

**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KASTAMONU TARİHİ DOKUSUNDA YER ALAN
GELENEKSEL KONUT YAPILARININ CEPHE
MİMARİSİ ÜZERİNE TİPOLOJİK BİR ARAŞTIRMA**

Elvan KAMARLI

Aralık, 2008

İZMİR

**KASTAMONU TARİHİ DOKUSUNDA YER ALAN
GELENEKSEL KONUT YAPILARININ CEPHE
MİMARİSİ ÜZERİNE TİPOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA**

**Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Ana Bilim Dalı, Restorasyon Programı**

Elvan KAMARLI

**Aralık, 2008
İZMİR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

ELVAN KAMARLI, tarafından YARD. DOÇ. DR. HÜMEYRA BİROL AKKURT yönetiminde hazırlanan “KASTAMONU TARİHİ DOKUSUNDA YER ALAN GELENEKSEL KONUT YAPILARININ CEPHE MİMARİSİ ÜZERİNE TİPOLOJİK BİR ARAŞTIRMA” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.....
Yrd. Doç. Dr. HümeYra BİROL AKKURT

Danışman

.....
Yrd. Doç. Dr. Yıldırım ORAL

Jüri Üyesi

.....
Yrd. Doç. Dr. Emel KAYIN

Jüri Üyesi

.....
Prof.Dr. Cahit HELVACI
Müdür
Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde hazırlanmış bir yüksek lisans tezi olan bu çalışmanın meydana getirilmesine katkılarından dolayı, öncelikle Kastamonu kenti kültürel zenginliğini keşfetmemi sağlayan babam Nurettin Kamarlı'ya; eleştirileri ve fikirleri ile tezimin biçimlenmesine katkıda bulunan Yard. Doç. Dr. Hümeysra Birol Akkurt'a; çalışmamın ilerlemesini sağlayan bilgilerinden faydalandığım Kemal Kutgün Eyüpgiller ve Feyzal Avcı'ya; Kastamonu Belediyesi'ndeki haritalara ulaşmamı sağlayan Belediye Başkanı Turhan Topçuoğlu ve alan çalışmalarımdaki yardımlarından dolayı annem Müesser Akalın Kamarlı'ya, İngilizce çevirilerde kardeşim Burcu Kamarlı ve Aslı Karabulut'a, eşim Orçun Ural'a ve arkadaşım Kadri Şekeroğlu'na; destekleri ve katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Elvan KAMARLI

KASTAMONU TARİHİ DOKUSUNDA YER ALAN GELENEKSEL KONUT YAPILARININ CEPHE MİMARİSİ ÜZERİNE TİPOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

ÖZ

1950 sonrasında uygulanan kentleşme politikaları sonucunda zamana karşı telafisi olmayan yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan kültürel mirasımız, dönemlerinin yaşam biçimini yansıtan somut örnekler olarak belge değeri taşırlar. Kastamonu kentsel sit alanının gelişim sürecinde boşalan geleneksel konutların, yeni sahiplerinin ekonomik düzeyinin düşüklüğü, yoğun ticaret aksının getirdiği rantın çekiciliği ve koruma kararlarının yürütmede yaşadığı problemler yüzünden tarihi konutların yıpranmasını ve yok olmaya başlamasını hızlandırmıştır. Bu bağlamdan yola çıkılarak yapılan bu çalışmada, Kastamonu kentsel sit alanı içerisinde yer alan geleneksel konutların cephe özellikleri tespit edilerek hazırlanan envanter formları üzerinde yer alan bilgilerin gelecek nesillerle aktarımının sağlanması amaçlanmıştır. Kastamonu'nun tarihçesine kısaca değindikten sonra, kentsel sit alanı içerisinde yer alan geleneksel konutların cephe organizasyonu sağlayan karakteristik özellikler giriş mekanı ve çıkma üzerinden tanımlanmış, bu konutların cephe ayırımı yapılmış ve alan içerisinde yaşanan koruma sorunlarına yönelik öneriler tartışılmıştır.

Sokak tarafından sınırlanan Kastamonu konutlarının, giriş cephelerinin, sokakla kesiştiği nokta olan giriş kapıları üzerinden yola çıkılarak, tipolojik bir araştırmanın yapıldığı bu çalışmada, temel işlevi konutlara giriş yapılabilecek bir alan sağlamak olan sokağın, konutla ilk ilişkisinin başladığı cephede yer alan elemanlar tek tek incelenerek Kastamonu'da yer alan çeşitleri tespit edilmiştir.

Çalışma yöntemi olarak Kastamonu ili tarihi dokusu ve geleneksel konut dokusu hakkındaki literatürler taranmıştır. Konuyla ilgili yapılmış çalışmalar ışığında yönlendirilen alan çalışmaları yapılmış ve cephe tipolojileri hazırlanmış yapıların mevcut kullanım durumu, değişmişliği, haritalara işlendikten sonra koruma ve onarım çalışmaları için bölge ölçeğinde önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Konut, cephe, tipoloji, Kastamonu

A TYPOLOGICAL STUDY ON THE FACADE ORIENTATION OF THE TRADITIONAL HOUSES IN THE HISTORICAL SETTLEMENT OF KASTAMONU

ABSTRACT

Our cultural heritage, which inevitably has been facing the danger of extinction as a result of the urbanization policies implemented after 1950, has document value by epitomizing the life styles of the periods witnessed. The low income level of the owners of the traditional houses which had been evacuated during the improvement process of Kastamonu urban site area, the attractiveness of the income earned from busy trade activities and the problems related to the enforcement of the protection decisions have accelerated the process of aging and the beginning of extinction for the historical houses. In this context, this study is intended to convey the information included in the inventory forms which have been developed by identifying the façade characteristics of the traditional houses in Kastamonu urban site area to the next generations. First, some information is provided about the history of Kastamonu. Then, the characteristics enabling the façade organization of the traditional houses in the urban site area are described focusing on the entrance and bow window. Finally, the façade distinctions of the houses are clarified and the suggestions to solve the protection problems faced in the area are discussed.

In this study, a typological research on the Kastamonu houses' entrance doors, which are the intersection points of the entrance façades and the streets restricting the Kastamonu houses, is provided. The study also addresses the elements of the street - the very function of which is to provide an area of entrance into the houses – on the façade where its relationship with the house begins. The types of the elements that speak volumes about Kastamonu are identified.

The study method included the reading on the literature on the historical texture and the traditional house texture of Kastamonu province. Under the light of the previous studies conducted about the subject, field works were made and façade typologies were prepared. The current situations of the houses and the changes made

on them have been reflected on the maps. District level suggestions towards the protection and the repair of the houses have been pointed out.

Key Words: House, façade, typology, Kastamonu

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
BÖLÜM BİR-GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı	2
1.2 Çalışmanın Kapsamı	4
1.3 Çalışmanın Yöntemi	5
BÖLÜM İKİ- KASTAMONU YERLEŞİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	8
2.1 Ondokuzuncu Yüzyıla Kadar Kastamonu	8
2.2 Ondokuzuncu Yüzyılda Kastamonu	20
2.3 Yirminci Yüzyılda Kastamonu	27
BÖLÜM ÜÇ- KASTAMONU TARİHİ DOKUSUNDAKİ GELENEKSEL KONUTLARININ YERLEŞİM DÜZENLERİ VE PLAN ŞEMALARI.....	37
3.1 Kastamonu Konutları Yerleşim Düzenleri	39
3.2 Kastamonu Konutları Plan Şemaları	42
3.2.1 Çardaklı Konutlar.....	44
3.2.2 Sofalı Konutlar	45
3.2.1 İki Bölümlü (Harem ve Selamlıklı) Konutlar	47

BÖLÜM DÖRT-KASTAMONU KONUTLARININ CEPHE MİMARİSİNİN TİPOLOJİK DEĞERLENDİRMESİ	48
4.1 Kastamonu Konutlarının Cephe Organizasyonu	51
4.2 Kastamonu Konutlarının Cephe Tipolojisi	54
4.2.1 Merkezi Girişli Konutlar	56
4.2.2 Yandan Girişli Konutlar	56
4.2.3 İki Girişli Konutlar	57
4.2.4 Giriş Kapısının Ana Cephede Yer Almadığı Konutlar	57
4.2.5 Her Biri Kendine Özgü Özellikler Gösteren Konutlar	58
4.3 Kastamonu Konutları Cephe Elemanları	58
4.3.1 Çıkmalar ve Konsollar	59
4.3.2 Pencereleler	62
4.3.3 Kapılar ve Giriş Nişleri	65
4.3.4 Üst Yapı Elemanları	67
4.3.5 Dekoratif Elemanlar	69
BÖLÜM BEŞ- DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	73
5.1 Kastamonu Konutları Cephe Tipolojisine İlişkin Sonuçlar	74
5.2 Kastamonu Geleneksel Konut Yapılarının Koruma Problemlerine İlişkin Sonuçlar	75
5.2.1 Cephe Organizasyonunda Tespit Edilen Müdahale ve Bozulmalar	76
5.2.2 Cephe Elemanlarında Tespit Edilen Müdahale ve Bozulmalar	80
KAYNAKLAR	84
EKLER	

BÖLÜM BİR

GİRİŞ

Tarihi kentler, sahip oldukları sosyo-ekonomik, kültürel ve fiziksel değerler ile kültürel mirasımızın önemli unsurlarıdır. İçlerinde barındırdıkları anıtsal ve sivil mimari örnekleri, yaşam alanları ile bu yerleşimler, bugün varlığını sürdüremeyen uygarlıkların bilgisini, teknolojisini ve en önemlisi yaşamını bizlere aktarmaktadır. Sahip olduğu tarihi konut dokusunun ve bu alanı oluşturan konutların içinde süren geleneksel yaşamın büyük ölçüde korunduğu Kastamonu kenti, Osmanlı mimarisinin karakteristik unsurlarını bugüne taşıyan önemli yerleşimlerden biridir.

Kastamonu tarihi dokusunun büyük ölçüde korunmuş olmasının önemli girdilerinden biri; yerleşimin Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde ekonomik ve politik anlamda durağan olan yapısıdır. İmar hareketlerinin hız kazandığı Osmanlı döneminde, 18.yüzyılda yapılan onarımlar dikkat çekerken 19. yüzyılda ise yaşanan batılılaşma hareketleri Kastamonu kentinde kendini göstermeye başlamıştır. Osmanlı döneminde sancak merkezi gibi önemli yönetim görevlerinde yer alan kent, Kurtuluş savaşı sırasında ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında da önemini korumuştur. Bunun sağlanmasındaki en önemli hareketlerden birisi de Kastamonu'da yapılan "Şapka Devrimi" dir. Bu dönemde kentin konut dokusunun yer aldığı alanlarda önemli bir değişim olmamasına karşın, cumhuriyet'in ilk dönemlerinde şehircilik anlayışıyla gelen batılı anlamdaki "meydan" kavramı ile Nasrullah Cami kuzeyindeki ve Hükümet Meydanı batısındaki yapıların yıkılmasıyla bugünkü iki önemli meydan meydana gelmiştir (Erkan Biçer, 2002, s.64).

Günümüzde Kastamonu tarihi yerleşiminin varlığını sürdürebilmesindeki fiziksel girdilerden en önemlisi, kent çekirdeğinin surlarıdır. Yerleşim merkezi, kale etrafındaki mahalle dokuları ve sokak yapıları incelendiğinde, kent surlarının izleri görülebilmektedir. Kastamonu il merkezinde 564 tescilli yapı bulunmaktadır. Dini, kültürel, anıtsal ve sivil yapılardan oluşan bu yapıların 358 adedi, bölgenin mimari özelliklerini yansıtan geleneksel Kastamonu konutlarından oluşturmaktadır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Kültürel mirasımız, özellikle 1950 sonrasında uygulanan kentleşme politikaları sonucunda zamana karşı telafisi olmayan yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu tahrip ve yok olma süreçlerinin nedenleri ve alınması gereken önlemler uzun yıllardır değişik platformlarda tartışılmış, ancak doyurucu ve etkin sonuçlar alınamamıştır. Toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamını mekana yansıtması nedeniyle tarihi konutların taşıdığı belge değeri, evrensel koruma söyleminde “....bulunduğu çevrenin, sosyal, kültürel, ekonomik yaşamını yansıtan ve böylece daha sonraki nesillere bu konuda doğru ve doğrudan bilgi aktaran değerler bütünü..” olarak tanımlanmaktadır. Yapılar, yaşam biçiminin mekana yansıtması olduğu için, dönemlerinin yaşam biçimini yansıtan somut örnekler olarak belge değeri taşırlar. Bu konu üzerine Kastamonu’da yapılmış başlıca çalışmalar Eyüpgiller ve Kuban’a aittir. Eyüpgiller çalışmasında Kastamonu da yer alan tarihi konut yapısının envanterini çıkararak yapıların korunmuşluk durumları ve çevresel değerlilikleri hakkında bize bilgi vermektedir. Kuban, Kastamonu’nun tarihsel yapısının imar planında değerlendirilmesi ve konutlar özelinde korunmaları için uygulama önerileri sunmuştur. Bu çalışmalara ek olarak yapılan bu çalışmada ise Kastamonu’da yer alan tarihi konutların sokağa giriş veren cephelerinin düzeni tespit edilip, belgelenmesi sağlanmıştır.

Tarihi yerleşim alanlarında yapılan çalışmalarda sahip oldukları kültürel değerler ile konut yapıları ön plana çıkmaktadır. Bunun nedeni, iletişim, etkileşim, mekan, zaman ve anlam örgütlenmesinin en iyi konut dokusu üzerinden algılanabilmesidir. Geçmişe ait sosyal ve kültürel yaşantının bir aynası olan geleneksel konutlar, toplumsal yaşama alanı olan sokağa karşı tavırlarını giriş cepheleri üzerinden sergilemektedir. Kente kimlik kazandıran temel öğelerden bir diğeri de sokaktır (Kuban, 1995, s:190). Kent kimliğinin önemli parçalarından olan ve günümüzde yerel yönetimler tarafından önemsenerek korunmaya çalışılan geleneksel sokak dokuları Kastamonu’da da toplumsal yaşamın ve kent mekanının önemli bir elemanı

olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklılaşan özelliklerine rağmen kullanıcıların ortak kabulleriyle şekillenen sokak dokuları, belli bir mimari dili benimseyerek günümüze ulaşmıştır. Bu nedenle, kamusal bir boşluk olan sokak ve özel yaşam alanı olan konutun ara yüzü olan “sokak cephelerinin tipolojik açıdan değerlendirilmesi” bu çalışmanın temel sorunsalı olarak ele alınmıştır.

Kastamonu tarihi dokusunda konumlanan konut yapıları ile ilgili literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde Eyüpgiller ve Avcı’ya ait iki temel çalışma göze çarpmaktadır. Tarihi kentle ilgili ilk kapsamlı çalışma; K.Kutgün Eyüpgiller’in “Bir Kent Tarihi Kastamonu” adlı yayınlanmış doktora tez çalışmasıdır. Tarihi kentin gelişiminin yapılar üzerinden aktarıldığı bu çalışmanın Kastamonu konutlarını ele alan beşinci bölümünde, geleneksel konut yapılarının mekansal ve yapısal özelliklerini saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmada 1/1000 plan üzerinde tespit edilen konutlar koruma amaçlı imar planı ölçütlerine göre sınıflandırmış ve yerel konut geleneğini yansıttığı düşünülen 104 yapının 1/100 ölçekli rölöveleri alınmış, incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Yerleşim ile ilgili diğer kapsamlı araştırma; F.Feyzal Avcı’nın “Ondokuzuncu Yüzyıl Kastamonu Konutları Değişim Süreci” adlı yüksek lisans tez çalışmasıdır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde onsekizinci yüzyılda başlayan ve ondokuzuncu yüzyılda yaygınlaşan Batılılaşma anlayışının Kastamonu fiziksel çevresi ve özellikle de konut mimarisindeki etkilerini inceleyen Avcı, konutların değişimini mekansal değişimler, yapı-yol ilişkisi, kat kullanımı ve cephe düzeni üzerinden incelemiş ve değerlendirmiştir.

Kastamonu geleneksel konutlarını konu alan bu çalışmaların yanı sıra, yerleşime dair bilgi aktaran çalışmalara da ulaşılmıştır. Doğan Kuban’ın “Türkiye’de Kentsel Koruma Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri” adlı çalışmasında korunması gerekli tarihsel çevre değerleri aktarılmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak Kastamonu tarihi dokusunun ana hatlarını çizen Kuban, kentin korunmasına yönelik bir sınıflandırma çalışması yapmış ve sonuç olarak uygulamaya yönelik öneriler vermiştir. Yerleşimi konu alan bir diğer araştırma; Özlem Ataoğuz Çal’ın Kastamonu tarihi yapılarının kapı süslemelerini inceleyen “Kastamonu Şehri Kapı Halkaları ve Tokmakları” adlı çalışmasıdır.

Kastamonu tarihi yerleşimine ilişkin çalışmalar ve yerleşimde yer alana kültürel değerlerin nitelikleri ele alındığında; çalışma kapsamında geleneksel konutların özel-kamusal, ev-sokak ara yüzünü oluşturan giriş cephelerinin mimari özelliklerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Böylelikle yerleşim bütününde mekan organizasyonu itibariyle tespit edilen konutların cephe mimarisi hakkında bilgi edinilecek, ayrıca Kastamonu geleneksel konutlarının Anadolu konutu içinde yeri cephe tipolojisi bağlamında ortaya konulacaktır.

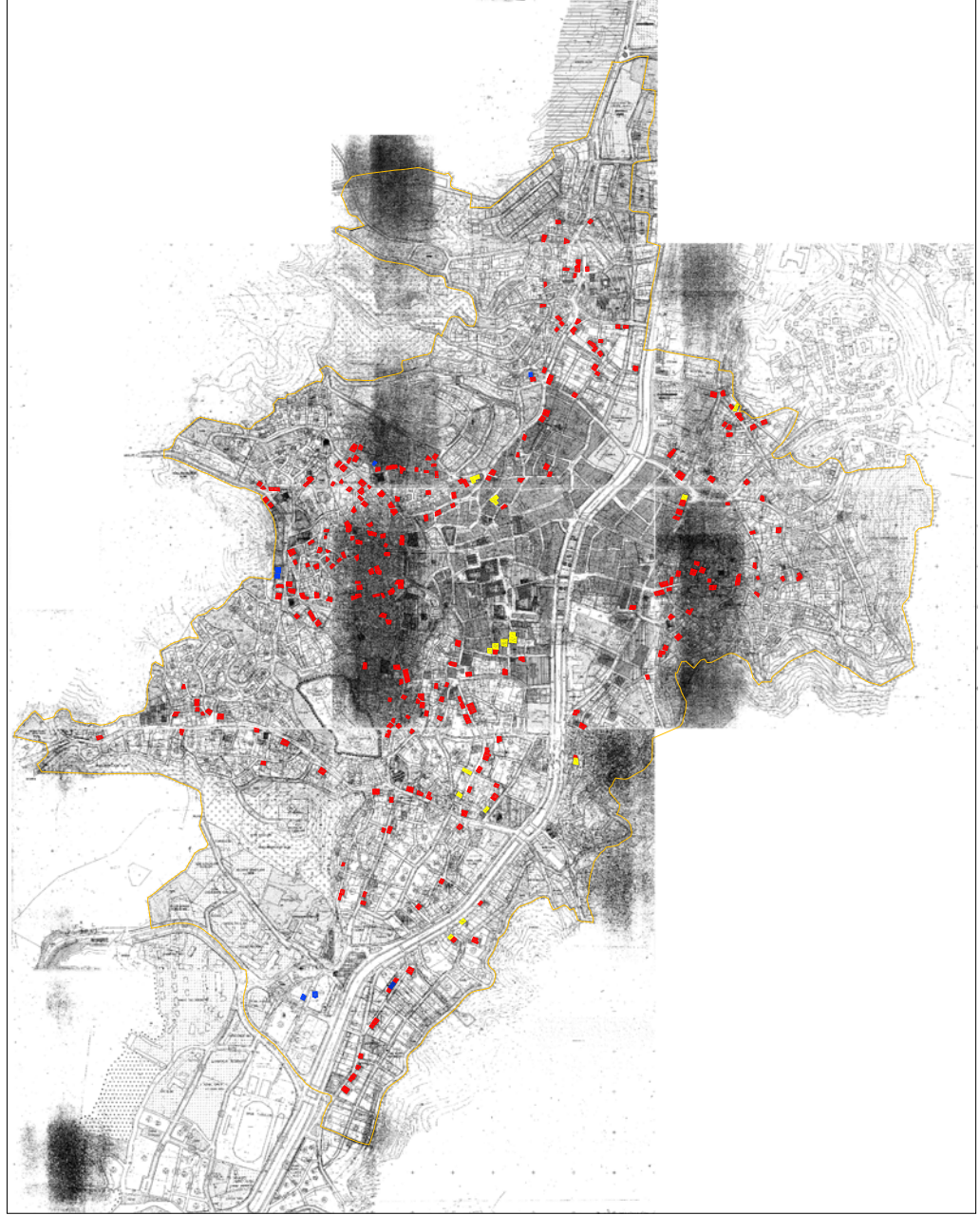
1.2 Çalışmanın Kapsamı

Kamusal bir boşluk olan sokak ve özel yaşam alanı olan konutun ara yüzü olan sokak cephelerinin tipolojik açıdan değerlendirildiği bu çalışmada, çalışmanın ilerlemesinde iki ana parametre belirlenmiştir. Birinci parametrede konutların giriş mekanının cephe üzerindeki konumu belirlenerek bir sorgu yapılmış ikinci parametre için ise belirlenen çıkmanın cephe üzerindeki konumuna göre cephe organizasyonu tariflenmiştir.

Çalışma kapsamında, Kastamonu tarihi dokusunda konumlanan tescilli konut yapıları ele alınmaktadır. Konusunda uzman kişiler tarafından, Korunması Gerekli Kültür Varlığı olarak tespit edilmiş olan bu yapıların cephe mimarisinin belgelenmesini ve değerlendirilmesini hedef alan bu çalışmanın kurgusunda göz önünde tutulan en önemli girdiler; yapının tescil durumu ve incelenen yüzeyin sokak ile ilişkisidir.

Eğimli topografyaya konumlanan Kastamonu geleneksel yerleşiminde, eğim çizgilerinin şekillendirdiği organik bir sokak dokusu göze çarpmaktadır. Çalışma alanı sınırlarına bakıldığında, yerleşim karakterini belirleyen en önemli unsurun “sokak” olduğu görülmektedir. Konut yapılarının sokak ile ilişkisi, kullanıcı toplumun yaşamındaki özel- kamusal ilişkisini kurma biçimini göstermesi açısından önemlidir. Bu nedenle çalışmada, tarihi yerleşimde konumlanan geleneksel konutların sokakla ilişki kuran cepheleri ele alınmaktadır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen analizlerin giriş cephesi üzerinden yapılmasının nedenleri;

Kastamonu geleneksel konutlarında konut-sokak ilişkisinin gözlenmesi, sokak cephesinin diğerlerine göre daha özenli bir kurguya sahip olması ve kolaylıkla ulaşılabilir, incelenebilir oluşudur.

Şekil 1.1. Çalışma alanını ve konutlarını gösteren harita.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Kastamonu tarihi dokusunda yer alan geleneksel konut yapılarının cephe mimarisini tipolojik olarak belirlemeyi hedef alan bu çalışmada izlenen yöntem;

öncelikle literatür taramaları ile kentin fiziksel oluşumunu ve temel karakterini anlamak, ardından alan çalışmaları ile cephe mimarisini tespit etmektir. Bu araştırmada konut alanlarının oluştuğu 18. ve 19. yüzyıllardaki iskan hareketleri ele alınmıştır. Kentin fiziksel gelişimi üzerine yapılan araştırmalar yardımıyla konut alanlarının yoğunlaştığı alanlar saptanmış, mahallelerin tarihsel gelişimi literatür taramaları yapılarak incelenmiştir. Bu literatür taramalarında ise K. Kutgün Eyüpgiller'in "Bir Kent Tarihi Kastamonu" ve F. Feyzal Avcı'nın "Ondokuzuncu Yüzyıl Kastamonu Konutları Değişim Süreci" isimli çalışmaları tezin oluşumunda önemli birer alt yapı olmuştur.

Kastamonu kentsel sit alanı içerisinde ve geleneksel konut dokusunu hedefleyen alan çalışmalarının ilk etabı olarak Kastamonu Belediyesinden temin edilen 1996 tarihli hali hazır haritası üzerinde tescilli konut yapıları saptanmıştır. Alanda yapılan tespit ve incelemeler sonucunda, çalışma kapsamında ele alınacak olan yapılara ilişkin yapı envanter fişleri hazırlanmıştır. Envanter fişlerinde yapıların genel bilgilerinin yanı sıra cephe organizasyonları, kullanılan mimari elemanlar ve karakteristik özellikleri yer almaktadır.

Çalışma alanı olan kentsel sit alanının büyüklüğü ve konut sayısının fazla olmasından dolayı çalışma alanı parçalara ayrılarak incelenmiştir. 11 alt bölüme ayrılan çalışma alanında kentsel sitin kuzeyinden güneyine doğru bir sıralama ile tespit ve değerlendirme çalışması yapılmıştır. İki aşamada yapılmış olan bu çalışmada elde edilen bilimsel veriler sonucunda yapı envanter fişleri tekrar düzenlenmiştir. Kentsel sit alanında yapılan gözlemlerde sokak çeperinde konumlanmış konutların alanda yoğun olması, giriş cephelerinin özel alan ve kamusal alan arasındaki ara kesit özelliğinin farkında olunması, bu cephelerin yapı bütününde özenli bir kurguya sahip olması nedeniyle çalışmanın bu parametre üzerinden kurgulanmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada Kastamonu geleneksel konut dokusunun cephe mimarisine ilişkin değerlendirme sokak çeperinde konumlanan konutlar ve bu yapıların giriş cepheleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. İncelenen konutların cephe tipolojisinin belirlenebilmesi için yapılara ilişkin analitik etüdüler yapılmış ve yapı envanter fişlerinde yapıya ait özelliklerin grafik anlatımları,

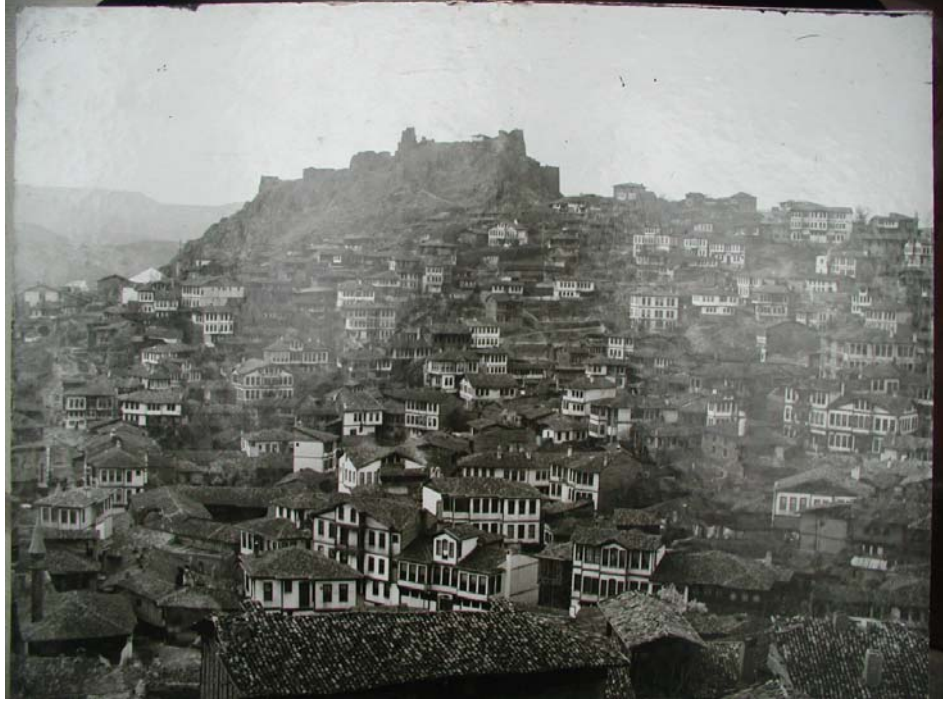
alansal verileri ve cephe özelliklerini oluşturan öğeler tek tek gösterilmiştir. Elde edilen veriler değerlendirilerek tipolojiyi oluşturan ana gruplar ve bunların alt grupları belirlenmiştir.

BÖLÜM İKİ

KASTAMONU YERLEŞİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1 Ondokuzuncu Yüzyıla Kadar Kastamonu

Eski bir yerleşim yeri olan Kastamonu fiziksel yapısı hakkında XI. yüzyıl Bizans dönemine kadar özgün bir belge bulunmamaktadır. Bununla birlikte, günümüz kent sınırları içerisinde bulunan kaya mezarları M.Ö.5 yy'a kadar bir yerleşme olabileceğini göstermektedir (Kuban, 2001, s.213). Roma dönemi yapım teknikleri ile inşa edilmiş duvar parçalarının olduğu bilinen kale, Bizans dönemine ait izler taşımakla birlikte, XIII. yüzyılın başlarında Çobanoğulları egemenliğine girmeden önce Kale'nin (Şekil 2.1) yamaç ve eteklerinde surlarla çevrili bir Bizans yerleşmesi olduğu öne sürülmektedir (Eyüpgiller, 1999, s.53).

Şekil 2.1 Kastamonu Kalesi (Kaynak: Rifat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

1071 Malazgirt Zaferi'nden, sonra Türklerin hakimiyetine giren Kastamonu'da, 1084 yılında Sinop'u ele geçiren Emir Karatekin tarafından, Kastamonu ve Çankırı'yı da içine alan bir beylik kurulmuştur. 12. ve 13. yüzyıllarda Orta Asya'dan

Anadolu'ya yapılan göçler sonucunda Anadolu'daki Türk nüfusunun Moğol istilası ile özellikle uç bölgelerinde ve Bizans sınırında arttığı görülmüştür (Kankal, 2004, s.1).

11. ve 12. yüzyıllar boyunca Bizanslılar ve Türkler arasında geçen mücadeleler sonunda sürekli el değiştiren Kastamonu, politik ve askeri bir çekişme konusu haline gelerek, 12.yüzyıl sonlarında kesin olarak Türk hakimiyetine geçmiştir (Bilici, 2000, s.81).

Şekil 2.2 Atabey Cami (Kaynak:Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Kent dokusunun gelişimi Kastamonu'nun Türklerin eline geçmesiyle başlamıştır. 13.yüzyılın ortasına kadar kalenin merkez alınarak yapıldığı iskan hareketleri, yüzyılın ikinci yarısından itibaren kalenin kuzey-doğu ve güney-doğu kesimlerine doğru genişlemeye başlamıştır. Bu genişleme hareketi ile, şehir nüfusunun artmaya başladığının anlaşıldığı gibi, güvenlik konusunda tehdit edici bir hareketin olmadığını da göstermektedir (Kankal, 2004: s.18). Kent 13.yy'ın başlarında Çobanoğulları Beyliğinin eline geçmesinden ve beylik merkezi olmasından sonra Frenkşah Celaleddin Hamamı, Yılanlı Medrese, Atabey Cami ve Türbesi gibi önemli eserler kazanmıştır (Şekil 2.2, Şekil 2.3). Bu ilk Türk Çağı eserlerinin konumlarına bakıldığında kent sınırlarının dere boyuna yakınlığı gözlenmektedir (Kuban, 2001, s.214). Fakat yine de Frenkşah Mescidi ve Alacamescit gibi yapıların kaleye

yakınlıkları göz önüne alındığında kale merkezli bir yerleşimden kolay kolay vazgeçilemediği anlaşılmaktadır (Kankal, 2004, s.18).

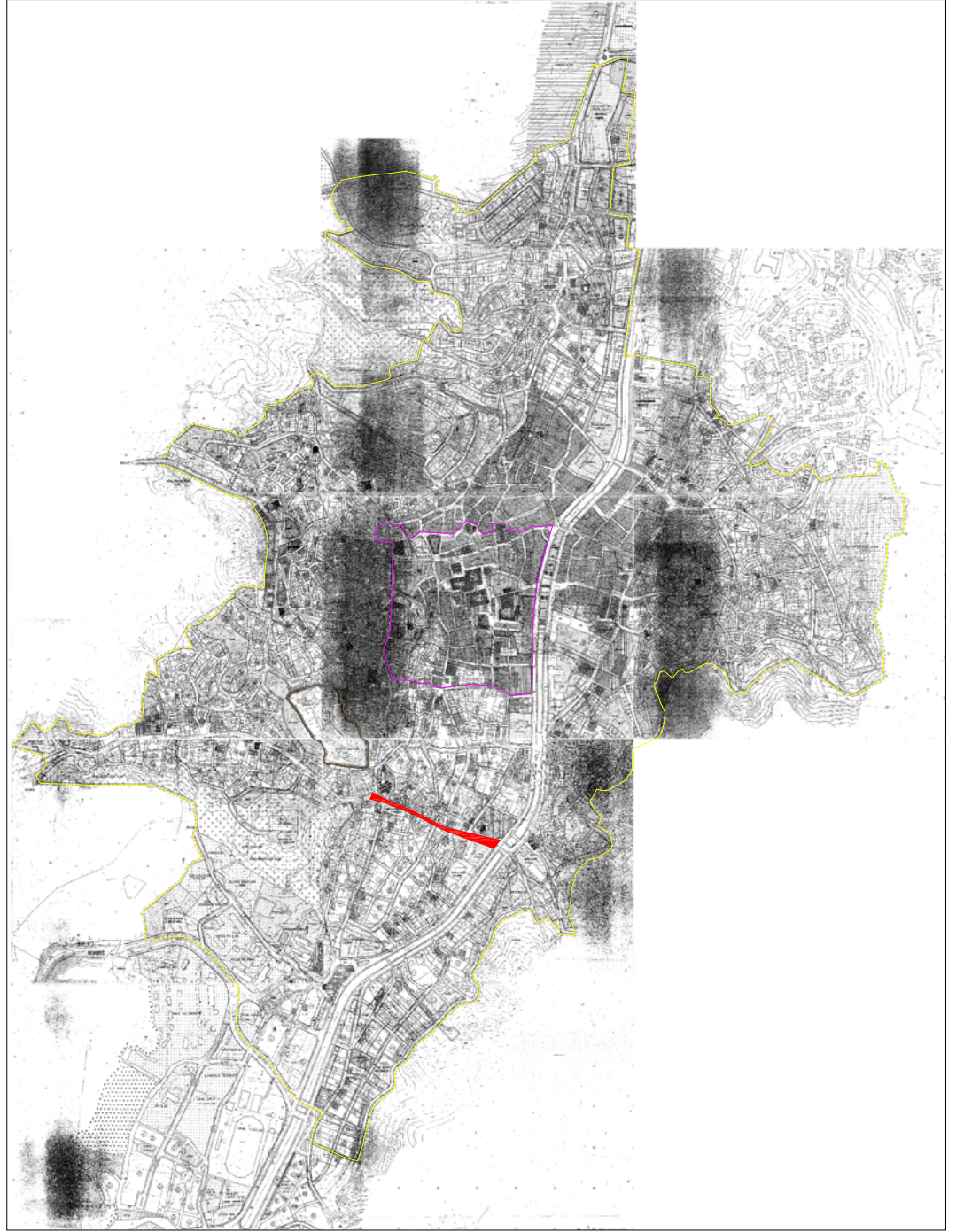
Şekil 2.3 Frenkşah Hamamı (Kaynak: Rifat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Kastamonu kentinin Türklerin eline geçmesiyle, Bizans dönemine ait tek eser olan kalenin yeni ilaveler yapılmak suretiyle sağlamlaştırıldığı ve kısa bir süre sonra etrafı surlarla çevrili bir kent kurulduğu düşünülmektedir. Kentin 13.yüzyılda etrafının dış surlarla çevrili bir Ortaçağ kenti olarak kurulduğunun düşünülmesine rağmen, bugün bu surlara dair en ufak bir iz dahi kalmamıştır. Buna karşılık, surlar hakkındaki bazı söylentilere göre kent topografyası, yapıların konumları ve kronolojisi ile eski yol ve mahalle adlarını göz önüne alarak, kenti çevreleyen surların, kent kapılarının ve yol strüktürünün hakkında bazı sonuçlara ulaşılabilmektedir.

Kastamonu kentinin Selçuklu döneminde, Çobanoğulları tarafından idare edildiği sıralarda üç yönden doğal bir sınır olarak suyla çevrili olduğu düşünülmektedir. Bu

sınırı oluşturan dere yataklarına ait bir iz olmamakla birlikte, bu bilgi, söz konusu bölgelerde yaşayan insanlar tarafından anımsanmaktadır.

Bugün, kentin **güney**inden geçen ve Gümüşlüce Deresi diye de bilinen Vakıf deresinin üzeri asfaltlanarak ıslah edilmiş ve bir cadde haline getirilmiştir (Şekil 2.4). Buna istinaden, kenti güneyden kuşatan sur duvarının, dere yatağını takip etmesi hiç de ihtimal dışı değildir. Bu dış surun Sinan Bey ve İbni Neccar Camilerini içine aldığı da bilinmektedir. Bu bölgede surun biraz daha batıya devam ederek dere yatağına paralel olarak ilerlediği söylenebilir. Devamında yer alan Atabey sokağına gelindiğinde surun durumuna dair tespit yapma imkanı yoktur. Burada yaşayan yaşlı insanlar tarafından söylenenlere göre sokak başında bir kale kapısı ve bir köprüünün varlığı söz konusudur. Yakın zamanlara kadar gelmiş olan, Atabey sokağına bakan köprüünün basamakları ve Vakıf Hamamı önündeki taş kitabenin varlığı tüm bu tespitleri doğrulamaktadır (Bilici, 2001, s.84).

Şekil 2.4 Islah edilmiş ve bir cadde haline getirilmiş olan Gümüşlüce Deresi

Kentin **doğu** sınırına bakıldığında surların durumunu tespit etmek daha kolaydır. Güneyden Sinan Bey Camii'ni içine alan sur kuzeye yönelerek Kastamonu Çayı

boyunca doğu sınırını oluşturmaktadır. Doğu sınırında kent merkezine açılan bir kapının bulunup bulunmadığı yeterince anlaşılamamaktadır. Buna karşılık, bazı araştırmacılar, günümüz kentinin trafik yoğunluğunu göz önüne alarak, bu yoğunluğun en fazla olduğu Nasrullah meydanı ve Hükümet Konağı arasında kent merkezine açılan bir kapının bulunduğu sylenmektedirler (şekil 2.5). Diğer taraftan Bilici,13.yüzyılda biri kuzey biri güneyde iki kent kapısının bulunuyor olmasının, bir üçüncü kapı beklentisini, her iki yönden gelen ve kenti hinterlandının önemli bir kısmına bağlayan ana yol düzenine ters düşeceği için hem gereksiz hem de imkansız olduğunu söylenmektedir.

Frenkşah Hamamı ile Yılanlı Darüşşifa gibi 13.yüzyıl yapılarının dere kenarına yakınlamış olmaları ve Frenkşah vakfiyesinde hamam çevresinde dokuz dükkandan bahsedilmesi kent merkezi ve çarşının 13.yüzyıldaki yerini koruduğu söylenebilir.

şekil 2.5 Nasrullah Meydanı ve günümüzde yıkılmış olan dükkanlar (Kaynak:Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Kentin kuzeyinde geçmiş zamanlarda yer alan Gökdere diye bilinen, ancak günümüzde üzeri asfaltlanarak ışlah edilmiş bir derenin varlığı bilinmektedir. Buna

istinaden, tıpkı güney ve doğu surları gibi kuzeydeki surların da dere yatağını takip ettiği düşünülmektedir. Kentin doğusunda bir kapının düşünülmesinin imkansız olmasından yola çıkarak güneydeki kapıdan başka, doğal olarak ikinci kent kapısının da kuzeydeki sur üzerinde yer alması beklenmektedir. Sonuç olarak İsmail Bey Külliyesi'ne giden yolun günümüzde Kale Kapısı Sokağı olarak adlandırılmış olması çarşı çıkışında bir kent kapısının varlığına ipucu oluşturmaktadır.

13.yüzyılda inşa edilen binalar sayesinde oluşan kent merkezi Kastamonu'nun tamamen Türklerin elinde şekillenen bir kent olarak düşünmemizi desteklemektedir. Bugün için kentteki en erken tarihli binanın 1262-63 tarihi ile Frenkşah Hamamı olduğu bilinmektedir. Yapım tarihi tespit edilen diğer binalardan biri de Yılanlı Darüşşifa 1272-73, Atabey Cami ise 1273-74 tarihidir. III.Gıyaseddin Keyhüsrev adına Kastamoniyede basılmış olan H.670 tarihli bir gümüş sikke, M.1271-72 tarihinde kentte bir darphanenin bulunduğu işaret etmektedir. 1484 tarihinde Anadolu çevresinde işletmeye açılan bir darphanenin olduğu bilinmesine rağmen bu binanın kentteki yerini tespit etmek mümkün olmamıştır.

Kastamonu'nun Çobanoğulları dönemi hakkında Kankal ise özetleyerek şunları söylemektedir:

“...Kastamonu'da iskana geçiş ve burasının şehir hüviyetini kazanmaya başlaması Çobanoğulları döneminde olmuştur. Şehir fiziki olarak, kale merkez olmak üzere kuzey-doğu ve güney-doğu istikametinde, yani yamaçlardan Karaçomak Deresi'nin meydana getirdiği düzlüğe doğru genişletilmiştir. Muhtemelen iç kaleden başka, bugünkü Nasrullah Meydanı'na uzanan, bir dış sur bulunmaktaydı. Gerek Frenkşah'ın yaptırdığı hamamlar ve dükkanlar, gerekse Yılanlı Darüşşifası'nın iç kaleden uzak bir mekanda inşa edilmiş olmaları, bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Gerçi bazı eserlerde bu hususa işaret edilmekte, ancak bu hususta elde delil de bulunmamaktadır.

Şehrin ileri gelenlerinin yaptırmış oldukları medrese, darüşşifa, cami, mescit, hamam ve dükkan gibi eserlerde buradaki yerleşik hayata geçiş teşvik edildiği gibi, yerleşik hayata geçenlerin de ibadet, ilim, sağlık, temizlik, alışveriş hususundaki ihtiyaçları karşılanmaya

çalışılmıştır. Bu dönemde şehirde, en fazla 5–6 mahalle bulunuyor olmalıdır. Mahallelerin çekirdeğini, kurulmuş olan vakıf eserlerin teşkil ettiği anlaşılmaktadır” (Kankal, 2004, s.20).

Yaklaşık olarak bir yüzyıl Çobanoğulları hakimiyetinde kalan Kastamonu şehri 14. yüzyıl başlarında Şemseddin Yaman Candar’ın oğlu I.Süleyman Paşa tarafından ele geçirilmiş ve böylelikle şehirde Candaroğulları hakimiyeti başlamıştır.

Kastamonu şehrinin Candaroğulları Beyliğinin eline geçmesi ile birlikte beyliğin merkezi I.Süleyman Paşa tarafından Eflani’den Kastamonu’ya alınmıştır. Şehrin başkent olması ile birlikte iskan hareketleri hız kazanmış, şehir nüfusu artmış ve bunların sonucunda da yeni yerleşim alanları meydana gelmeye başlamıştır.

Kent tarihinin en önemli çağı olarak nitelendirilen Candaroğulları döneminde kalenin batı, kuzey-batı, kuzey-doğu yönlerinde ve derenin doğu yakasında iskan hareketlerinin İsfendiyar Bey zamanında geliştiği izlenmektedir (Avcı, 2004, s.9). Ayrıca Kastamonu’nun sahip olduğu madenlerin sağlamış olduğu dış ticaret ilişkileri, kentin önemli bir ticaret yolu olduğunu göstermektedir. Bu bilgiden yola çıkılarak kentin sahip olduğu gayrimüslim nüfusunun bu dönemden itibaren varlığı gözlenmektedir.

Candaroğulları dönemindeki konut dokusuna bakıldığında dağınık bir yerleşim söz konusu olmaktadır. Dönemin insanların yerleşme konusundaki düşünceleri göz önüne alındığında, konutların bugünkünden daha geniş bir alan üzerine inşa ihtiyacı ve muhakkak bir avlusunun bulunması isteği doğrultusunda bir yerleşim, dağınık yapılaşmayı meydana getirmektedir. Bunun dışında şehirli insanların da bahçeleri bulunmaktadır. Kaleden Karaçomak Deresi’ne doğru inen kesimde bu yüzyılda boş alan kalmadığı düşünülürse şehrin büyüme alanının dere’nin diğer yakası olan doğu kısmına kaydırılma çabaları gözlenmektedir. Bunun için İsfendiyar Bey Karaçomak Deresi’nin doğu kısmına zaviye, cami ve hamam inşa ettirmiştir.

Çobanoğulları döneminde kalenin hemen etrafı ile güney-doğu ve kuzey-doğu kısımları iskana açılmıştır. Candaroğulları'ndan İsfendiyar Bey döneminde de kalenin doğu, batı ve kuzey kesimleri iskana açılmıştır. Kastamonu Candaroğulları'nın eline geçmesinden sonra, fiziki olarak bir hayli genişlemiş ve inşa edilen eserlerle hem ticari hem de sosyal açıdan gelişme kaydetmiştir. Fakat bu dönemde Kastamonu'da hükümdarlık yapmış olan I.Süleyman Paşa, I.İbrahim Bey ve Yakub Bey dönemlerine ait herhangi bir eser zamanımıza ulaşamadığından dolayı, bu hükümdarlar döneminde şehrin hangi kesimlerinin iskana açıldığı kesin olarak tespit edilememektedir. Bu dönemin eserlerinden İbn-i Neccar Mescidi göz önüne alındığında hala, kale merkezli bir yerleşmenin ve kaleye yakın olma düşüncesinin hakim olduğu söylenebilir. İsfendiyar Bey döneminde Kastamonu'da iskana açılan ve yerleşmenin olduğu en az beş mahalle bilinmektedir; kalenin olduğu tarafta bulunan Honsalar, Şadi Bey ve Musa Fakih mahalleleri ile Karaçomak Deresi'nin doğu kısmındaki İsfendiyar Bey ve Deveciler mahalleleridir. Şehir fiziki olarak karşılaştırıldığında, İsfendiyar Bey dönemi Çobanoğulları dönemini sahip olduğu potansiyel bakımından ikiye katlamıştır (Kankal, 2004, s.24–25).

Candaroğulları dönemindeki iskan hareketlerini zirveye ulaştıran İsmail Bey döneminde ilim, ibadet, içecek su, temizlik, yollar ve ticaret gibi bir çok alanda yatırımlar yapılmıştır. O dönem için şehrin en kuzey kesiminde bulunan iskan alanları İsmail Bey'in inşa ettirdiği imareti içinde, cami, medrese, han ve hamam yer almaktadır (Şekil 2.6). Bu iskan alanına yapılan eserlerden dolayı İsmail Bey İmareti adını alan mahalle, yerleşim açısından bir cazibe merkezi durumuna gelmiştir. Anadolu Beyliklerinin kültür yönünden en yüksek ve en hareketli devri olan İsmail Bey döneminde devrin ünlü alimleri Kastamonu'ya gelmişler ve İsmail Bey'in yanında kalmışlardır (Kankal, 2004, s.25–26).

Şekil 2.6 İsmail Bey İmaretî (Kaynak: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

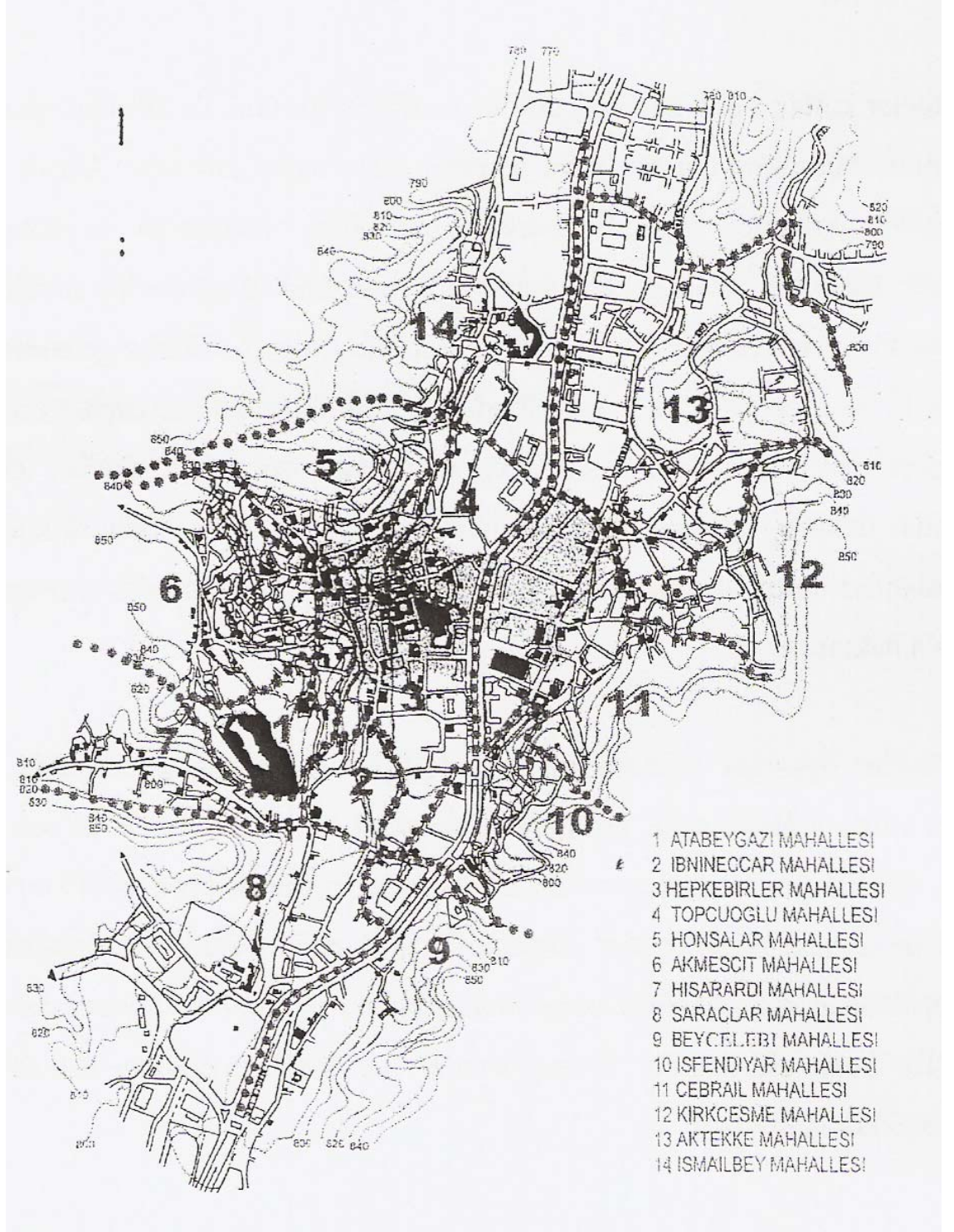
Kastamonu, Fatih'in bu bölgeye gelişine kadar İsfendiyaroğullarının elinde kalmıştır. 1460'ta Fatih'in eline geçen kent Osmanlı hakimiyetine girmiş ve Anadolu Eyaleti'ne bağlı bir sancak merkezi durumuna gelmiştir (Avcı, 2004, s.10). Kentin Osmanlı'nın eline geçmesiyle imar hareketleri hız kazanmıştır. Candaroğulları döneminin ilk zamanlarında kendi çağının ölçülerine göre güzel ve büyük bir kent olarak değerlendirilen Kastamonu da 1572–73 tarihli vergi tahrir defterinde 1069 ev, on yıl sonrası için ise 1634 ev gösterilmektedir (Kuban, 2001, s.215). Kuban'a göre, Müslüman-Türk nüfusunun yoğun olduğu kent 18.yüzyıla kadar ölçülerini fazla değiştirmemiştir.

Onyedinci yüzyılda Kastamonu'da isyanlar ve bu isyanlar sebebiyle çıkan yangınlar sonucunda birçok yapı hasar görüp tahrip olmuştur. Onsekizinci yüzyıl başında isyanların da durulmasıyla Kastamonu'da onarım çalışmalarının yapıldığı anlaşılmaktadır. "Onarımlar Dönemi" olarak adlandırılan bu dönemde ilgilenilmeyen birçok anıtsal yapı onarılmış, Nasrullah Camisi de (Şekil 2.7) büyütülerek kentin en büyük camisi haline getirilmiştir (Eyüpgiller, 1999, s.99).

Şekil 2.7 Günümüzde Nasrullah Camisi ve Şadırvanı (Kaynak: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

1714-1715 yıllarında büyük bir yangın yaşamış olan Kastamonu'da, merkez ilçeyi meydana getiren mahalleler ve bunların dönüşümü hakkında tahrir kayıtları ve şer'iyeye sicil defterlerindeki ifadelerden; Abdulcabbar, Akmescid, Aktekke, Alacamescid, Alpaslan, Arız, Atabeygazi, Aycılar, Bedirgazi, Beyçelebi, Budamış, Cebrail, Cemalağa, Çevgani, Deveciler, Frenkşah, Gökdere, Hacıdursun, Hacıhamza, Halife, Hamzaağa, Honsalar, Hüseyinçelebi, İbn-i Neccar, İbn-i Sa'di, İbn-i Süle, İsfendiyarbey, İsmailbey, Kabalı, Kanara, Hebkebirler, Kırkçeşme, Kübcügez, Medrese-İ Atabeg, Musafakih, Muzafereddin, Püre, Saraçlar, Seydiler, Sofular, Şadibey ve Tahirfakih, Topçuoğlu olmak üzere 43 tanesinin birlikte olduğu, ayrıca Akçeşme, Dürüdgerzade, Elyaarslan ve Türbe mahallesi adlarının farklılık gösterdiği görülmektedir (Güzey,2000, s.123) (Şekil 2.8).

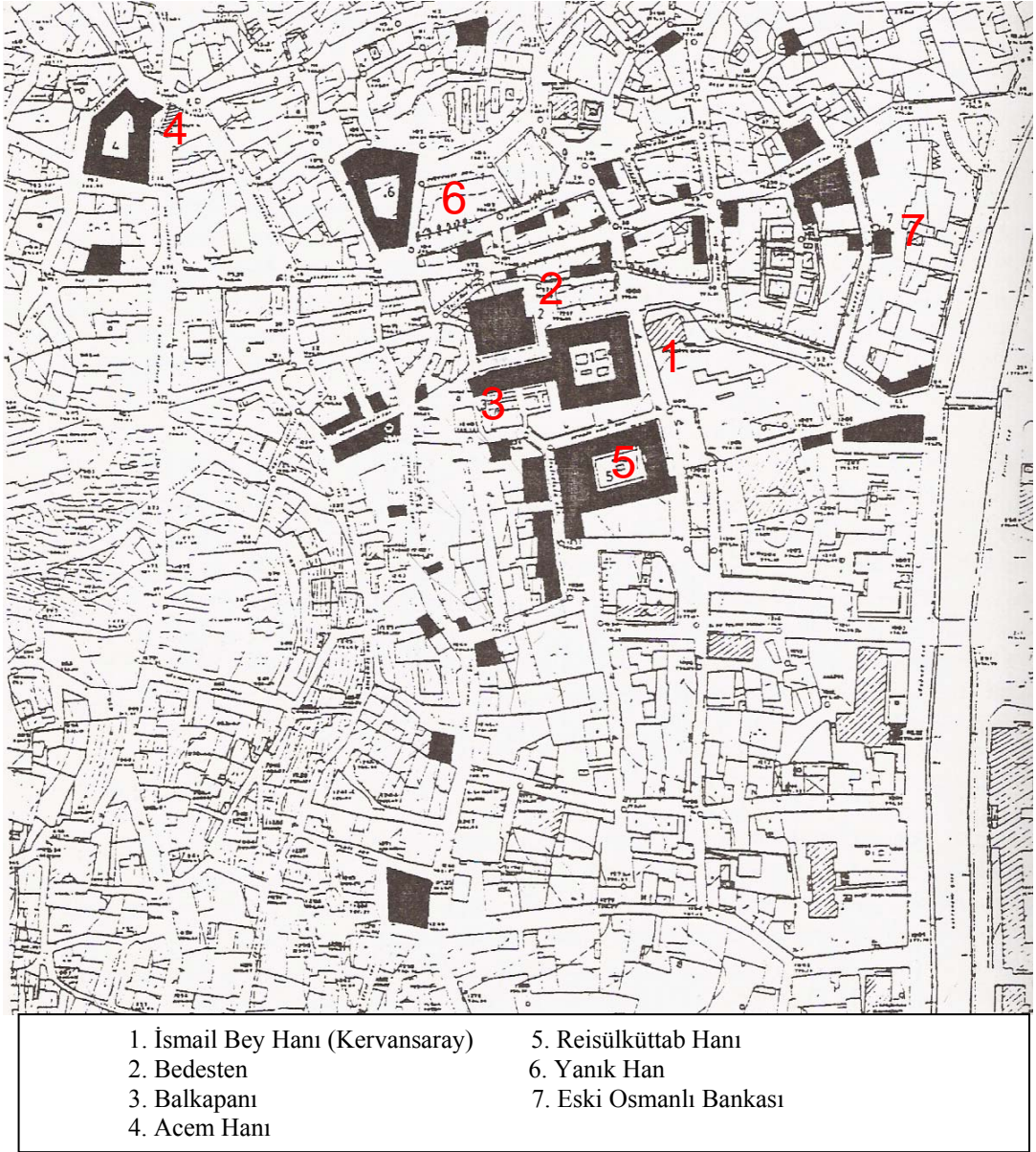
Şekil 2.8 Kastamonu Tarihi dokusunda yer alan mahalleler (Kaynak: Nilgün Çolpan Erkan Biçer Kastamonu Örneğinde Anadolu Kenti İmaj Öğeleri ve Değişim Süreci, 2002, s.66)

2.2 Ondokuzuncu Yüzyılda Kastamonu

1461 yılında Anadolu Eyaleti'ne bağılı bir sancak merkezi durumuna gelen Kastamonu hakkında en eski bilgiler 15. ve 16. yüzyılın Tapu Tahrir Defterleri'nden alınmaktadır. Bunlardan en eski tarihli olanı ve bize kadar ulaşanı 1487 tarihli tapu tahrir defteridir (Kankal, 2004, s.27). 1487 tarihli Tapu Tahrir Defteri'nde kayıtlı 32 mahalleden; Alacamescid, Alpaslan, Atabeymedresesi, Cemal Ağa, Cevkani, Kanara, Gökdere, Küpciğez, Honsalar, İsfendiyar Bey, İsmail Bey, Hepkebirler, Kubbeli, Musa Fakih, Muzafereddin, Tahir Fakih, Saraçlar, Şazi Bey, Arız, İbn Neccar, Aktekke isimlerindeki 21 mahallenin yeri tespit edilememektedir. Yeri tespit edilemeyen 11 mahallenin zaman içerisinde ad değıştirmiş olduğı düşünölmektedir (Eyüpgiller, 1999, s.98).

Kentin Osmanlı'nın eline geçmesiyle başlayan imar hareketleri 19.yüzyılda da devam etmektedir. Kentin sahip olduğı yapı üslubunda, geleneksel doku fazla değıştirilmeden bir değışikliğe gidilmiştir. Bu gelişmelerin büyük bir kısmı eski ticaret merkezinde yer almaktadır. Dönemin valisinin de desteğıyle birçok mescid ve cami inşa edilmiştir. Bu yüzyıl içerisinde bir bölümü ahşap olan çok sayıda medrese ve kütüphane binası inşa edilmiştir. Bu dönem içerisinde dikkat çeken diğeri bir konu ise, han, hamam ve benzeri yapıların inşa edilmediğidir. Kastamonu halkı sahip oldukları küçük bütçeler ile dini, ticari, eğitim amaçlı, mütevazı boyutlu binalar yaptırmaya yönelmişlerdir. İnebolu şosesinin açılması sonucunda İstanbul ile olan ticaretin canlanması sayesinde elde edilen paralarla, o zaman için görkemli konutlar yaptırmışlardır (Eyüpgiller, 1999, s.100).

Osmanlı döneminde Kastamonu'nun sahip olduğı ticari bölgeyi incelediğimizde Ondokuzuncu yüzyılda inşa edilmiş ve günümüze ulaşmış dört önemli han (Şekil 2.9) bulunmaktadır. Bunların arasında ahşap revakları ile dikkat çeken Yanık Han, Penbe (pamuk) adıyla da bilinen Balkapanı Hanı, D. Kuban'ın 1967 yılında yaptığı tespite göre bilgisizce müdahale görmüş ve daha sonra yıkırılmış olan Acem (Kürkçüoğlu) Hanı ve geçmişte urgan hanı olan bilinen Reisülküttab Hanı'dır.

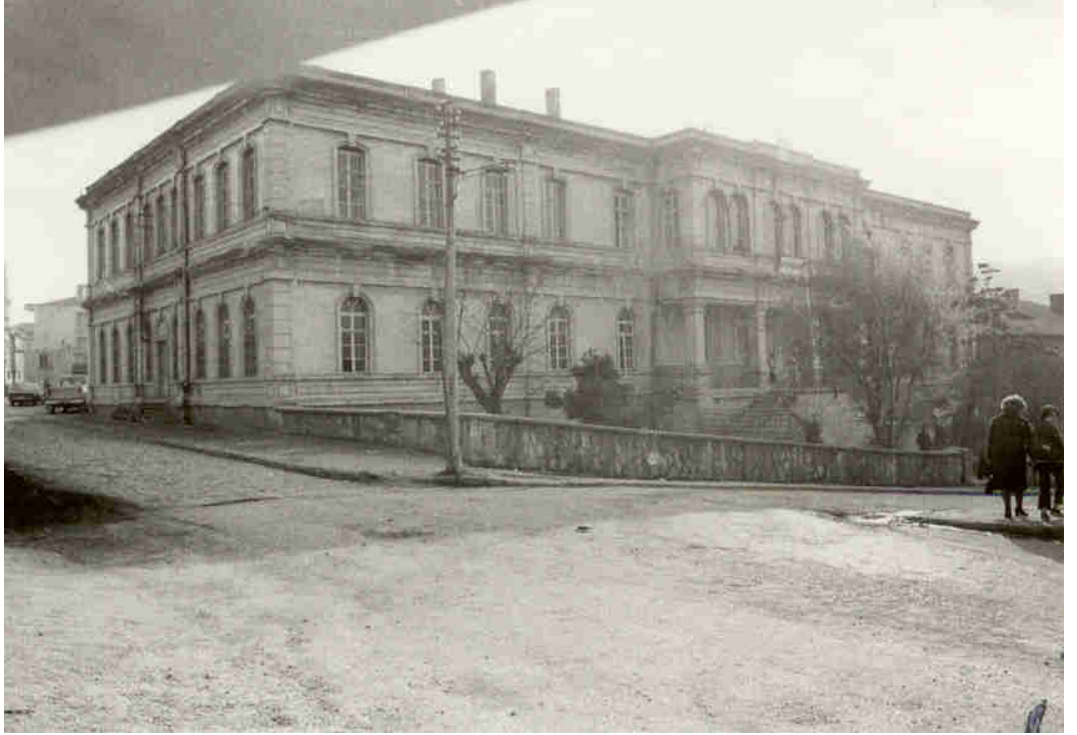
Şekil 2.9 Eski ve Yeni Ticaret Merkezi (K.K. Eyüpgiller, Bir Kent Tarihi Kastamonu, 1999, s.48)

Geleneksel imar hareketlerinden farklı bir yaklaşımın göze çarptığı 19.yüzyılın başlarından itibaren, imparatorluk genelindeki Batılılaşma hareketleri doğrultusunda, Batı kökenli bir yapılaşma göze çarpmaktadır. Yönetim, adli, askeri, eğitim ve diğer kamu yapılarında Osmanlı kent ve toplum yaşamının Batı kökenli mimari çözümlerle yapıldığı gözlenmektedir. İmparatorluğun başkentinde görülen bu değişimler, zaman içinde yayılmış ve ilk olarak kendini askeri tesislerde göstermiştir. İmparatorluğun

toplumsal yaşamını etkileyen batılı kaynaklı kurumların başında Kastamonu'da inşa edilenler; kışlalar (1802-1838), İslahhane (1868), Mekteb-i İdadi (1886), Mekteb-i Sanayi (1887), Hükümet Dairesi (1901), Belediye Dairesi (1924), Matbaa (1868) gibi yapılardır (Şekil 2.10, 2.11, 2.12, 2.13).

Şekil 2.10 Hapishane (Kaynak: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Şekil 2.11 Defterdarlık (Kaynak: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Şekil 2.12 Belediye (Kaynak: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Şekil 2.13 Hükümet Dairesi (Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

İkinci Dünya Savaşı ile hızlı bir değişme ve yenilenme içine giren kentin çarşı ve dere boyu arasında kalan bölgede ve dere kıyısında kagir, betonarme yapılar eski dokuyu ortadan kaldırmıştır (Kuban, 2001, s.218) (Şekil 2.14). Avcı, Kastamonu kenti değişim sürecini şu şekilde anlatmaktadır:

“Kentin onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyıl tapu tahrir defterleri karşılaştırıldığında mahalle sayılarında bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Bu, kentin bir büyüme göstermediği anlamına gelebilir. Ancak, asıl olan kentteki çok sayıda geniş bahçe ve ağaçlık alanın (Güzey, 2000: s.105–106), hızlı gelişim ve nüfus artışı nedeniyle konut alanlarına dönüştüğü ve kent dokusunun sıklaştığıdır. Yüzyıla damgasını vuran batılı yaklaşımlar toplum yaşamını değiştirmiş, yalnız kamu yapılarında değil, konut geleneğinde de etki alanları bulmuştur. Kastamonu için değişimin en yoğun yaşandığı dönem yüzyılın ikinci yarısı hatta son otuz yılı olmuştur. 1882’de İnebolu Limanı inşaatının başlaması, 1888’de İnebolu üzerinden İstanbul’a bağlantıyı sağlayan İnebolu Şosesi’nin açılması kentin çevre bölgelerle, İstanbul ile ve en önemlisi dış ülkelerle olan ticari ve kültürel ilişkisini hızlandırmıştır. Bu dönemde

ticarete büyük söz sahibi olan gayrimüslimler, özellikle yüzyılın ikinci yarısında çıkarılan nizamnamelerle kazandıkları yeni haklar sayesinde kent yaşamında da etkin hale gelmişlerdir. Daha çok kentin ticari merkezi etrafında yerleştikleri bilinen gayrimüslimlerin (Ayhan, 1995: s.65) kentte farklı bir konut tipi ya da yerleşim dokusu oluşturmadıkları; ancak yaşadıkları konutlarda, Türk konut geleneğinde görülmeyen, sofa çıkması üzerinde üçgen alınlık, subasmanda havalandırma pencereleri ve balkon gibi yabancı öğelerin kullanıldığı görülmektedir. Bu dönemde karşılıklı etkileşimlerle şekillenen bir değişim süreci yaşandığı muhakkaktır” (Avcı, 2004, s.23–24).

Şekil 2.14 Dereboyundaki Yok olmuş Yapı Topluluğu (Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Ondokuzuncu yüzyıla kadar önemli bir sancak merkezi olan Kastamonu, kentte yaşanan siyasi ve ticari gelişmeler sonucunda 1846 yılında vilayet merkezi olmuştur. 1880’li yıllarda komşu kentler ve İstanbul ile ulaşım bağlarının güçlendirilmesi Kastamonu’nun iç ve dış ticaretine hız katmıştır (Avcı, 2004, s.98).

Osmanlı dönemine kadar ekonomik yaşam hakkında bilgilerin sınırlı olduğu Kastamonu’da, İsfendiyar Bey zamanında üretilen sof ile bakır cevherinin önemli birer ihraç malı olduğu ve Sinop limanı aracılığıyla Venedik ve Cenevizlilerle

ekonomik-ticari ilişki kurulduğu bilinmektedir. 14. yüzyıl içerisinde Kastamonu'ya gelen İbn Batuta kentin ekonomik yaşantısına dair et, tahıl gibi yiyecek maddelerinin bol olduğu ve çok ucuza alınabildiğini tespit etmiştir. Bunun dışındaki bilgiler Osmanlı devrine, ağırlıklı olarak da 19. yüzyıl sonlarına aittir. Vilayet Salnameleri'nden ayrıntılı bilgiler alınırken, yine 19. yüzyıl başından itibaren kente gelen gezginlerin kentin ticari-ekonomik yaşantısına yönelik gözlemleri aydınlatıcı olabilmektedir.

1840 yılı öncesinde, Kastamonu'da yaşayan tek endüstrinin sepiciliktir, ayrıca ticari yaşam bu dönemde yılda bir kez yapılan panayır zamanında dahi canlı değildir. 1842'de, kentte yün ve pamuklu dokumacılık, basmacılık, boyacılık ve dericilik sektörlerinin varlığı söz konusudur. 1862'de, kentte dokumacılık ve bakırcılığın başlıca iki endüstri dalı olduğu ve 1884'de ise, Kastamonu'nun tabakhaneler, iplikçiler ve boyahaneler ile çevrili olduğu söylenmektedir.

Kastamonu'nun en önemli üretim ve ihraç malı dokumalarıdır. 1842'de kentteki en önemli endüstri dallarından birinin dokumacılık olduğu, 1888 yılı salnamelerinde ise kentte yatak çarşafı, perde, yastık örtüsü, gömlek, yelken bezi dokunduğu kaydedilmiştir. Günümüzde dokumacılık Kastamonu'da yok denecek kadar azdır. Çoğunlukla ceyiz sandıklarından çıkan eski dokumaların bulunabildiği mağazalarda, başta Denizli olmak üzere, kent dışından gelen dokumalar satılmaktadır.

Kentin bir başka ihraç malı olan urganın üretimi ve hammaddesi olan kendirin ziraati bugün olduğu kadar geçmişte de Kastamonuluların çok önemli bir uğraşı olmuştur. Kastamonu'ya üç saat mesafedeki Akkaya Nahiyesi'nde, Taşköprü şosesi kenarında yer alan, maden karışmış suyu kendiri kısa sürede beyazlatıp, ağartan bir göl bulunmuştur. Düzensiz ve sığ olduğundan burada iki tarla satın alınarak muntazam bir göl hafredilmiş, böylelikle kendirin uygun fiyatla, az sürede ağartılması sağlanmıştır. Bu girişim sayesinde Kastamonu ve çevresinde kendir üretimi ve urgan imali yaygınlaşmıştır. Kentteki önemli hanların zaman zaman

urgancılığın merkezi görevini üstlendiği anlaşılmaktadır. Zira bu hanların değişik zamanlarda kendir veya urgan hanı olarak adlandırıldığı bilinmektedir (Şekil 2.15).

Şekil 2.15 Yanık Han (Urgancı Hanı) (Kaynak: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

2.3 Yirminci Yüzyılda Kastamonu

Türklerin hakimiyetine girene kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan kent Selçuklulardan sonra 460 yıl Osmanlı devletine bağlı kalarak kültür ve bilim hayatında önemli bir merkez olma özelliğini korumuştur. Kurtuluş savaşı ve savaş sonrası yapılanmalar adına önemli olayların geçmiş olduğu kentte 1919 yılında İzmir'in işgali dolayısıyla bir miting yapılmıştır. Savaş boyunca Kastamonu'da düzenlenen birçok mitingin içinde; 10 Aralık 1919 tarihinde yalnız kadınların tertiplediği miting, Türkiye'de ilk Kadın Mitingi olması dolayısıyla örnek ve önem arz eder (Turan, 2000, s.140).

Milli Mücadelemiz sırasında lojistik destek açısından en güvenilir bölge olan Kastamonu, İnebolu Limanı'ndan Ankara'ya malzeme, cephane ve asker akışında

büyük yararlılıklar göstermiştir. 1919-1923 yılları arasındaki zamanı kapsayan Milli Mücadele’de Kastamonu halkı yine ön saflarda yerini almıştır. Hiçbir zaman düşman işgali görmeyen il, (1988) şehidi ile Anadolu illerinde en çok şehit veren ikinci il’dir.

Türkiye’nin çağdaşlaşma süreci içinde Kastamonu’nun ayrı bir yeri vardır. Mustafa Kemal Atatürk, 23–31 Ağustos 1925 tarihleri arasında Kastamonu ve ilçelerini ziyaret ederek, ‘Şapka ve Kıyafet İnkılabı’nı Kastamonu’da başlatmıştır. 27 Ağustos 1925 günü, İnebolu’da Türk Ocağı binasında ‘‘:... Bu serpuşun adına şapka denir’’ diyerek Nutku’nu tamamlamıştır.

Cumhuriyet döneminden sonra il merkezi konumuna getirilmesine rağmen ekonomisi tarıma dayalı olduğundan ve sanayileşme gerçekleşmediğinden gelişmesi ve göreceli olarak kentsel yapılanması durgunluk dönemine girmiş olan kent, işsizlik nedeniyle nüfus kaybetmeye başlamıştır. Bu durum geleneksel dokunun bozulmadan kalmasını sağlamış, Kastamonu’yu geleneksel konut dokusu, mekansal özellikleri ve kentsel öğeler açısından nadir Anadolu kentlerinden biri konumuna getirmiştir (Erkan Biçer, s.54).

Yerleşme düzeni bakımından Anadolu-Türk kentleri içerisinde karakteristik bir yapıya sahip olan Kastamonu’da son yüzyılda düzgün olmayan bir sokak dokusu üzerinde daha yoğun bir yapı dizisi düzeni oluşmaya başlamıştır. Doğal çevre ile kent yapısı arasındaki birleşmenin iyi bir örneği olan kentte, çarşı etrafında yoğunlaşma dere boyunca kuzey ve güney yönlerinde yeşil dokuyu bozmadan uzanmaktadır. Ancak, Kastamonu’da, çarşıyla dere boyu arasında kalan bölgede ve derenin doğu sahilinde kagir, betonarme yapılar geleneksel yapıların yerlerini almaya başlamıştır (Kuban, 2001, s.218).

Kastamonu’nun eski şehir mimari dokusu hakkında Kuban ‘‘Kastamonu’nun Tarihsel Yapısı ve Bu Yapının İmar Planında Değerlendirilmesi ile İlgili Rapor’’ unda şu bilgileri aktarmıştır:

“Kastamonu’nun eski şehir mimarisine hakim olan konut tipi, Anadolu’nun alt katları oldukça sağır, üst katları pek çok pencere ile sokağa açılan karakteristik evleri olmakla birlikte, bazı zengin semtlerde, herhalde 19.yüzyıl sonunda ortaya çıkmış bir eğilimin ifadesi olarak üç veya dört katlı, çok odalı eşraf evleri, Anadolu evi ile İstanbul evi arasında bir ara ürün sayılabilir. Bunlar değişik ölçüleriyle kent içinin bazı pitoresk görüntülerini, perspektiflerini yaratırlar (Kuban, 2001, s.219).”

Şekil 2.16 Günümüzde Dere boyundaki Yapı Topluluğu (Kaynak: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Osmanlı döneminde eyalet başkentliği gibi önemli yönetim görevleri olan kent Kurtuluş Savaşı sırasında ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında da önemini korumuştur. Bunda 23 Ağustos 1925 tarihinde Kastamonu’da yapılan ‘Şapka Devrimi’nin de rolü vardır. Ancak 1927’de 14.590 olan kent nüfusunun 1935’de 13.791 kişiye düştüğü de bir gerçektir (Erkan Biçer, s.64).

Nüfus hareketlerindeki bu değişim kent konut dokusu üzerinde önemli bir değişimin yaşanmamasını sağlamıştır. Ancak kentin merkezinde 19.yüzyılda ve

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde şehircilik anlayışında yer etmeye başlayan batılı anlamdaki 'meydan' kavramı nedeniyle Nasrullah Cami'nin kuzeyindeki ve Hükümet Konağı'nın batısındaki yapıların yıkılmasıyla bugünkü iki önemli meydan oluşmuştur: Nasrullah Meydanı ve Cumhuriyet Meydanı (Erkan Biçer, s.64) (Şekil 2.17, 2.18, 2.19, 2.20). Eyüpgiller'in 2000 yılında hazırlamış olduğu çalışmasına göre Nasrullah Camisi'nin önündeki meydan; Samanpazarı denilen alan ile bu caminin çevresindeki medreseler, dükkanlar ve diğer yapıların ortadan kaldırılmasına neden olmuştur. Cumhuriyet meydanının açılmasında ise Matbaa-i Vilayet, 1.Erkek Muallim Mektebi, Eski Mekteb-i Sanayi binalarının yıktırıldığı belirtilmektedir.

Şekil 2.17 Nasrullah Camisi ve günümüzde yıkılmış olan Dükkanlar (Kaynak: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Şekil 2.18 Nasrullah Meydanı (Kaynak: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Şekil 2.19 Cumhuriyet Meydanı ve batısındaki yapı topluluğu (Kaynak: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Arşivi)

Şekil 2.20 Cumhuriyet Meydanı ve günümüzde yıkılmış olan yapıların boşluğu (Kaynak: www.kastamonu.bel.tr)

Kastamonu'nun 1943 yılında yaşamış olduğu depremin ardından Sinan Bey Camisi'nin çevresi de değişime uğrayan bölgelerden birisidir. Depremden sonra caminin kuzey ve doğu yönlerinde yer alan konut adaları yıktırılmış ve arsaları park olarak düzenlenmiştir. Yine yakın çevrede Sinan Bey Camisi'nin güneybatısında yer alan Beyçelesi Camisi ve parçası olduğu bilinen konut adası bilinmeyen bir tarihte yok edilmiş ve Kuruçay Caddesi altında bırakılmıştır (Eyüpgiller, 2000, s.397).

Cumhuriyet döneminde Kastamonu'da bazı çıkmaz sokakların ulaşımına açılması yönünde uygulamalar görülmüştür. Uygulamalara ilk örnek Yakup Ağa Külliyesi'nin batısında yer alan mevcut çıkmaz sokakların birbirine bağlanması ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan ikinci müdahalede ise Muzaferreddin Camisi- Vakıf Köprüsü aksına paralel yeni bir yol; yine mevcut çıkmaz sokakların birleştirilmesi ve konut adalarının parçalanması anlayışıyla trafiğe açılmıştır (Eyüpgiller, 2000, s.398). Bunun yanı sıra 1893 yılında 33 olan mahalle sayısı Cumhuriyet sonrasında mahalleler birleştirilerek 14'e indirilmiştir (Eyüpgiller, 1994, s.137).

Yerleşmenin çanak biçimli bir makroforma sahip olan kesimi İbnineccar, İsfendiyar, Hepkebirler, Cebrail, Topçuoğlu, Kırkçeşme, Honsalar, Akmescit, Atabeygazi, Hisarardı Mahalleleri ve İsmailbey ve Akteke Mahallelerinin güney kısımları ile Beyçeşme Mahallesi'nin kuzey kısmını kapsamaktadır. Erkan Biçer'in (2002) tespitlerine göre gelişme konut alanları ise Kastamonu'nun doğu ve batısındaki sert topografik eşikler nedeniyle sadece güney ve kuzey yönündeki vadi boyunca ve plan ile kentin kuzeyinde öngörülen Kuzey Kent toplu konut alanında yer almaktadır.

Gelişme süreci boyunca kent, topografyanın elverdiği ölçüde, geleneksel dokunun çevresinde, özellikle de güneyinde ve kuzeyinde gelişmeye devam etmiştir. Bu durum özellikle Kastamonu Çayı'nın batı kıyısında yerleşmenin daha yoğunlaşması sonucunu doğurmuştur. Çünkü batı kıyısında doğu kıyısına oranla yerleşilebilir eğimde düz alanlar biraz daha fazladır. Kentin merkez dokusunun çekirdeğini oluşturan tarihi çarşı da batı yakasında yer almaktadır. Ancak günümüzde merkez işlevi kentin batı yakasında biraz daha yoğun olmak koşulu ile çay kıyısını takip eden caddeler boyunca gelişme göstermektedir. 1985 yılında yapılan imar planı ile kent kuzeyde vadinin bitimindeki kısmen düz alanlara doğru gelişme göstermiştir. Merkez işlevi de yerleşmenin omurgası niteliğindeki iki ana cadde boyunca kuzey yönünde gelişmiştir (Erkan Biçer, s.65).

Dere kıyısı boyunca devam eden caddeler üzerinde Nasrullah Camisi'nin hizasında yıktırılan 3-4 katlı binaların yerine gelen bir dizi yüksek yapı, plan üzerinde sit alanına zarar vermez gibi görünmekle birlikte, üçüncü boyutta kentin algılanmasında tarihsel dokuya set oluşturmaktadır (Eyüpgiller, 2000, s.398).

20. yüzyıl Kastamonu geleneksel konutlarına baktığımızda Kültür Bakanlığı'nın 1990 yılında yapmış olduğu tespitlere göre 358 konut eski eser olarak tescillidir. Ancak Eyüpgiller'in 1992 yılında yapmış olduğu tespitlere göre 797 tarihi nitelikli konutun yer aldığı tespit edilmiştir. 797 konuttan 351'i 1.derecede, 446'sı 2. derecede mimari ve estetik değerli görülmüştür. Yapılan çalışmalar sonucu

konutların korunmuşluk durumlarına göre %10,65'i iyi, %52,59'su orta ve %36,76'sı ise kötü durumdadır. Kastamonu'nun sahip olduğu bu kültürel değerlerin yaşatılması konusunda genel bir bilgi vermek istersek eski Kastamonu Valisi Enis Yeter'in çalışmalarından söz etmek gerekmektedir. 1997 yılında göreve gelen Enis Yeter kültürel değerlerin yaşatılması konusunda birçok çalışmaya imza atmıştır. Valiliğe bağlı İl Özel İdare Müdürlüğüne satın alınarak restore edilen Sirkeli Konağı ile çalışmalara başlayan vali kentin turizm konusunda gelişmesi için bir proje başlatmıştır.

Turizme açılan ilk konak belgesini taşıyan Sirkeli Konağı, restorasyon çalışmalarının ardından otel ve restoran olarak hizmet vermek üzere kiraya verilmiştir. Yine İl Özel İdaresi tarafından alınan Sepetçioğlu Konağı'nın onarımına 1999 yılında başlanmış ve 2000 yılında Türkiye Eğitim Gönülleri Vakfına tahsis edilmiştir. Konaklar için yapılan diğer bir çalışma da Eflanili Konağı'nın 1999 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfınca satın alınarak, Kastamonu Valiliği Çevre Koruma Vakfına tahsis edildikten sonra onarımı yapılmış ve hizmete açılmıştır.

İlin tarih bakımından en eski konağı olduğu düşünülen ahşap, alçı, vitray işçiliği ile nadir yapılarından biri olan Tahir Efendi Konağı, 1999 yılında İl Özel İdare Müdürlüğü tarafından satın alınarak turizm amaçlı kullanılmak üzere Turizm Bakanlığına tahsis edilmiştir.

1925 yılında açılan Memleket Kütüphanesi, önce lojman, sonra yemekhane olarak kullanılırken 2001 yılında boşaltılarak İl Özel İdaresine olan binanın Resim ve Fotoğraf Müzesi olarak düzenlenmiştir.

İl Özel İdaresi tarafından yürütülen diğer bir koruma çalışması ise, Kastamonu konaklarından ilköğretim okullarına yakın olanlarının satın alınıp o okulun eğitim birimi olarak düzenlenmesi projesidir.

Kastamonu Valiliği ve İl Özel İdaresi'nin yürütmüş olduğu bu çalışmalar, kente “En İyi Tarihi Kent Dokusu Ödülü Projesi” ödülünü kazandırmıştır. İl merkezinde 534, diğer ilçelerde 643 olmak üzere toplam 1177 adet tarihi ev ve konağa sahip olan Kastamonu şehri genel bir sit niteliğindedir. 1428 tescilli eser sahip kent, en çok tarihi eserin bulunduğu illerin başında gelmektedir. Kastamonu Kalesi, Saat Kulesi, Kastamonu Müzesi ve Kaya mezarları ile çok sayıda cami, külliye, türbe, medrese, han, köprü, şifahane, kervansaray, hamam, konak, şadırvan ve çeşme kent merkezindeki önemli tarihsel değerlerdir.

Kastamonu'nun tarihsel gelişimine bakıldığında, fiziksel yapısının, ekonomik ve sosyal gelişmelerle paralel bir şekilde değiştiği gözlenmektedir. İlin bugünkü durumuna bakıldığında ise, topografik yapısı, ulaşım imkanlarının kısıtlılığı ve zorluğu, dışa göçün yoğunluğu gibi sosyal, ekonomik ve fiziki olumsuzlukların yaşandığı gözlenmektedir. Kastamonu'nun sahip olduğu tarihi ve kültürel potansiyel, sosyo-ekonomik kalkınmanın değerlendirilmesi açısından önemli bir kaynak olmakla birlikte son yıllarda Kastamonu'da birtakım yerel girişimler başlatılmış ve bu girişimler Türkiye çapında koruma konusunda öncü rol oynamıştır.

“Mimar Vedat Tek ve Anı Sanat Restorasyon Merkezi” adı altında bir proje ekibi kurulan valilikte bir çok restorasyon çalışması yapılmıştır. Hükümet Konağının altında bir boş depo olarak kullanılan yer, kent tarihi müzesi haline getirilmiş, öğrenci yurdu olarak kullanılan 400 yıllık Münire medresesi el sanatları çarşısı haline getirilmiştir.

3 Haziran 2000 tarihinde kültürel değerlerin korunmasıyla ilgili bir sempozyum, ÇEKÜL ve Mimarlar Odasıyla birlikte, İçişleri'nin de katılımıyla gerçekleşmiştir. Kastamonu'da yapılan bu toplantı ve ardından yayınlanan Kastamonu Kültür Bildirgesi öncü bir hareket olmuş ve devamında 1,5 ay sonra Tarihi Kentler Birliği kurulmuştur.

2005 yılında Aydın Doğan Vakfı tarafından düzenlenen “Kent Dokusu” konulu projede İzmir Meydanı ve Kastamonu Evleri bu ödülü paylaşmıştır. Genelde doku

sorununun ihmal edildiği Türkiye’de, kent dokusunu kurma, koruma ve geliştirme bilincinin yurt düzeyinde oluşması gerektiği konusuna dikkat çekilen bu projede Kastamonu korumuş olduğu yapısıyla dikkat çekerken bu konudaki çalışmalarına hız vermiştir.

BÖLÜM ÜÇ

KASTAMONU TARİHİ DOKUSUNDAKİ GELENEKSEL KONUTLARININ YERLEŞİM DÜZENLERİ VE PLAN ŞEMALARI

Kastamonu deresinin oluşturduğu vadi üzerinde, doğu ve batı yönlerindeki sert topografik eşikler nedeniyle sadece güney ve kuzey yönlerinde olmak üzere yerleşen konutların plan şemaları arazi eğim çizgilerinin etkisi ve Türk konutlarında önemli bir mekan ögesi olan sofa mekanı ile şekillenmiştir. Kastamonu geleneksel dokusunun büyük bölümü, eğim çizgilerine paralel oluşturulmuş sokaklar ve vadi yamacına kurulmuş konutlardan oluşturmuştur. Eğim çizgisine dik oluşan sokaklarda yer alan konutların ise genellikle küçük ölçekli ve bitişik düzende yapıldığı görülmektedir (Avcı, 2004, s:31). Kastamonu konutlarının strüktürel özelliklerine bakıldığında zemin katları kargir, üst katları ahşap karkas arası dolgulu, hımış yapılar olduğu görülür. Zemin üzerinde bir, iki ve üç katlı olan bu konutlar alaturka kiremit örtülü kırma veya beşik çatılıdır. Çok az da olsa bazı konutlarda topuz ve haç biçimi çatı örnekleri de görülmektedir.

Türk konutlarında görülen en önemli mekan ögesi olan sofa, Kastamonu konutlarında da yapıya karakterini veren bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Kastamonu konutlarının plan tasarımında temelde iki yaklaşım olduğu görülmektedir. Sofası dış hava koşullarına açık “çardaklı konutlar” ve Sofası dış hava koşullarına kapalı “iç sofalı konutlar” olarak ayrılan konutlar dışında, her iki yaklaşımın farklı birleşimlerinin bir arada kullanıldığı karmaşık yapıda konut örnekleri de bulunmaktadır. İkili kullanıma sahip (harem ve selamlık) bu konutlar geleneksel Kastamonu konutları arasında üçüncü bir grup oluşturmaktadır. Eyüpgiller, kronolojik evrelere bağlı kalmadan, plan tasarımlarına göre yapmış olduğu bu tipoloji çalışmasında, üç türü kendi içinde sınıflara ayırmıştır¹.

¹ Kastamonu konutları ile ilgili detaylı bilgi için bkz: K.K. Eyüpgiller, *Bir Kent Tarihi Kastamonu*, İstanbul, 1999, s: 237-251.

Çardaklı konutlar günümüzde çok az örneği kalmış, tarım ve hayvancılığa dayalı kırsal yaşamın izlerini taşıyan önemli yapılardır (Avcı, 2004, s.31). Kastamonu konutlarında bahçenin devamı niteliğinde olan ve ortak yaşamın geçtiği *çardak* üretim amaçlı özelliğe sahip bir mekan iken, sofalar odalar arası geçiş alanı niteliği taşıyan kimi zaman da yaşama mekanı olarak kullanılan alanlardır.

Kastamonu konutları için yapılan diğer bir tespit ise çatı odalarının varlığıdır. Eyüpgiller, bol ışıklı ve havadar olarak tanımladığı çatı odalarını *cihannüma* olarak adlandırmış ve bunları iki grupta incelemiştir. Birinci grup beşik çatı eğiminin sağladığı boşluktan oluşturulanlar ve ikinci grup ise konutun genel çatı düzeninden bağımsız, kütle olarak daha yüksek, kendine ait çatısı olan mekanlardır (Eyüpgiller, 1999, s.240). Çatı odaları konusunda diğer bir yaklaşım da Avcı tarafından ortaya konmaktadır. Avcı yapmış olduğu araştırmalar sonucunda cihannüma tanımının “*dört yönden görünüme açık oda*” şeklinde olduğunu göz önünde bulundurmuş ve Kastamonu’da yer alan örneklerin bu tanımdan farklı olduğunu söyleyerek araştırmasında ‘çatı odası’ kavramını kullanmıştır. Avcı’ya göre, genelde sofanın tam üstünde yer alan bu mekanların sofa ile aynı kullanım özelliğine sahip olduğu düşünülmektedir. Çatı odalarını iki gruba ayıran Avcı, birinci türü çatı eğiminin sağladığı boşluğun değerlendirilmesi, ikinci türü ise çatı bütününden bağımsız, daha yüksek kitlesi ve çatısıyla yapı bütününde kendini ifade eden odalar olarak tanımlamıştır (Avcı, 2004, s.33) (Şekil 3.1, Şekil 3.2).

Şekil 3.1 Çatı eğiminin sağladığı boşluktan oluşturulan çatı odası örneği

Şekil 3.2 Çatı bütünden bağımsız oluşturulan çatı odası örneği

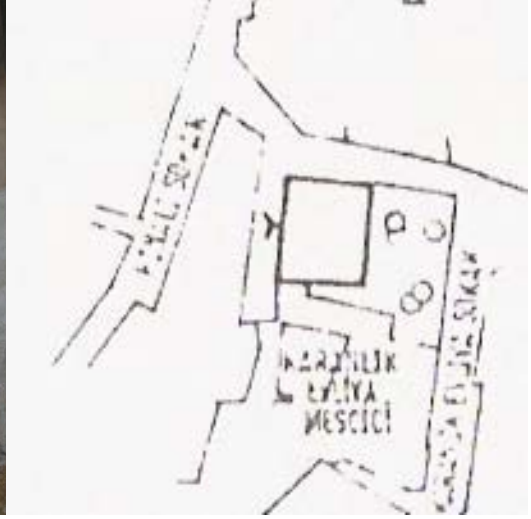
3.1 Kastamonu Konutları Yerleşim Düzenleri

Kastamonu’da geleneksel konut alanları, Kastamonu Deresi’nin oluşturduğu vadinin yamaçlarında doğu ve batı yönlerinde yoğunlaşmış, ticari merkez ise düzlüklerde yerleşmiştir. Konut alanlarının topografyaya uyumunda, Osmanlı kentleri için karakteristik olan yamaca yerleşme olgusu ve bu olgunun yaratmış olduğu değişik çözümler görülmektedir. Eğim çizgilerinin şekillendirdiği organik sokak dokusu ile konutların parsel düzenleri oluşmuş, sokakların eğime dik ya da paralel olarak yerleşmesi ile de konutların parsel içindeki yerleşimi belirlenmiştir. Eyüpgiller ve Avcı’nın yapmış olduğu tespitlere göre eğim çizgisine dik oluşan sokaklarda yer alan konutların genellikle küçük boyutlu ve bitişik düzende kurgulandığı görülmektedir. Eğim çizgisine paralel olan sokaklarda ise konutların çevreyle ilişkisinin sağlanmasında farklı çözümler ortaya konmuştur. Bu duruma en

belirgin örnek konutların giriş mekanlarıdır. Eyüpgiller'in tespitine göre, yolun alt kotunda yer alan konuta girişin üst kattan (manzaraya arkasını dönen arka cepheden), yolun üst kotunda yer alan konuta girişin alt kattan (manzaraya yönelen ön cepheden) sağlanması en genel yaklaşımlardır (Şekil 3.3, Şekil 3.4, Şekil 3.5). Bu konutlarda eğimli arazi setlenerek, arka cephe dışındaki tüm cephelerin toprak yüzeyinden uzak tutulması ve konut tabanının yatay bir düzleme oturtulması sağlanmıştır (Eyüpgiller, 1999, s.237).

Şekil 3.3 Sokağa bakan konutun giriş cephesi

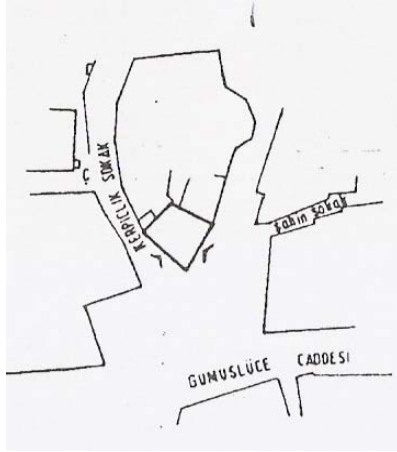

Şekil 3.4 Konum planı

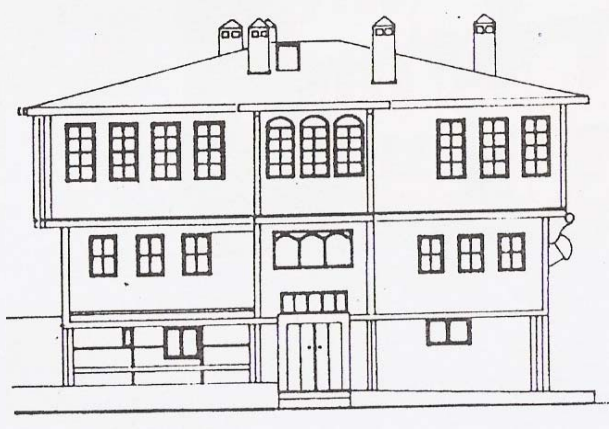

Şekil 3.5 Giriş cephesi sokağa bakan konutun manzaraya bakan bahçe cephesi fotoğrafı ve çizimi

Kastamonu kentinin ondokuzuncu yüzyıl değişim sürecini incelenmiş olan Avcı, bu dönemde inşa edilen konutların parsel içindeki konumlanışına dikkat çekmektedir. Avcı; geniş arazilerde, bahçe duvarları arkasında, sokaktan uzak, kendi mahremiyeti içinde yaşayan geleneksel Türk konutunun, ondokuzuncu yüzyıl arazi parselasyonunda görülen değişimler doğrultusunda küçülen arazilerde, arazinin bir kenarına ya da köşesine yerleştiğini ve bu yapıların en az bir cephesi ile sokağa açıldığını belirtmektedir. Önceki örneklerde konuta erişim bağımsız bahçe kapısı üzerinden olurken, artık yapının bir parçası haline gelen giriş kapısından sağlanmaktadır. Parsel kullanımının yol açtığı bu durum, yapının sokakla ilişkisini değiştirmiştir (Şekil 3.6, Şekil 3.7, Şekil 3.8).

Şekil 3.6 Yapının konum planı

Şekil 3.7 Yapının giriş cephesi

Şekil 3.8 Yapının konum planı ve giriş cephesi

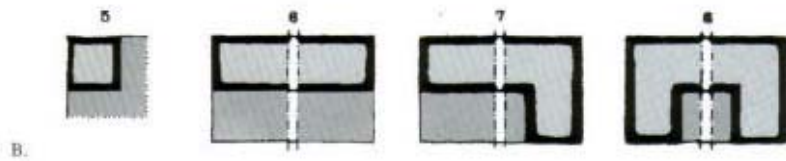
3.2 Kastamonu Konutları Plan Şemaları

Geleneksel Türk konutu plan tipolojisi üzerine yapılan tüm çalışmalar, üst katın plan şemasını odak almaktadır. Üst katı “Asıl kat” olarak tanımlayan Eldem’e göre, en eski örneklerden başlayarak belli bir plan düzenine sahip olduğu görülen asıl kata (yaşama katına) karşılık, zemin kat organizasyonunun parsel durumuna uygun, daha organik bir yapıda olduğu, mekanların daha rastlantısal bir araya geldiği, ahır, odunluk, samanlık, depo gibi servis işlevlerini barındığı görülür.

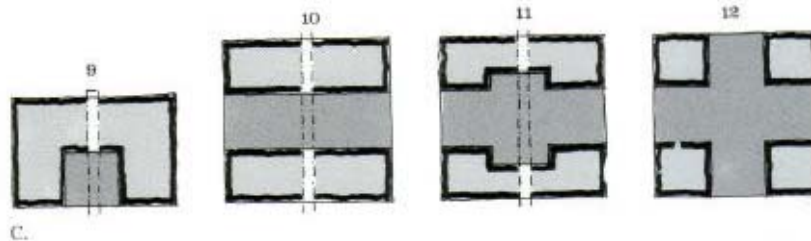
Eldem, geleneksel Türk konutunu karakteristik unsur olan sofa mekanının konumlanışına göre tanımlayarak dört ana gruba ayırmıştır; sofasız plan tipleri, dış sofalı plan tipleri, iç sofalı plan tipleri ve orta sofalı plan tipleri (Şekil 3.9, Şekil 3.10, Şekil 3.11, Şekil. 3.12).

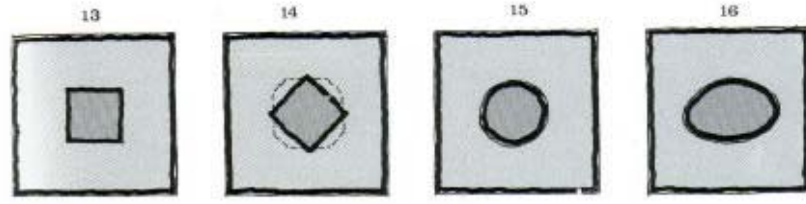
Şekil 3.9 Sofasız plan tipleri (Eldem)

Şekil 3.10 Dis sofalı plan semaları (Eldem)

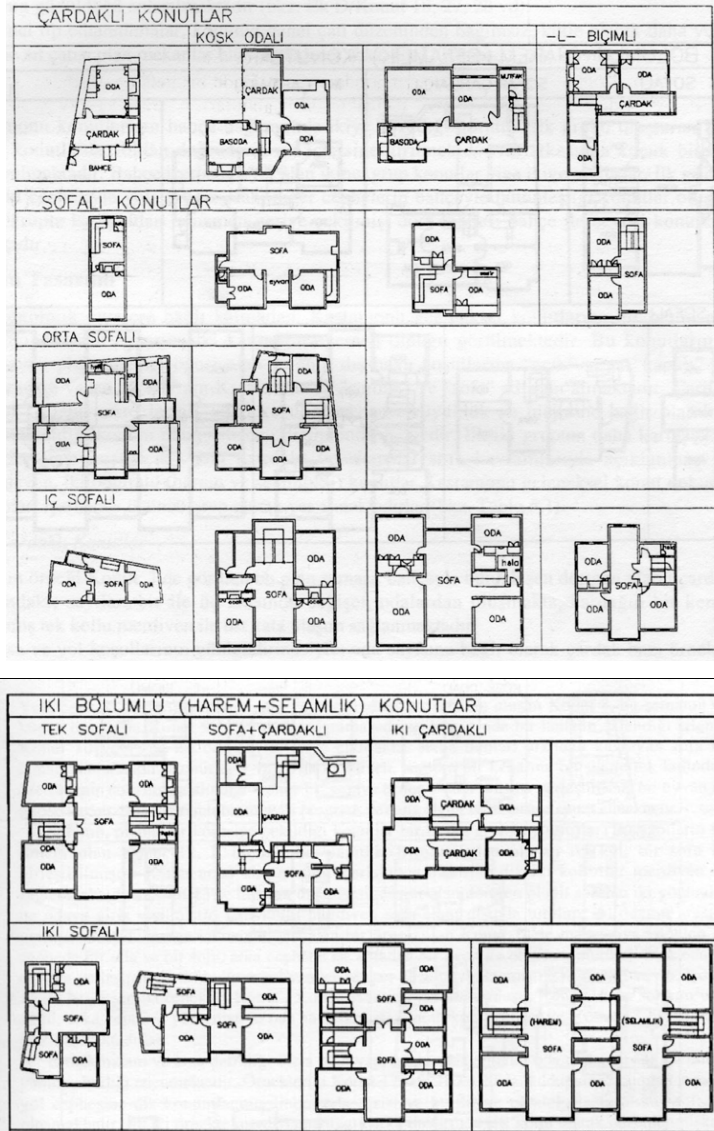
Şekil 3.11 İç sofalı plan semaları (Eldem)

Sekil 3.12 Orta sofali plan semalari (Eldem)

Türk konutlarında görülen en önemli mekan ögesi olan sofa, Kastamonu konutlarında da yapıya karakterini veren ana mekandır. Geleneksel Kastamonu konutlarının mekan organizasyonunda görülen temel iki yaklaşım ise; sofanın dışa açık veya kapalı oluşuna göre belirlemektedir. Sofası dış hava koşullarına açık “çardaklı konutlar” ve sofası dış hava koşullarına kapalı “iç sofalı konutlar” olarak ayrılan konutlar dışında, her iki yaklaşımın farklı birleşimlerinin bir arada kullanıldığı karmaşık yapıda konut örnekleri de bulunmaktadır. Harem ve selamlık olmak üzere iki kullanımlı olan bu konutlar, Kastamonu konutları arasında üçüncü bir grup oluşturmaktadır. Eyüpgiller’in, kronolojik evrelere bağlı kalmadan, plan tasarımlarına göre yapmış olduğu bu tipoloji çalışmasında, üç türü kendi içinde sınıflara ayırmıştır (Şekil 3.13)¹.

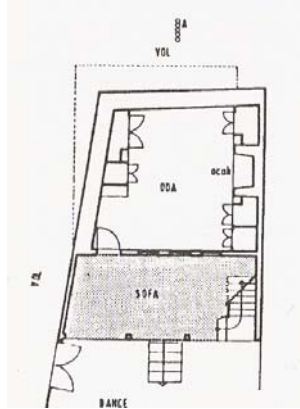
¹ Kastamonu konutları ile ilgili detaylı bilgi için bkz: K.K. Eyüpgiller, *Bir Kent Tarihi Kastamonu*, İstanbul, 1999, s: 237-251.

Şekil 3.13 Kastamonu Konutları Plan Tipolojisi (Eyüpgiller, 1999, s: 241-242).

3.2.1 Çardaklı Konutlar

Çardaklı konutlar, kırsal yaşamın izlerini taşıyan, kışlık erzağın hazırlandığı, üretim amaçlı kullanılan ‘çardak’ mekanının esas alınarak planlanmasıyla oluşmuştur. Genellikle bahçeye yönelen ve alt katlarda bahçenin devamı niteliğinde olan çardak, günlük yaşam ve aile içi üretimin geçtiği bir mekandır (Avcı, 2004, s:31; Eyüpgiller, 2000, s.396). Eyüpgiller’in çalışmasında çardaklı konutlara örnek olarak Hisarardı Mahallesinden bir konut yer almaktadır (Şekil 3.14).

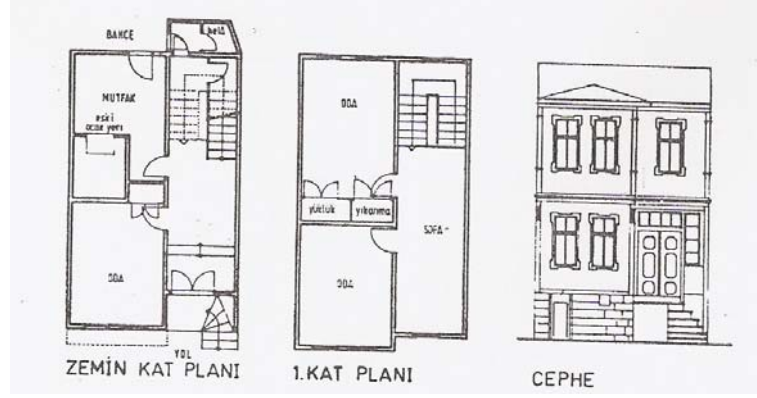

Şekil 3.14 Çardaklı konut plan örneği

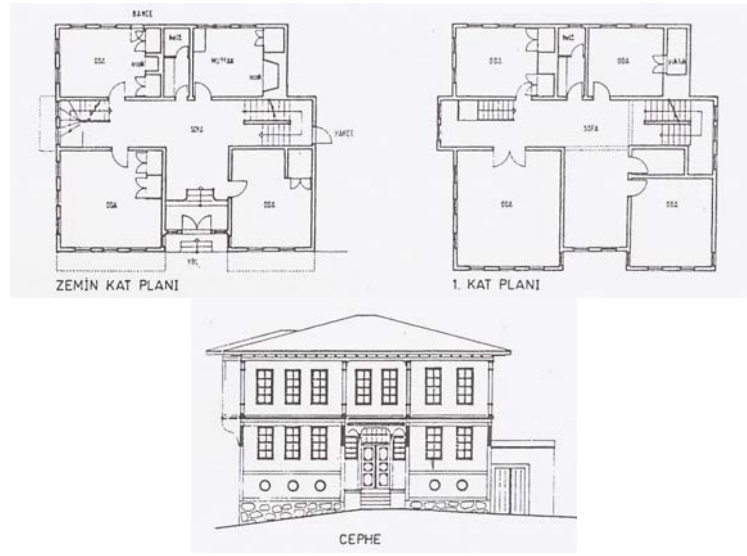
Eyüpgiller çardaklı konutları köşk odalı çardaklı konutlar ve L biçimli çardaklı konutlar olmak üzere iki gruba ayırmıştır (Şekil 3.9). Alan içerisinde yapılan tespit çalışmalarında, çardaklı konut örneğine rastlanmamış ve bu yüzden de araştırma çalışması kapsamında çardaklı konut cepheleri ele alınmamıştır.

3.2.2 Sofalı Konutlar

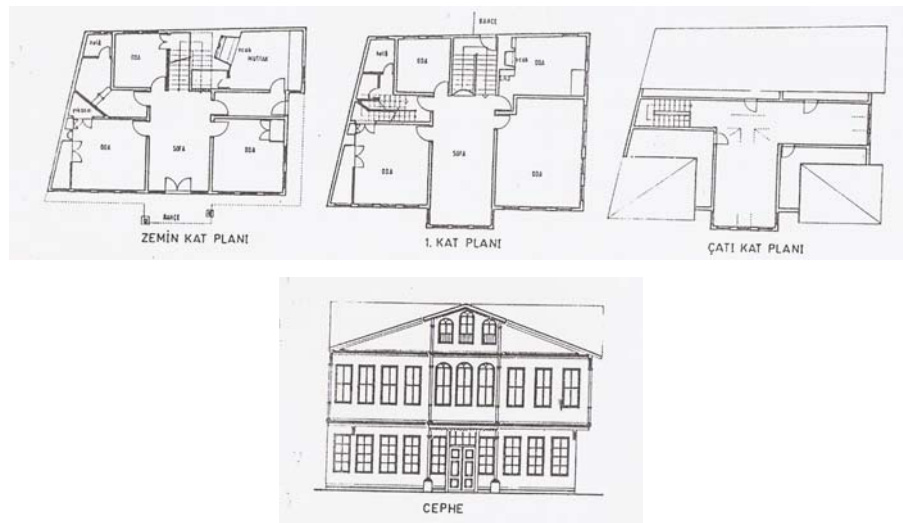
Sofalı konutlar, çardak mekanının dış hava koşullarına karşı duvar ve pencereler ile korunaklı hale getirilmesiyle oluşmuşlardır (Şekil 3.15). Eyüpgiller bu olguyu, çardaktan sofaya geçiş olarak değerlendirmektedir. Aynı çalışmada, sofalı konutlar orta sofalı ve iç sofalı olarak iki alt grupta incelenmiştir (Şekil 3.9, Şekil 3.16). Günümüze ulaşan geleneksel Kastamonu konutlarında, ana katlarda görülen en yaygın plan düzeni, iç sofalı düzendir (Şekil 3.17). Genelde bu konutlarda sofanın sokağa dik olarak yerleştiği ve hem sokak hem de arka bahçe cephesinde çıkma ile vurgulandığı görülmektedir. Bu tür konutların geniş cepheli olanlarında sofa oda çıkımları arasında arka düzlemde kalmaktadır (Avcı, 2004, s.35).

Şekil 3.15 Sofalı konut örneği

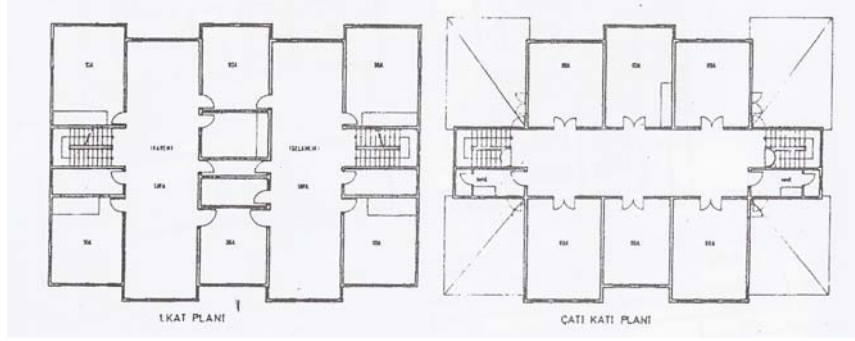
Şekil 3.16 Orta sofa konut örneği

Şekil 3.17 İç sofa konut örneği

3.2.3 İki Bölümlü (Harem ve Selamlıklı) Konutlar

Bu konutların temel özellikleri; harem ve selamlık bölümleri için ayrı giriş kapıları ve bu kapılardan ulaşılan birbirinden uzakta konumlandırılmış merdivenler aracılığıyla bağımsız kullanılabilen iki bölümden oluşmalarıdır (Şekil 3.18). Söz konusu örnekler *çardaklı ve sofalı konutlar*, *iki çardaklı konutlar* ve *iki sofalı konutlar* olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Şekil 3.9).

Şekil 3.18 İki sofalı konut örneği

BÖLÜM DÖRT

KASTAMONU KONUTLARININ CEPHE MİMARİSİNİN TİPOLOJİK DEĞERLENDİRMESİ

“Giriş katları sokak seviyesinden biraz yüksektydi. Demir parmaklıklı bir ya da iki pencereleri olurdu. Birinci katlarda evin büyüklüğüne göre bir ya da iki çıkma bulunurdu. Bu evlerin planlarında geleneksel özellikler kaybolmuştur. Sıradan cephelerin ana öğeleri klasik mimari nizamlardan esinlenen hafif plastrlar, vurgulanmış kornişler, süveler, kemerler, frontonlar, dekoratif demir parmaklıklardı. Üzerlerinde eliptik ya da dairesel kafa pencereleri olan kapılar ve yanlarındaki pencerelerle düzenlenen girişler karakteristik ve yaygın bir cephe motifi olarak kullanılmıştır. Türk ev geleneğinde pek görülmeyen çatı katı moda olmuştur. Çatı aralarındaki balkonlar, cihannüma (halk dilinde tahtaboş) genelleşmiştir.” (Kuban, 1995, s:96)

Doğan Kuban’ın “Türk Hayatlı Evi” çalışmasında aktardığı geç ondokuzuncu yüzyıl mimari üsluplarında yaşanan gelişmelerden bazıları; giriş katlarının sokağa açılması, cephede kullanılan dekoratif elemanlar ve çatı odalarında yaşanan değişimlerdir. Bu çalışma kapsamında incelenen Kastamonu geleneksel konutlarının cephe mimarisinde de bu gelişimler gözlenmektedir. Alanda yapılan gözlemler sonucunda genellikle iki veya üç, nadiren dört katlı olan Kastamonu konutlarının dış görünümünün, konutun her cephesinde yer alan çıkmalar ve pencere düzenlemeleri ile hareketlendirildiği görülmüştür.

Geleneksel konutların cephe düzenlemeleri üzerine yapılmış olan çalışmaları incelediğimizde farklı yöntemlerin ele alındığını görmekteyiz. Feyyaz Erpi “Buca’da Konut Mimarisi (1838-1934)” adlı doktora çalışmasında Buca konutlarının tipolojik ayırımını konutların dış görünüşlerine yansıyan mimari ifadeyi esas alarak yapmıştır. Bu çalışmada, cephedeki elemanların yerleşiminde simetri eksenine göre giriş ve cumbanın konumu, kat sayısı tipolojiyi belirlemedeki ana unsurlardır. Eti Akyüz Levi, 1993 yılında tamamlamış olduğu “Traditional Housing Architecture in Izmir” adlı doktora tezinde, Levanten evlerinin cephe tiplerini girişin konumu ve kat sayısını temel alarak belirlemiştir. Ferhan ve Hülya Yürekli’nin “Türk Evi ve Gözlemler” adlı ortak çalışmasında, Türk evinin gelişimini giriş, çıkma, pencere, kat

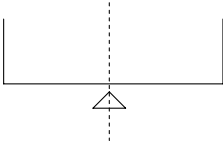
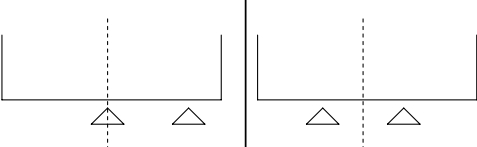
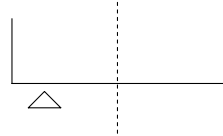
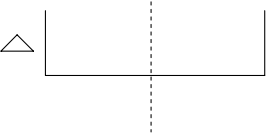
sayısı ve çatı biçimlenişleri üzerinden tanımlanmış ve şemalarla ifade edilmiştir. Reha Günaydın “Türk Evi ve Safranbolu” adlı eserinde konut cephesinin zemin ve üst kat biçimlenişleri arasındaki farklara dikkat çekmiştir. Zübeyda Özkan “Karşiyaka Tarihsel Dokusunun İncelenmesi” adlı tez çalışmasında, Karşiyaka Tarihsel dokusundaki yapıların cephe tiplerini kat adetlerini esas alarak belirlemiştir. Başak İpekoğlu, 1990 tarihli “Urla Eski Konut Dokusunda Cephe Düzenlerine İlişkin Bir Tipoloji Çalışması” makalesinde konutların cephe mimarisini plan özellikleri ile birlikte incelemiştir. Burcu Şengün, “Urla Tarihi Kent Merkezindeki Konut Mimarisinin İncelenmesi ve Cumhuriyet Döneminde Meydana Gelen Değişimlerin Koruma Bağlamında İrdelenmesi: Zafer Caddesi Örneği” adlı yüksek lisans tezinde konutların cephe mimarisini, işlev ve plan şeması ile ilişkilendirerek gruplandırmıştır. İncelenen örnekler değerlendirildiğinde konut cephelerinin algılanmasında bazı elemanların ön plana çıktığı ve cephe tipolojilerinin belli parametreler üzerinden şekillendiği görülmüştür. Bu nedenle, alanda yapılan ön tespitlerde konut cephelerinin karakteristik elemanlarının belirlenmesi üzerinde durulmuştur.

Alanda yapılan çalışmalarda, incelenen yapıların cephe mimarisini şekillendiren temel parametrelerin; giriş, çıkma, çatı, parsel konumu ve kat sayısı olduğu tespit edilmiştir. Ancak çalışmanın tüm bu parametreler üzerinden oluşturulmasının karmaşaya yol açacağı düşünüldüğünden, Kastamonu geleneksel konut dokusu üzerine yapılan bu çalışmada iki parametre temel alınmış diğer parametreler ise ikincil girdiler olarak bırakılmıştır. Bu çalışmayı şekillendiren temel parametreler; giriş mekanı ve çıkmanın konumu ve biçimidir. Alan bütününde giriş mekanı ya da çıkma elemanları kadar dikkat çeken kat sayısının araştırma dışında tutulmasının nedeni, konutların plan şemalarına ulaşamaması nedeniyle ara kat ve bodrum kat ayrımının net olarak yapılamamasıdır. İncelemelerde, yapıların çatı formlarının da cephe mimarisinin biçimlenişinde etken olduğu görülmüş, ancak bu eleman ikincil bir girdi olarak değerlendirilmiştir. Konutların parsel konumlarına değinilecek olursa, genellikle bitişik nizamda düzenlenen konutların ara ve köşe parsel şeklinde de düzenlendiği görülmüştür. Köşe parsellerde konumlanan yapılarda topografyanın da etkisiyle iki ayrı cephede katların farklılaşabildiği, bir cephedeki giriş katının

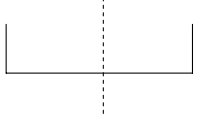
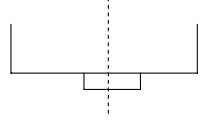
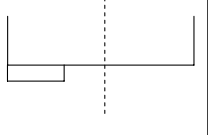
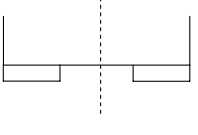
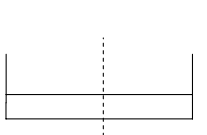
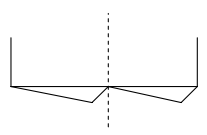
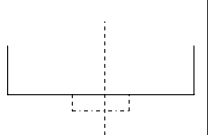
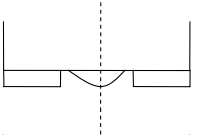
diğer cephede birinci kat haline geldiği örnekler görölmüştür. Bu durum, Kastamonu geleneksel konutlarının cephe tipolojisinin gerek kat sayısı gerekse parsel üzerinden kurgulanmasının zorluğunu göstermektedir.

Çalışmanın bu bölümünde geleneksel konut yapılarının cephe karakteristikleri, cephe öğeleri bazında ortak özellikler belirlenmiş, elde edilen sonuçlar tablolar oluşturularak aktarılmıştır. Görsel olarak belgelenen (fotoğraflanan) 300 yapının giriş yapıları incelenerek cephe karakterini oluşturan elemanlar, cephe organizasyonunda etken ve belirleyici olan unsurlar saptanmıştır. Temel parametrelerden biri olan giriş mekanının cephe üzerindeki konumu üzerinden incelenen konutlar; merkezi girişli, yandan girişli, iki girişli ve girişin ana cephe üzerinde yer almadığı örnekler olarak dörde ayrılmıştır (Tablo 4.1). Çalışmanın ikinci parametresi, Hasol'un “eski Türk evlerinde odanın sokağa ya da avluya doğru olan üç yanı pencereci çıkıntı” olarak tanımladığı çıkma elemanıdır (Hasol, 1998, s:124). Konut cephesinin dar veya geniş olmasına, parsel konumuna bağlı olarak farklılaşan çıkma elemanını odak alan bu parametreye göre konutlar çıkmasız, merkezi tek çıkmalı, merkezi olmayan tek çıkmalı, cephe boyu çıkmalı, gönyeli çıkmalı, açık çıkmalı ve hem açık hem kapalı çıkmalı olarak sekiz alt gruba ayrılmıştır (Tablo 4.2).

Tablo 4.1 Giriş mekanı üzerinden konutların değerlendirmesi

GİRİŞ MEKANI ÜZERİNDEN KONUTLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	
Merkezi girişli konutlar	İkili girişli konutlar
	
Yandan girişli konutlar	Giriş mekanının ana cephe üzerinde yer almadığı konutlar
	

Tablo 4.2 Çıkma elemanı üzerinden konutların değerlendirilmesi

ÇIKMA ELEMANI ÜZERİNDEN KONUTLARIN DEĞERLENDİRMESİ			
çıkmasız	Merkezi tek çıkma	Merkezi olmayan tek çıkma	Simetrik ikili çıkma
			
Cephe boyu çıkma	Gönyeli çıkma	Açık çıkma	Hem açık hem kapalı çıkma
			

4.1 Kastamonu Konutlarının Cephe Organizasyonu

Cephe, konutların iç dünyası ile kamusal alan (sokak'ın) arasında kurulan ilişkiyi ifade eden bir ön yüzdür. Sokağın doğal bir şekilde sınırını oluşturan cephe, aile yaşamını içeren konut ile kamusal alana açılımı sağlayan sokak arasında bir bütünleşme sağlayarak bir ifade dili oluşturur. Bu dilin oluşumunda rol alan her bir öge yapının tanımlanmasında önemli olmaktadır.

Kastamonu konutlarının erken dönem örneklerinde sokak cephelerinin yalın olduğu göze çarpmaktadır. Bu dönem örneklerinde cepheler, sağır kagir duvarlar üzerine oturan, ahşap karkas üst katların oluşturduğu iki katlı konutlarda; oldukça yalın bir giriş kapısına sahip, pencerelerde cam yerine lokma parmaklık ve ahşap kapakların olduğu, bazıları tepe pencere ve kırma çatılıdır. Ondokuzuncu yüzyılda temelde hala iki katlı olan konutlarda kat adetinin arttığı, camlı pencerelerin oranlarının ve sayılarının büyüdüğü, giriş kapısının özenli ve vurgulu hale geldiği, çatıda hareketlenmelerin olduğu, ahşap yapının geometrisini vurgulayan düşey pilastrlar ve yatay silmelerin olduğu, simetrik cepheli konutlar yapıldığı görülmektedir.

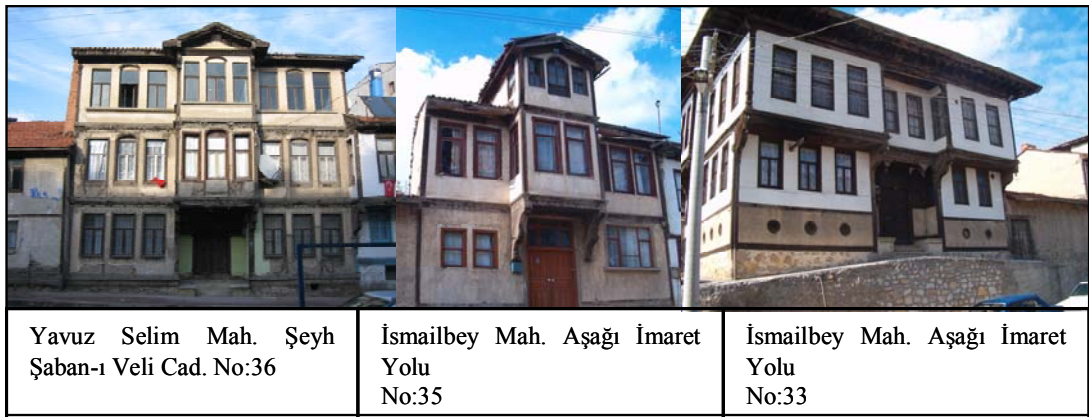
Kastamonu'daki konutların çoğunluğu sokak çeperinde konumlandırılmış, bahçeler ise konut sahiplerinin özel yaşamını dışarıdan gizlemek için geri planda kurgulanmıştır. Kastamonu geleneksel konutları, yapı- sokak ve bahçe- sokak ilişkileri üzerinden iki temel grupta ele alınabilir. Birinci grupta yer alan ve sokaktan direkt ulaşım alan bitişik nizam konutların bahçeleri yapının arkasında oluşturulmuştur. İkinci grupta yer alan konutlar ise bahçe içerisinde geri çekilmiş, müstakil yapılardır. Bu grubu ise bir veya iki cephesi ile sokağa bitişik olan konutlar ve dört tarafı bahçe ile çevrili olan konutlar olarak iki alt gruba ayırabiliriz.

Kastamonu'da yer alan çok sayıda geleneksel konut, sokak cepheleriyle diğer cephelerine kıyasla daha etkileyicidir. İnşa edildikleri parsel içerisinde giriş kapıları sokağa birinci dereceden bağlantı sağlayacak şekilde konumlanan konutların giriş ve üst katları işlevselliğini simgeleyecek şekilde düzenlenmiştir. Görsel olarak sokağa ait olan ve onunla bir bütün oluşturan bir süreklilik oluşturur (Şekil 4.1). Buradan hareketle konutların giriş cephelerinde görülen her türlü mimari öge tek tek ele alınmış, tipolojik değerlendirmenin yapılabilmesi için çatı formu, çatı odaları ve saçaklar, çıkmanın konumu, düzeni ve konsol elemanı, pencere formları ve doğramaları, kepenkler ve parmaklıklar; giriş kapısının yeri, formu ve malzemesi, cephe üzerinde yer alan dekoratif öğeler gibi pek çok unsur göz önünde bulundurulmuştur. 18. ve 19. yüzyılları itibarıyla yaygınlaşan yan yana, sıra halinde dizilme olgusuyla şekillenen kent dokusunda Kastamonu konutlarının cephelerinde en çok dikkati çeken ögenin ise kapalı çıkmalar olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.2).

Şekil 4.1 Süreklilik oluşturan Kastamonu konutları

Konutların iç dünyasını dışa yansıtan giriş cepheleri, yapının ait olduğu tarihsel dönemi ve benimsediği mimari dili gösteren temel verilerdir. Giriş cepheleri, konut kullanımının dışarıdan algılandığı, özel alan ve kamusal alan arasındaki geçişi ifade eden unsurlar içermektedir. Bu nedenle konutların giriş cephelerinde görülen her öge, yapının tanımlanması için önemli birer mimari elemandır.

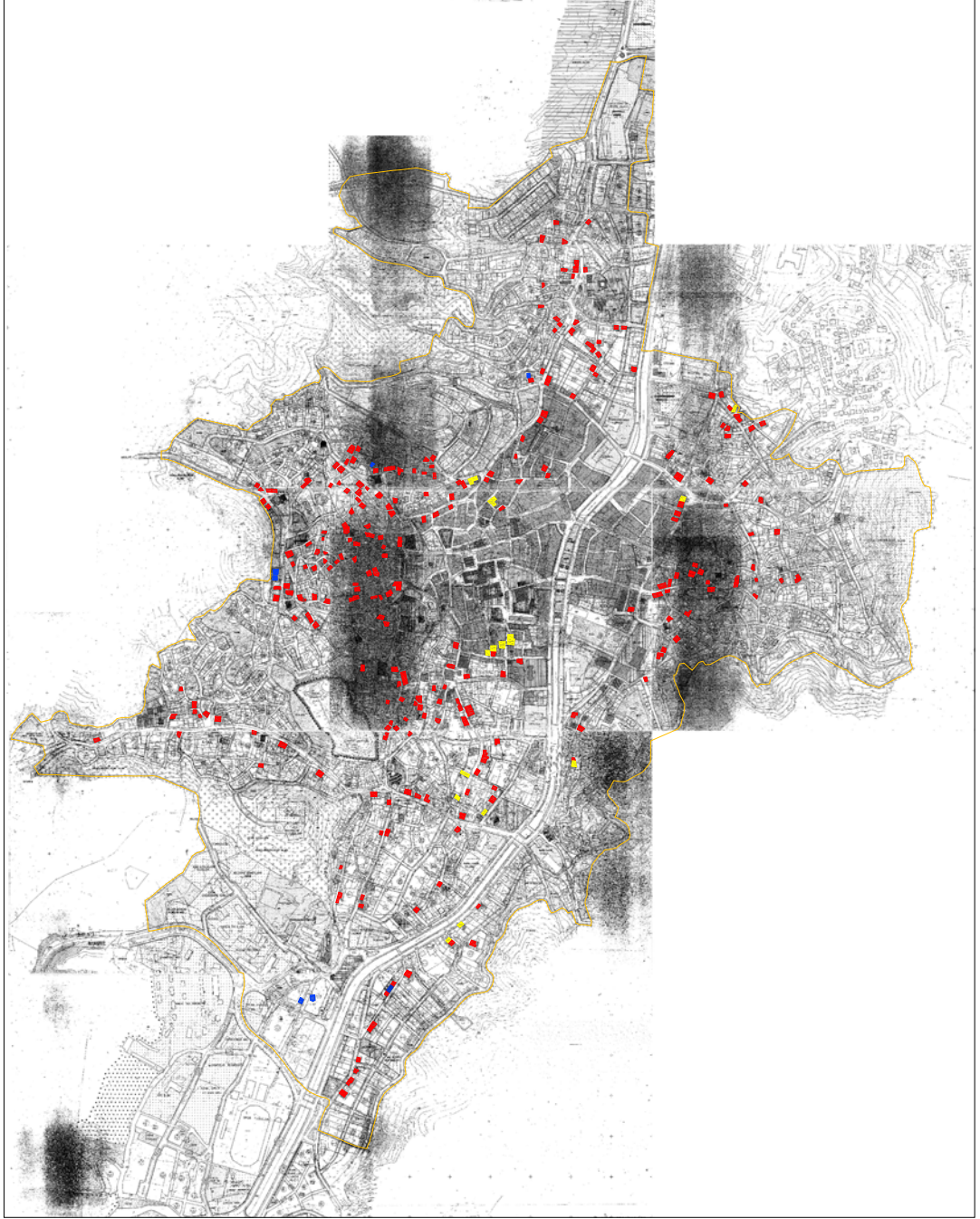

Şekil 4.2 Cephelerde en çok dikkati çeken öge kapalı çıkımlar

4.2 Kastamonu Konutlarının Cephe Tipolojisi

Çalışma kapsamında ele alınan sokak cephelerinde ön plana çıkan mimari eleman; giriş kapıları ve/veya giriş mekanlarıdır. Yıldırım'ın da belirttiği gibi, “sokaktan eve ulaşılan, iç ve dış arasında ilişkiyi başlatan giriş kapısı gerek geçiş gerekse denetleme işlevi açısından simgesel yönden yapıda özel bir konumdadır” (Yıldırım, 2006, s:76). Anadolu konut kültüründe olduğu gibi, Kastamonu geleneksel konutlarında da giriş kapı ve giriş mekanlarının sokaktan giriş alan cephenin organizasyonunda önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Bu kabulden yola çıkılarak, giriş kapılarının formu, konumu ve mekansal uzantısı Kastamonu geleneksel konut yapılarının cephe tipolojisinin belirlenmesinde birincil parametre olarak değerlendirilmiştir.

İkincil parametre ise Türk konutlarında cephenin önemli karakterlerinden biri olan çıkma elemanıdır. Kastamonu konutlarında hemen hemen her cephede yer alan çıkma, değişik üst kat plan tiplerinin bir uzantısı olarak birçok çeşitte görülmektedir. Bu iki ayrı parametre üzerinden yapılan çalışma sonucu Kastamonu konutlarına ait cephe tipolojisi belirlenmiş olacaktır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3 Çalışılan tüm yapılara ait alan haritası

4.2.1 Merkezi Girişli Konutlar

Merkezi girişli konutlarda giriş simetri ekseninde yer alırken cumba ile aynı aks üzerinde bulunmaktadır. Kastamonu'da giriş kapıları çoğunlukla cephe düzleminde yer almaktadır. Niş içerisinde yer alan örneklerde ön cephede derinlikler oluşturularak cepheye hareket kazandırılmıştır, aynı zamanda giriş kapısı yağmur, kar ve güneş etkilerine karşı korunmuştur. Yapı giriş kapıları ile üst kat arasında kalan kısım duvarla bitirilmemiş genellikle bir yırtıkla tamamlanmıştır. Giriş mekanına ışık almayı sağlayan bu detay giriş kapılarının daha gösterişli olmasını sağlamıştır. Kapılar genellikle yalın dikdörtgen bir formda, tablalı ve ahşap malzemedendir. Zaman zaman ara katlı olarak düzenlenen konutlar çoğunlukla zemin üstü bir katlıdır. Zemin üstü iki katlı ve çatı odalı örnekleri görmekte mümkündür.

Kastamonu kentsel sit alanında yer alan merkezi girişli konutlar, yapı bütününde tasarlanan çıkma elemanlarına göre değerlendirildiğinde 8 tip tespit edilmektedir. Merkezi girişli çıkmasız, merkezi girişli merkezi tek çıkmalı, merkezi girişli merkezi olmayan tek çıkmalı, merkezi girişli simetrik ikili çıkmalı, merkezi girişli gönyeli çıkmalı, merkezi girişli cephe boyu çıkmalı, merkezi girişli açık çıkmalı, merkezi girişli hem açık hem kapalı çıkmalı konutlar olarak belirlenen bu grupların dökümleri ve alan içinde dağılımları aşağıda gösterilmektedir (Ek 2, Ek 3, Ek 4).

4.2.2 Yandan Girişli Konutlar

Çoğunlukla merkezi girişli konutlarla aynı karakteristik özelliklere sahip bu tip konutlarda giriş kapısının yeri simetri eksenin sağında veya solundadır. Merkezi girişli konutlarda giriş kapısına verilen vurgu yandan girişli konutlarda görülmemektedir. Çıkma, çatı odası, üçgen alınlık gibi cephe elemanları genellikle simetri ekseninde yer alırken giriş kapısı asimetric konumdadır. Bazı örneklerde giriş kapısı ve çıkma aynı aks üzerinde yer almaktadır.

Kastamonu kentsel sit alanında yer alan yandan girişli konutlar, yapı bütününde tasarlanan çıkma elemanlarına göre değerlendirildiğinde 6 tip tespit edilmektedir. Yandan girişli çıkmasız, yandan girişli merkezi tek çıkmalı, yandan girişli merkezi olmayan tek çıkmalı, yandan girişli simetrik ikili çıkmalı, yandan girişli gönyeli çıkmalı, yandan girişli cephe boyu çıkmalı ve yandan girişli açık çıkmalı konutlar olarak belirlenen bu grupların dökümleri ve alan içinde dağılımları aşağıda gösterilmektedir (Ek 5, Ek 6, Ek 7).

4.2.3 İki Girişli Konutlar

Bu grubu oluşturan örneklerin, genel olarak harem ve selamlık için ayrı giriş kapıları ve bu kapılardan ulaşılan birbirinden uzakta konumlandırılmış merdivenler aracılığıyla iki bölümü bulunmaktadır. Plan şemaları açısından değerlendirildiğinde kendi içerisinde dört gruba ayrılan iki girişli konutlar cephe özellikleri açısından en çok dikkat çeken iki sofalı konutlardır. Bu gruba dahil olan örneklerde harem ve selamlık arası bağlantının bir mabeyn odası aracılığıyla sağlandığı görülmektedir. İki iç sofanın birbirine paralel bir şekilde yerleştiği bu plan şemasında cephe düzenine simetri hakimdir.

Kastamonu kentsel sit alanında yer alan iki girişli konutlar, yapı bütününde tasarlanan çıkma elemanlarına göre değerlendirildiğinde 5 tip tespit edilmektedir. İki girişli çıkmasız, iki girişli merkezi tek çıkmalı, iki girişli merkezi olmayan tek çıkmalı, iki girişli simetrik ikili çıkmalı, iki girişli gönyeli çıkmalı ve iki girişli hem açık hem kapalı çıkmalı konutlar olarak belirlenen bu grupların dökümleri ve alan içinde dağılımları aşağıda gösterilmektedir (Ek 8, Ek 9, Ek 10).

4.2.4 Giriş Kapısının Ana Cephede Yer Almadığı Konutlar

Giriş kapıları üzerinden yapılan değerlendirmeler sonucu oluşan tipoloji çalışmasında bazı örneklerde giriş kapısının bazı durumlarda sokak cephesinde yer almadığı ya da bahçe üzerinden giriş yapıldığı tespit edilmiştir. Kimi örneklerde ise

kesin olarak bilinmemekle birlikte ana cephe üzerinde yer alan giriş kapısının zaman içerisinde kapatılarak yerinin değiştirildiği düşünülmektedir.

Kastamonu kentsel sit alanında yer alan giriş kapısının ana cephede yer almadığı konutlar, yapı bütününde tasarlanan çıkma elemanlarına göre değerlendirildiğinde 5 tip tespit edilmektedir. Çıkmasız, merkezi tek çıkmalı, merkezi olmayan tek çıkmalı, simetrik ikili çıkmalı, gönyeli çıkmalı, hem açık hem kapalı çıkmalı konutlar olarak belirlenen bu grupların dökümleri ve alan içinde dağılımları aşağıda gösterilmektedir.

4.2.5 Her biri Kendine Özgü Özellikler Gösteren Konutlar

Tarihi kent dokusu içerisinde yerleşmiş geleneklere göre, belli modellerin ana çizgileri esas alınarak yapılan tekrarlar sonucu oluşturulan tipolojik ayırımın dışında kalan fakat kent içerisinde herhangi bir eleman gibi görünen yapıları bulunduğu bu grupta çıkma çeşidi ve çatı odasının farklılaşması dikkate alınmıştır.

Türk ev geleneğinde pek görülmeyen “cihannüma” iki yapıda görülmektedir. Derenin iki ayrı yakasında bulunan bu iki konut, Eflanili ve Zencirlioğlu konaklarıdır.

4.3 Kastamonu Konutları Cephe Elemanları

Kastamonu konutlarının, erken dönem örneklerinde, sağır kagir duvarlar üzerine oturan, ahşap karkas iki katlı, olabildiğince yalın bir giriş kapısı, pencerelerde cam yerine lokma parmaklık ve ahşap kapakların olduğu, bazıları tepe pencereli, kırma çatılı cepheler görülürken; ondokuzuncu yüzyılda kat adetinin arttığı, camlı pencerelerin oranlarının ve sayılarının büyüdüğü, giriş kapısının özenli ve vurgulu hale geldiği, çatıda hareketlenmelerin olduğu, süslemelerin eklendiği, simetrik cepheli konutlar yapıldığı görülmektedir (Avcı, 2004, s.42). Buradan hareketle, konutların giriş cephelerinde görülen her türlü mimari öge tek tek ele alınmış, cephe tipolojisinin saptanmasında pencere formları, doğramaları ve

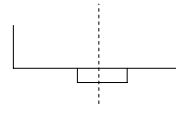
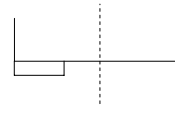
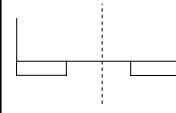
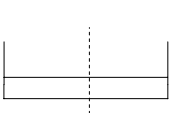
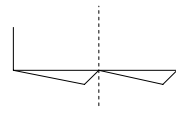
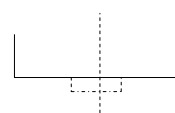
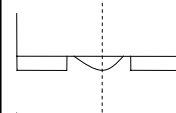
parmaklıkları; giriş kapısı konumu, formu ve malzemesi, cephe bütünündeki vurgusu; çıkma konumu, düzeni ve konsol elemanı ve çatı hareketleri gibi pek çok unsur göz önünde bulundurulmuştur.

4.3.1 Çıkmalar ve Konsollar

Türk evi plan özelliğinin önemli bir ögesi olan çıkmalar, Kastamonu konutlarının büyük çoğunluğunda kullanılan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Çıkmalar, genel olarak zemin üzerinde yer alan yaşama katının sokakla ilişkisini sağlayacak şekilde düzenlenmiş ve tamamen kullanıcının isteklerini doğrultusunda planlanmıştır. Giriş katında topografik çizgilerin etkisinde kalan zemin kat sınırları ana yaşama katlarında bu sınırların dışına çıkmıştır.

Yerleşme düzeni içerisinde uygulanmış olan açık (balkon) ve kapalı çıkmaların cephe yüzeyindeki konumu dar cepheli konutlarda tek çıkma, çoğunlukla geniş cepheli konutlarda ikili çıkma, cephe boyu ya da gönyeli olarak görülmektedir. Kastamonu konutlarında çıkmanın cepheler arasında ayırım gözetilmeden tüm cephelerde uygulandığı görülmekle birlikte, zengin görünümlü dekoratif öğelerin ön cephe çıkmalarında ağırlık kazandığı tespit edilmiştir (Eyüpgiller, 1999, s.247) (Tablo 4.1, Şekil 4.4, Şekil 4.5).

Şekil 4.1 Ön cephe çıkma düzeni

ÇIKMA ELEMANI ÜZERİNDEN KONUTLARIN DEĞERLENDİRMESİ			
çıkmasız	Merkezi tek çıkma	Merkezi olmayan tek çıkma	Simetrik ikili çıkma
			
Cephe boyu çıkma	Gönyeli çıkma	Açık çıkma	Hem açık hem kapalı çıkma
			

Şekil 4.4 Merkezi tek çıkma örnekleri

Şekil 4.5 İkili çıkma, gönyeli çıkma ve cephe boyu çıkma örnekleri

Kastamonu bölgesinde daha çok kapalı çıkmalar görülmesine karşın zaman zaman görülen açık çıkmaların dekoratif anlamdaki zenginliği dikkat çekicidir.

Şekil 4.6 Açık çıkma ve hem açık hem kapalı çıkmalı örnekler

Arsanın çarpıklığını üst katta düzeltme ve mekanı genişletme gibi isteklerle oluşturulmuş olan çıkma, Kastamonu konutlarında kendini taşıyan örnekler olduğu gibi payanda ile desteklenen, ahşap veya taş ayaklar üzerine oturtulan örnekleri de görmek mümkündür (Şekil 4.7, Şekil 4.8, Şekil 4.9).

Şekil 4.7 Kendini taşıyan çıkma örneği

Şekil 4.8 Payanda destekli çıkma örneği

Şekil 4.9 Ahşap ayaklar üzerine oturtulmuş çıkma örneği

4.3.2 Pencereleler

Tablo 4.2 Pencere Tipleri (Eyüpgiller, 1999, s.249).

	YALIN	KEMERLİ	ÖĞEN ALINUKLU	TEPE PENCERELİ	ÖZEL
KASTAMONU KONUTLARI/PENCERE TIPLERİ					
					
					

Kastamonu konutlarında manzaraya geniş bir açıyla yönelmeyi sağlayan sokak cephelerindeki pencere düzenleri, buldukları mekanın boyutları ve mekansal işlevi ile şekillenmiştir. Çok sayıda pencere ile dışarı açılan mekanların sofalar ve odalar olup, servis mekanlarının pencerelerinin daha az ya da küçük boyutlu olduğu görülmektedir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 Servis mekanları pencereleri örnekleri

Türk Evi'nde pencereler yüzyıllarca¹ yaklaşık olarak ½ oranında yapılmışlardır. Kastamonu konutlarında da bu oranın aynı olduğunu görmekteyiz. Son yıllarda gerçekleştirilen müdahaleler en çok pencereler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Gerek kullanım zorluğu gerekse çağa ayak uydurma isteği gereği kullanıcılar genel pencere

¹ Bu konuda detaylı bilgi için bakınız: Yöney Uluengin, N., Türk Sivil Mimarisinde Pencere Açıklıklarının Gelişimi, İstanbul, 2000.

sistemi olan giyotin sistemi kaldırıp yerine plastik doğramalı, kanatlı sistemi getirmiştir. Bununla birlikte pencere açıklık oranları değişmeye başlamıştır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 Değişen, pencere boşlukları ve kanatları örnekleri

Pencereler konutun cephe düzenine göre değişik form ve doğrama şekillerinde görülmektedir. Kastamonu konutlarında yer alan pencereleri formlarına ve doğramalarına göre gruplandırılmıştır (Tablo 4.3).

Tablo 4.3 Kastamonu’da görülen pencere form ve doğrama şekilleri

FORM						DOĞRAMA								
					Diğer	D.sız	Sabit							Diğer

Dikdörtgen formun göze çarptığı pencerelerde kemerli, üçgen alınlıklı, tepe pencereli, ikiz pencere ve özel formlar kullanılmıştır (Şekil 4.12). Genel olarak üçlü düzenin tercih edildiği düzenlemede zaman zaman bu sayı ışık-hava gereksinimine bağlı olarak dörde kadar çıkmıştır.

Şekil 4.12 Değişik formlardaki pencere örnekleri

Şekil 4.13 Kastamonu'da görülen değişik pencere parmaklık ve kafesleri

Pencere doğramaları ele alındığında sabit, giyotin, tek veya çift kanat, tepe bölüntülü tek kanat ve çift kanatların kullanıldığı görülmüştür. Pencerelerde kullanılmış olan parmaklıklar malzemesine göre ahşap ve metal olarak ayrılmaktadır. Ahşap parmaklıklar yarım ve tam lokma parmaklık, yarım ve tam kafes, metal örnekler ise cumba kafes, yarım ve tam çubuk, tam ve yarım ferforje olarak oluşturulmuş, ayrıca ahşap ve metal malzemelerden oluşturulmuş elemanlar karma

olarak da kullanılmıştır (Şekil 4.13). Günümüzde yaşam biçiminin değişimine bağlı olarak kullanım dışı kalan pencere kafeslerinden az sayıda örnek günümüze ulaşabilmiştir. Örneğin, Eyüpgiller'in 1999 tarihli çalışmasında yer alan prizmatik ve eğrisel formlardaki kafesler günümüze ulaşamamış elemanlardır.

4.3.3 Kapılar ve Giriş Nişleri

Dökmeci, Yürekli ve Erkök'ün konut girişleri ve kapıları üzerine yapmış oldukları bir çalışmada Norberg Schulz'un kapılar üzerine yapmış olduğu şu tanımlamasına dikkat çekmişlerdir:

“Bir evin hapishaneye dönüşmemesi için, dünyaya açılması, iç ve dışı birleştirmesi gerekmektedir. Yön, iç ve dışı birleştirmede az veya çok etkilidir ve bu yönü belirleyen doğru bir çizgi topolojik bir eğriden daha etkilidir. Böyle bir yönden etkilenir, dışarı doğru uzar, aynı zamanda dış sınırdan içeriye süzülür, bu bir geçiş alanı yaratır. Bu alan, varoluşsal mekan içindeki sürekliliğin derecesini ifade etmek üzere farklılaşabilen formlardaki bir açılışla ilişkilidir.

Kapı bu yüzden eski zamanlardan beri mimarlığın önemli sembolik elemanlarından birisi olmuştur. Kapı kapanabilir, birleştirir ve ayırır...” (Dökmeci, Yürekli, Erkök, 1996, s.11)

Kastamonu cephe tipolojisinin oluşturulmasında önemli olan diğer bir öge ise kapılardır. Alan çalışmaları içerisinde kapılar; giriş, avlu, balkon ve depo kapıları olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Ancak analizlerde etken olan eleman giriş kapılarıdır.

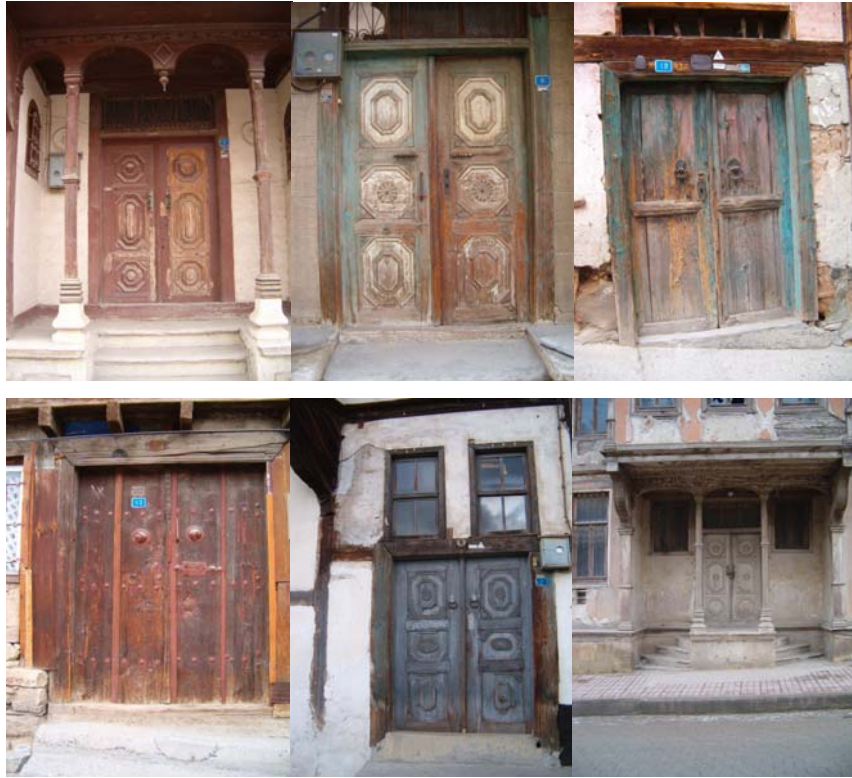
Kapılar giriş nişi içinde veya cephe düzleminde olmak üzere iki konum üzerinden değerlendirilmişlerdir. Kastamonu kapılarının kanatları çakma ve tablalı olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Bu yapım sistemleri altında kapının kanat sayısına ve kapı üstünde bulunan penceresine göre bir ayrıma gidilmiştir. Kastamonu konutlarında ahşap kapıların çok olmasına rağmen zaman zaman bahçe veya avlu kapılarında metal malzemeden yapılmış kapılar da görülmektedir.

Giriş kapılarının üstünde gözlenen boşluklar giriş mekanına ışık almakta ve kapıyı cephe bütününde vurgulamaktadır.

Kastamonu konutlarında genelde kullanılan tablalı sistemde düzenlenmiş kapılarda çeşitli geometrik desenler kullanılmıştır. Bu düzen elle yapılmış kilit ve tokmak sistemleri ile tamamlanmıştır. Daha eski tarihli yapılara baktığımızda ise çakma kapılar dikkati çekmektedir.

Tablo 4.4 Kastamonu’da görülen kapı form ve kanat şekilleri

FORM							
Çakma				Tablalı			

Şekil 4.14 Kapı örnekleri

4.3.4 Üst Yapı Elemanları

Erken dönem Kastamonu konutlarında görülen ahşap oturtma çatılar genellikle beşik ve kırma çatı olarak iki şekilde de görülmektedir. Son dönem örneklerine baktığımızda ise çatı arası kullanımının yaygınlaştığı ve çatı yapılanmasında değişimler olduğu görülmektedir. Haçbiçimi ve topuz çatı örnekleri son dönem örneklerinde görülen çatı şekillenmeleridir.

Kastamonu konutlarının ondokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde giriş cephelerinde vurgu yapan, konutun çatı odalarını oluşturan cihannümalara da yer verilmektedir. Cihannüma elemanı kavram olarak farklı görüşlerle ifade edilmektedir. Eyüpgiller ve Avcı'nın cihannüma tanımlarından yola çıkılarak Kastamonu için cihannüma tanımlamasına yönelik ayrı bir çalışma yapılması da söz konusu olmaktadır.

Şekil 4.15 Kırma çatı örneği

Şekil 4.16 Beşik çatı örneği

Şekil 4.17 Haçbiçimi çatı örneği

Şekil 4.18 Topuz çatı örneği

Şekil 4.19 Çatı odaları örnekleri

Şekil 4.20 Cihannüma örnekleri

Genellikle erken dönem örneklerinde konutlarda saçak altı kaplaması olmayıp geç dönem örneklerinde saçak yüzeyinin kaplamalı olduğu görülmektedir. Kaplamalı örneklerde dekoratif nitelikli kaplamalar dikkat çekicidir. Son çatı elemanı bacaları incelediğimizde özgün örneklerin çok az olduğu, bu örneklerinde dört tarafında yırtıkları ve kırma çatıları ile konutların birer küçük maketi gibi olduklarını görmekteyiz.

Şekil 4.21 Restore edilmiş geleneksel baca örnekleri

Şekil 4.22 Özgün, geleneksel baca örnekleri

4.3.5 Dekoratif Elemanlar

Kastamonu konutlarında dikkati çeken en önemli dekoratif öğeler kat döşemelerini birbirinden ayıran ahşap silmeler ve yapının köşelerini vurgulayan ahşap plasterlerdir. Ahşap silme ve plasterleri zenginleştiren bezemeler yapıda neo-klasik etkinin yaratılmasını sağlamakta, bazı örneklerde çatı bütününde gözlenen üçgen alınlıklar bu etkiyi kuvvetlendirmektedir.

Bir diğer dekoratif unsur, yapı cephelerinin zemin kat yüzeyini ya da subasmanını vurgulayan, kesme taş görünümünde oluşturulmuş sıvalardır. Bazı örneklerde bu sıvaların bal peteği görünümünde yapıldığı gözlenmektedir.

Kastamonu'nun sahip olduğu geleneksel sanatlardan ahşap oymacılığı yapıların cephelerinde de kendisini göstermektedir. En çok kullanılan motif kurt dişi bezeme iken zaman zaman civankaşı diye adlandırılan bir bezeme şekli de görülmektedir.

Şekil 4.23 Civankaşı

Şekil 4.24 Kurtuluş bezeme

Şekil 4.25 Konutlarda görülen ahşap oymacılığı örnekleri

Şekil 4.26 Cephelerde yer alan geyik boynuzları

Yerel halkın inançları da Kastamonu konutlarının cephelerinde kendisini göstermiştir. Nazara karşı olan korunma isteği farklı öğelerin cephelerde kullanılmasını sağlamıştır. Geyik boynuzu, kaplumbağa kabuğu, nazar otu gibi elemanlar cephelerin genellikle simetri ekseninde yerleştirilmiştir. Bunun dışında Arapça yazılmış ve levha haline getirilmiş öğeler de konutların cephelerinde sıkça görülmektedir.

Şekil 4.27 Konut'un simetri ekseninde yer alan Arapça levha

Şekil 4.28 Konutun simetri ekseninde yer alan nazar otu

Şekil 4.29 Sıvada görülen süsleme ve kesme taş taklidi sıva

Şekil 4.30 Cephede yer alan arma ve Arapça yazı

BÖLÜM BEŞ

DEĞERLENDİRME & SONUÇ

Bu araştırmada, ondokuzuncu yüzyıl sonrası konutun sokakla kurduğu ilişkinin kuvvetlenmesi nedeniyle değişen ve kütle bütününde önem kazanan giriş cepheleri incelenmiştir. Kastamonu kentsel sit alanı içerisinde yer alan geleneksel konut yapılarının cephe tipolojisinin belirlenmesinde giriş kapıları önemli bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma kapsamında giriş cepheleri üzerinden sokakla direkt ilişkisi olan 300 tescilli yapının tipolojik değerlendirmesinde ana girdi giriş kapısının cephe düzlemindeki konumu olarak belirlenmiştir. Buna göre tipolojik ayırmadaki ana gruptandırma; giriş kapısının merkezde ve yanda olduğu konutlar, iki girişli konutlar, sokak cephesinden giriş almayan konutlar ve her biri kendine özgü özellikler gösteren konutlar şeklinde yapılmıştır. İkincil parametre çıkmanın cephe üzerindeki konumudur. Kastamonu kentsel sit alanında yer alan geleneksel konutlarda çıkmasız, tek çıkmalı, ikili çıkmalı, gönyeli çıkmalı, cephe boyu çıkmalı, açık çıkmalı (balkonlu) ve hem açık hem kapalı çıkmalı olmak üzere yedi çeşit çıkma düzeni tespit edilmiştir. Merkezi girişli konutlarda tüm çıkma düzenlerine ait örnekler mevcutken yandan girişli ve iki girişli konutlarda bazı çıkma düzenlerine ait örnekler tespit edilememiştir. Yandan girişli konutlarda hem açık hem kapalı çıkma örneği bulunmazken iki girişli konutlarda cephe boyu ve açık çıkma örneklerine rastlanmamıştır.

Konuya ilişkin tipoloji çalışması yapıldıktan sonra bölgenin koruma sorunlarından bahsedilmiş, alandaki yapıların cephe organizasyonunda ve cephe elemanlarında tespit edilen müdahale ve bozulmalar koruma anlayışının oluşturulması için değerlendirilmiştir.

5.1 Kastamonu Konutları Cephe Tipolojisine İlişkin Sonuçlar

Kastamonu geleneksel konut yapılarının cephe organizasyonunda etken ve belirleyici olan unsurlar saptanmış ve tipoloji belirlemedeki parametreler belirlenmiştir. Giriş mekanının cephe üzerindeki konumu ve çıkma elemanı temel parametreler olarak belirlenmiştir. Giriş mekanı üzerinden incelenen konutlar; merkezi girişli, yandan girişli, iki girişli ve girişin ana cephe üzerinde yer almadığı örnekler olarak dörde ayrılmıştır. Konut cephesinin dar veya geniş olmasına, parsel konumuna bağlı olarak farklılaşan ikinci parametre çıkma elemanına göre ise çıkmasız, merkezi tek çıkmalı, merkezi olmayan tek çıkmalı, cephe boyu çıkmalı, gönyeli çıkmalı, açık çıkmalı ve hem açık hem kapalı çıkmalı olarak sekiz alt gruba ayrılmıştır.

Kastamonu'da giriş kapıları çoğunlukla cephe düzleminde yer almaktadır. Niş içerisinde yer alan örneklerde ön cephede derinlikler oluşturularak cepheye hareket kazandırılmıştır, aynı zamanda giriş kapısı yağmur, kar ve güneş etkilerine karşı korunmuştur. Yapı giriş kapıları ile üst kat arasında kalan kısım duvarla bitirilmemiş genellikle bir yarıtkla tamamlanmıştır. Giriş mekanına ışık almayı sağlayan bu detay giriş kapılarının daha gösterişli olmasını sağlamıştır. Kapılar genellikle yalın dikdörtgen bir formda, tablalı ve ahşap malzemedendir. Zaman zaman ara katlı olarak düzenlenen konutlar çoğunlukla zemin üstü bir katlıdır. Zemin üstü iki katlı ve çatı odalı örnekleri görmekte mümkündür.

Merkezi girişli konutlarda giriş simetri ekseninde yer alırken cumba ile aynı aks üzerinde bulunmaktadır. Yandan girişli konutlar ise çoğunlukla merkezi girişli konutlarla aynı karakteristik özelliklere sahip olup bu konutlarda giriş kapısının yeri simetri eksenin sağında veya solundadır. Merkezi girişli konutlarda giriş kapısına verilen vurgu yandan girişli konutlarda görülmemektedir. Çıkma, çatı odası, üçgen alınlık gibi cephe elemanları genellikle simetri ekseninde yer alırken giriş kapısı asimetric konumdadır. Bazı örneklerde giriş kapısı ve çıkma aynı aks üzerinde yer almaktadır. İki girişli konutları oluşturan örneklerin, genel olarak harem ve selamlık için ayrı giriş kapıları ve bu kapılardan ulaşılan birbirinden uzakta konumlandırılmış

merdivenler aracılığıyla iki bölümleri bulunmaktadır. Plan şemaları açısından değerlendirildiğinde kendi içerisinde dört gruba ayrılan iki girişli konutlar cephe özellikleri açısından en çok dikkat çeken iki sofalı konutlardır. Bu gruba dahil olan örneklerde harem ve selamlık arası bağlantının bir mabeyn odası aracılığıyla sağlandığı görülmektedir. İki iç sofanın birbirine paralel bir şekilde yerleştiği bu plan şemasında cephe düzenine simetri hakimdir.

Giriş kapıları üzerinden yapılan değerlendirmeler sonucu oluşan tipoloji çalışmasında bazı örneklerde giriş kapısının bazı durumlarda sokak cephesinde yer almadığı ya da bahçe üzerinden giriş yapıldığı tespit edilmiştir. Kimi örneklerde ise kesin olarak bilinmemekle birlikte ana cephe üzerinde yer alan giriş kapısının zaman içerisinde kapatılarak yerinin değiştirildiği düşünülmektedir.

5.2 Kastamonu Geleneksel Konut Yapılarının Koruma Problemlerine İlişkin

Sonuçlar

Günümüzde tarihi çevrelerin korunması kaygısı, toplumun gereksinimleri doğrultusunda yaşayan kent dokuları olarak değerlendirilmesi, ülkelerin kültürel ve tarihi miraslarına, geçmişlerine verdikleri değer en önemli göstergesidir. Tarihi çevrenin yok olması ve zarar görmesi sadece mimari ve estetik yönden değil, kültürel ve tarihi değerlerin de yok olması açısından önem taşımaktadır. İşte bu nedenle tarihi dokuların korunması gerekliliği, taşıdığı kültürel ve görsel özelliklerinin yanı sıra fiziki mekanda, mimaride belirginleşen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

1960'lı yıllardan itibaren tarihsel konut kaybının başladığı bilinen Kastamonu'da bilinçli bir koruma yaklaşımının olmadığı görülmektedir. 300'ün üzerinde konutun tescil edilmiş olmasına karşın büyük kentlere yapılan göçlerin yapılar üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu görülmektedir. Kent dışına giden ailelerin konutlarını kırsal kökenli Kastamonululara satmaları veya kiralamaları yapıların kullanımlarında önemli değişikliklere neden olmuştur. Büyüklükleri nedeniyle kullanımda zorlukları olan konutların birden fazla aileye kiralandığı görülmektedir. Buradaki kiracı aileler

zor ekonomik koşullar altında yaşamaya çalışırken, konut üzerinde de geri dönüşü olmayan ağır tahribatlara yol açmaktadırlar.

Kullanıcıdan kaynaklanan yıpranmanın dışında diğer bir önemli konu ise konutların terk edilerek kendi kaderlerine bırakılmasıdır. Konutların günümüz koşullarına ayak uyduramaması ya da yapı sahiplerinin yıkılması beklentisiyle boş bırakması nedeniyle konutların bulunduğu alanlar, köhneleşmiş çöküntü bölgelerine dönüşmektedir. İmar rantı, modern mekan talebi ve özellikle kent merkezindeki konutların yıkılarak parsellerinin otoparka dönüşmesi de Kastamonu konutlarının yok oluşunun diğer nedenleridir. Söz konusu yok oluş süreci tarihi kent dokusunun konumuna, kent bütünü ile olan ilişkisine, kentin gelişme baskısı gibi nedenlere bağlı olarak gerçekleşmektedir.

5.2.1 Cephe Organizasyonunda Tespit Edilen Müdahale ve Bozulmalar

Kastamonu kentsel sit alanı içerisindeki konutların yapısal durumları değerlendirildiğinde; bozulmaların genel olarak fiziksel nedenler, kimyasal nedenler, mikroorganizmalara bağlı bozulmalar ve insanlar tarafından yapılan bozulmalar olmak üzere dört ana gruba ayrıldığını, bunların birbiri ile bağlantılı olabildiği gibi birkaçının bir arada görülebildiği durumlar saptanmıştır.

Tespit edilen bozulmalar içerisinde yapının cephe organizasyonunda bozulmaya yol açan en önemli etki insanlar tarafından yapılan müdahalelerdir. Konutlar üzerinde zaman içerisinde yapılan bilinçsiz tamiratlar, yapıların özgün yapısına aykırı teknik ve malzeme kullanımı cephe organizasyonunda görülen en önemli bozulmalardır (Resim 5.1). Bazı konutlarda görülen balkon, teras gibi yeni ekler de cephe bütünlüğünün bozulmasına neden olmuştur (Resim 5.2). Ayrıca kimi konutların yıkılıp yerine betonarme benzerleri yapılarak, konutların özgünlüğünün yeterince iyi yansıtılmadığı görülmüştür (Resim 5.3). Kastamonu konutlarının son yıllarda yaşamış olduğu diğer bir müdahale ise, büyüklükleri nedeniyle birden fazla aileye kiralan konutların, yeni kullanıcıları tarafından yapılan geri dönüşü olmayan

tahribatlara maruz kalmasıdır. Konutlar ikiye bölünerek iki ayrı konutmuş gibi kullanılmakta ve özellikle giriş kapıları yeniden düzenlenmekte ve değiştirilmektedir.

Alanda yapılan gözlemlere dayanarak yağmur sularının konutların dış cephesinde ve ahşap süslemelerinde bozulmalara neden olduğu görülmüştür. Cephede yer alan kapı, pencere ve parmaklıklar da dış hava koşullarının etkisi altındadır. Terk edilmiş konutlarda ya da kullanıcısı olsa dahi bakımının yapılmadığı konutlarda yağmur suyunun etkisi çatı saçaklarında da görülmektedir. Çatı oluklarının bulunmaması nedeniyle cephe yüzeyinden akan yağmur suları yapı üzerinde fiziksel, biyolojik ve kimyasal bozulmalara yol açmaktadır.

Dış cephesinde kıtık siva kullanılmış olan konutların bakımının yapılmaması ve siva içerisindeki malzemelerin zaman içerisinde kimyasal bozulmalara uğraması da yapının bozulma sürecini hızlandıran nedenlerden biridir. Yine ahşap elemanların bakımının yapılmaması sonucu ahşap yüzeylerde böcek delikleri olduğu gözlemlenmektedir.

Sayıca az olmakla birlikte sahipleri tarafından yıkılması beklenen veya bir şekilde yangın çıkarılarak büyük hasarlar gören konutlarda bulunmaktadır (Resim 5.4).

Şekil 5.1 Yapının özgün yapısına aykırı teknik ve malzeme kullanımı

Şekil 5.2 Yapıya getirilen yeni ek sonucu cephede görülen bozulma

Şekil 5.3 Yapının yıkılıp yerine betonarme benzerinin yapılması (konutun özgün hali)

Şekil 5.4 Yapının yıkılıp yerine betonarme benzerinin yapılması (konutun yeni hali)

Şekil 5.5 Çıkan yangın sonucu hasar görmüş bir yapı

5.2.2 Cephe Elemanlarında Tespit Edilen Müdahale ve Bozulmalar

Kastamonu konutlarında cephe elemanları bağlamında tespit edilen bozulmaları iki şekilde görmekteyiz. Birincisi, boşluklarda görülen müdahaleler ve bozulmalar; ikincisi ise yapı malzemesinde görülen müdahale ve bozulmalardır.

Kastamonu konutlarının pencereleri geçen zaman içerisinde, Eyüpgiller'in de tespit ettiği gibi, özgünlüğünü kaybetmiştir. Cephe elemanları içerisinde en çok müdahale gören pencerelerdir. Pencerelerde yoğunlukla görülen müdahaleleri; boşlukları sabit tutularak, doğrama ve kanatlarının değiştirilmesidir (Resim 5.5). Giyotin pencerenin temizliğinin zor olması bu pencere tipinin tek veya iki kanatlı pencereye çevrilmesine neden olmuştur. Bazı konutlarda pencere oranı ile birlikte yaşanan değişimler de söz konusu olmuştur. Buna en belirgin örnek, halk arasında "İspanyol pencere" olarak adlandırılan bir uygulamadır. Bunun yanı sıra, bazı konutlarda pencere boşluklarının sıvanarak kapatıldığı gözlenmektedir (Resim 5.6).

Diğer önemli bir cephe elemanı olan giriş kapılarına yapılan müdahale daha çok kapının konumunun değiştirilmesi ile meydana gelmiştir. Giriş kapısının içinde bulunduğu niş konut içine alınarak kapının konumu cephe yüzeyine taşınmıştır

(Resim 5.7). Giriş kapılarında görülen diğer bir müdahale ise malzemenin değiştirilmesidir. Kastamonu konutlarının çoğunluğunda görülen ahşap malzeme metal malzemenin çevrildiği örnekler bulunmaktadır (Resim 5.8). Ayrıca, konutun ikiye bölünmesi sonucu kapının da ikiye bölündüğü örneklerle rastlanmaktadır. İki ayrı kullanıcı tarafından kullanılan konutların giriş kapıları bazen renk bazen de malzeme farklılığı ile cephe bütününde vurgulanmaktadır (Resim 5.9).

Şekil 5.6 Değiştirilen pencere boşlukları ve doğramaları

Şekil 5.7 Kapatılan pencere boşlukları

Şekil 5.8 Kapı nişinin yapı içine alınarak kapının yerinin değiştirilmesi

Şekil 5.9 Kapı malzemesinde görülen değişim

Şekil 5.10 Konutun iki ayrı kullanıcı tarafından ikiye bölünmesi

KAYNAKLAR

- Akyüz Levi, E. (1993). *Traditional Housing Architecture in Izmir*. İzmir: D.E.Ü., Doktora Tezi.
- Arseven, C. E. (1950). *Sanat Ansiklopedisi*.
- Avcı, F.F. (2004). *Ondokuzuncu Yüzyıl Kastamonu Konutları Değişim Süreci*. İzmir: D.E.Ü., Yük.Lisans Tezi.
- Bektaş, C. (1996). *Türk Evi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bilici, Z. K. (2000). 13.yüzyılda Kastamonu: Ortaçağ Kent Dokusu Üzerine Bazı Belirlemeler. *Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri* (1.Baskı) içinde (81-88). Ankara: Bizim Büro Basımevi .
- Büyükmıhçı, G. (2006). *Kayseri’de Yaşam ve Konut Kültürü*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Dağlı, Y. (2003). Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde Kastamonu. *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri* (1.Baskı) içinde (195-205). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Dökmeci, V., Yürekli, H., ve Erkök, F. (1996). *İstanbul’da Konut Girişleri ve Kapılar* (Birinci Basım). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Eldem, S. H. (1984-86-87). *Türk Evi I,II,III*, Osmanlı Dönemi, TAÇ, İstanbul
- Erkan Biçer, N. Ç. (2002). *Kastamonu Örneğinde Anadolu Kenti İmaj Öğeleri ve Değişim Süreci*. İstanbul: Doktora Tezi.
- Erpi, F. (1985). *Buca’da Konut Mimarisi (1838-1934) Bir Yüzyıl Dönemini Kapsayan Mimari Oluşumun Sosyo-Kültürel Analizi ve Tipolojik Sentezi*. İzmir: D.E.Ü., Doktora Tezi.

- Eyüpgiller, K. K. (1999). *Bir Kent Tarihi Kastamonu*. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Eyüpgiller, K. K. (1994). Bir Küçük Anadolu Kentinde Batılı İmar: Kastamonu Örneği. *Arredamento Dekorasyon, Sayı 65* (11), 115-119.
- Günaydın, R. (). *Türk Evi ve Safranbolu*
- Gür, Ş. Ö. (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. İstanbul: YEM Yayınları.
- Güzey, A. R. (2000). 17.Yüzyıl Sonu, 18.Yüzyıl Başlarında Kastamonu. *Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri* (1.Baskı) içinde (121-136). Ankara: Bizim Büro Basımevi .
- Hasol, D. (1998). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü* (7.Baskı). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- İpekoğlu, B. (1990). *Urla Eski Konut Dokusunda Cephe Düzenlerine İlişkin Bir Tipoloji Çalışması makale*
- Kankal, A. (2004). *Türkmen'in Kaidesi Kastamonu (XV-XVIII. Yüzyıllar Arası Şehir Hayatı)*. Ankara: Zafer Matbaa.
- Kankal, A. (2000). Fetihten 16.Yüzyılın Sonuna Kadar Kastamonu Şehrinde İskan ve Nüfusa Dair Genel Gözlemler. *Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri* (1.Baskı) içinde (89-120). Ankara: Bizim Büro Basımevi .
- Kuban, D. (2001). *Türkiye'de Kentsel Koruma Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Kuban, D. (1995). *Türk Hayatlı Evi*. İstanbul: Eren Yayıncılık

- Küçükerman, Ö. () *Anadoludaki Geleneksel Türk Evinde Odalar*. Türkiye Turing ve İstanbul: Otomobil Kurumu Yayınları.
- Küçükerman, Ö. (1985). *Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.
- Özdoğan, N. (1988). *Safranbolu Çeşme Mah. Arasta Sokağı, Meydan ve Çarşı Üzerine bir Sit Koruma Önerisi*. İstanbul: İTÜ.
- Özkan, Z. (). *Karşıyaka Tarihsel Dokusunun İncelenmesi*. tez (2002), Türkiye’de Tarihi Kent Dokularının Korunması ve Geleceğe Taşınması Sempozyumu, T.C. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Sağdıç, T. (2001). *Kastamonu Geleneksel Kent Dokusunda Sosyo Kültürel Değişimin Konut Mekanına Etkisi*, İstanbul: İTÜ.
- Selbesoğlu, S. (1986). *Kastamonu Evleri Kent Karakterini Oluşturan Fiziksel Öğeler*. İstanbul: YÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Sönmez, N. (1997). *Osmanlı Dönemi Yapı ve Malzeme Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Sözen, M. (1971). *Anadolu Kentleri*. İstanbul: Doku. (merkez kütüphane)
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1984). *Türk Konut Mimarisi Bibliyografyası*. İstanbul: İTÜ. (merkez Kütüphane)
- Şengün, B. (). *Urla Tarihi Kent Merkezindeki Konut Mimarisinin İncelenmesi ve Cumhuriyet Döneminde Meydana Gelen Değişimlerin Koruma Bağlamında İrdelenmesi: Zafer Caddesi Örneği*. İzmir: D.E.Ü., Yüksek Lisans Tezi.
- Tan, N. (1983). Kastamonu’nun Evlerinin Saçaklarındaki Hayvan ve Bitki Motifleri. *Sanat Dünyamız* içinde Cilt 9, sayı 28, 1/1983.

Tanyeli, U. (1996). *Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşma, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu: Tebliğler (19-21 Ekim 1988), (1989), Ankara.

Varol, Ç., Gürel Üçer, A. ve Özer, M.N. (2005). Kastamonunun Sosyo-Ekonomik Kalkınmasında Kültürel Mirasın Rolü. *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu* (1. Baskı) içinde (685-696). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.

Yıldırım, K. (2006). Geleneksel Afyonkarahisar Evlerine Ait Kapılar Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniv.i Müh. Mim. Fak. Dergisi, cilt 21, No:1*.

Yürekli, F. ve Yürekli, H. (). *Türk Evi ve Gözlemler*.

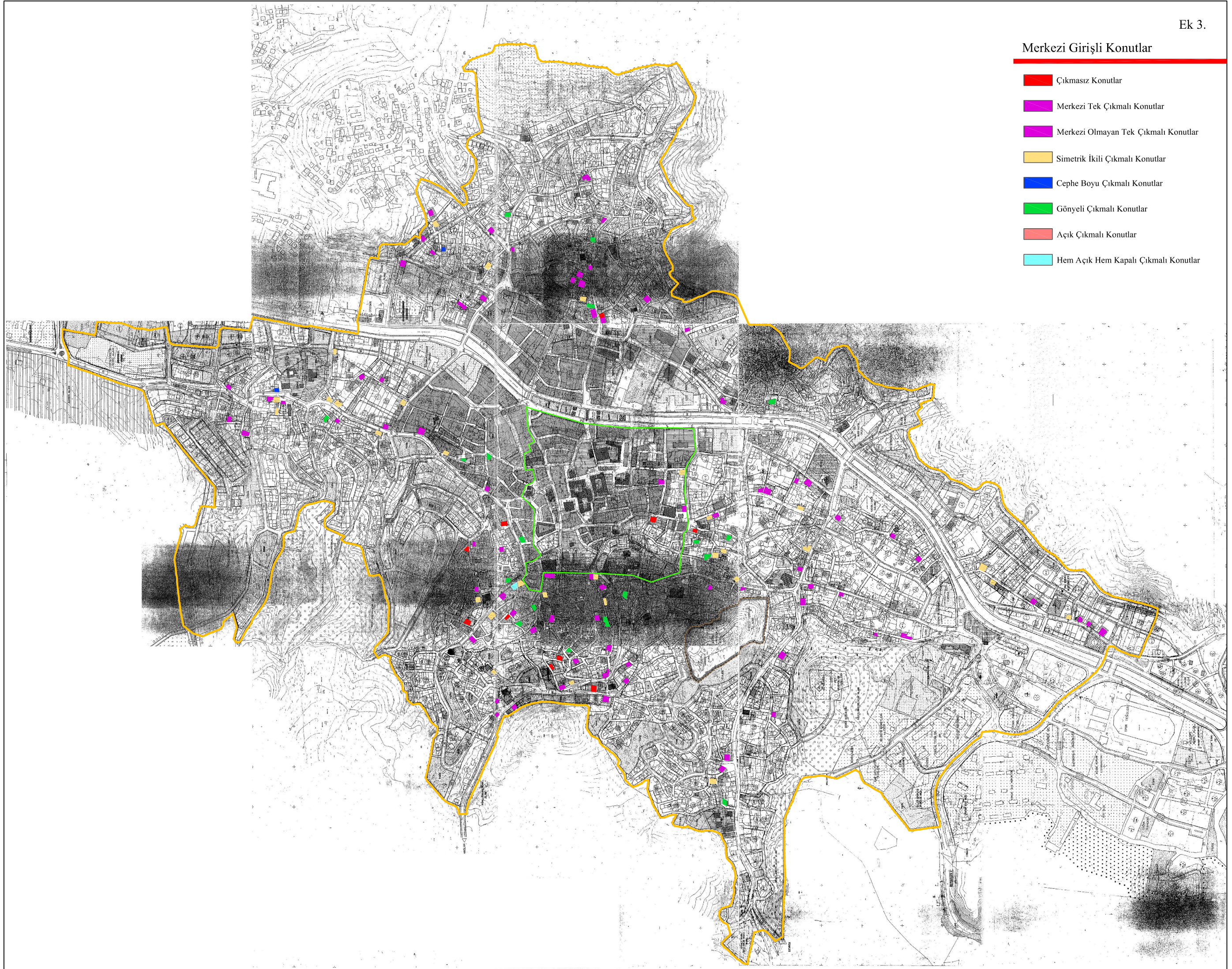
Uluengin, F., Uluengin B. ve Uluengin, M. B. (2001). *Osmanlı Anıt Mimarisinde Klasik Yapı Detayları*, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları,

Ek 2.

MERKEZİ GİRİŞLİ ÇIKMASIZ		MERKEZİ GİRİŞLİ MERKEZİ TEK ÇIKMALI		MERKEZİ GİRİŞLİ MERKEZİ OLMAYAN TEK ÇIKMALI	
1	Akmescit Mah. Başveren Sok. No:22	1	Akmescit Mah. Araba Pazarı Sok. No:6/6A	41	Cebrail Mah. No:?
2	Honsalar Mah. Kale Kapısı Sok. No:21	2	Akmescit Mah. Başveren Sok. No:4A/4B	42	Cebrail Mah. Şehitler Sok. No:6
3	Honsalar Mah. Çifte Hamam Sok. No:10/10A/10B	3	Akmescit Mah. No:?	43	Aktekke Mah. Safalan Cad. No:23
4	Yavuz Selim Mah. Maymun Çeşme Sok. No:3	4	Honsalar Mah. Çınar Sok. No:13	44	Akmescit Mah. Açıkmaslak Sok. No:13
5	Akmescit Mah. No:?	5	Hepkebirler Mah. Sakarya Cad. No:24	45	Akmescit Mah. Mağaraönü Sok. No:3
6	Akmescit Mah. Kırkodalı Sok. No:50	6	Atabeygazi Mah. Atlanbaç Sok. No:27/1-27/2	46	Akmescit Mah. Yeni Sok. No:32/A-32/2
7	Akmescit Mah. Enginçeşme Sok. No:16	7	Yavuz Selim Mah. 75.Yıl Cumhuriyet Sok. No:8	47	İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:4
8	İsmail Bey Mah. Kümbet Sok. No:29	8	Beyçeşme Mah. 125.Yıl Atatürk Cad. No:143-143/A	48	İsmail Bey Mah. No:25-25/A
9	İsmail Bey Mah. No:2/2A	9	Beyçeşme Mah. Horozoğlu Sok. No:25-25/A-25/B	49	İsmail Bey Mah. Açıkbaş Sok. Gökdere Cad. No:27
		10	Saraçlar Mah. Sanat Okulu Sok. No: 34/1-34/2	50	Akmescit Mah. Honsalar Cad. No:?
		11	Saraçlar Mah. Sanat Okulu Sok. No: 4-4/B	51	Hepkebirler Mah. Sinanbey Çıkmazı No:3/1-3/2-3/A
		12	Saraçlar Mah. Pilatin Sok. No:?	52	Hisarardı Mah. Geçitbaşı Sok. No:?
		13	Saraçlar Mah. Muzafereddin Sok. No:33-33/A	53	Aktekke Mah. Ayıcılar Sok. No:11
		14	Saraçlar Mah. Muzafereddin Sok. No:128	54	Aktekke Mah. Çengel Sok. No:11
		15	Hisarardı Mah. Şeyh Şaban-ı Veli Cad. No:?	55	Akmescit Mah. Açıkmaslak Sok. No:9-9/A-9/B
		16	Cebrail Mah. Şehitler Sok. No:7	56	Akmescit Mah. Okul Önü Sok. No:5
		17	Cebrail Mah. No:55/1-55/2	57	Beyçeşme Mah. 125. Yıl Atatürk Cad. No:137
		18	Kırkeşme Mah. Kırkeşme Cad. No:89	58	Yavuz Selim Mah. Şeyh Şaban-ı Veli Cad. No:36
		19	Kırkeşme Mah. Kavakaltı Sok. No:4-4/A	59	Cebrail Mah. Yıldırım Sok. No:5
		20	Aktekke Mah. Deveciler Sok. No:12-12/A-12/B	60	Cebrail Mah. Şehitler Sok. No:3
		21	Aktekke Mah. Sarıkaya Sok. No:10/2	61	Aktekke Mah. Deveciler Sok. No:18/1-18/A
		22	Aktekke Mah. Karagöz Sok. No:5	62	Akmescit Mah. Duttibi Sok. No:4
		23	Aktekke Mah. Çengel Sok. No:7	63	Topçuoğlu Mah. Kale Kapısı Yolu No:7
		24	Aktekke Mah. No:9/1-9/2	64	Akmescit Mah. Ballık Sok. No:5
		25	Akmescit Mah. İbrikli Sok. No:10/1-10/2	65	Honsalar Mah. Açıkbaş Sok. No:9
		26	Akmescit Mah. Eski Çeşme Sok. No:24	66	Hepkebirler Mah. Şamlıoğlu Sok. No:11/1-11/2-11/A
		27	Akmescit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:14	67	Akmescit Mah. Kefeli Yokuşu Sok. No:2/1-2/2
		28	Akmescit Mah. Engin Çeşme Sok. No:35/1-35/2	68	Cebrail Mah. Kuleli Sok. No:17
		29	Hisarardı Mah. Aşağı Yol Sok. No:17/1-17/2	69	Beyçeşme Mah. Şeyh Şaban-ı eli Cad. No:5-5/A
		30	Hisarardı Mah. Kerpiçlik Sok. No:2	70	Atabeygazi Mah. İbni Neccar Sok. No:4/1-4/2
		31	İsmailbey Mah. Tenekeci Sok. No:15	71	Hisarardı Mah. Türbe Aralığı Sok. No:14
		32	İsmailbey Mah. Tenekeci Sok. No:11	72	İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:35
		33	İsmailbey Mah. Tenekeci Sok. No:22	73	İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:31
		34	İsmail Bey Mah. No:15	74	İsmail Bey Mah. No:21-21/A
		35	İsmail Bey Mah. No:28	75	İsmail Bey Mah. No:6
		36	İsmail Bey Mah. No:6	76	Akmescit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:7
		37	İsmail Bey Mah. No:7	77	İsfendiyar Bey Mah. 10 Aralık Sok. No:4/1-4/2
		38	Beyçeşme Mah. 125.Yıl Cad. No:?	78	Hepkebirler Mah. Sinanbey Cad. No:14-14/A
		39	Saraçlar Mah. Şeyh Şaban-ı Veli Cad. No:33	79	Cebrail Mah. Kırkeşme Cad. No:39
		40	Hepkebirler Mah. Şamlıoğlu Sok. No:3-3/A	80	Hepkebirler Mah. İnönü Cad. No:3

Merkezi Girişli Konutlar

- Çıkmasız Konutlar
- Merkezi Tek Çıkmalı Konutlar
- Merkezi Olmayan Tek Çıkmalı Konutlar
- Simetrik İkili Çıkmalı Konutlar
- Cephe Boyu Çıkmalı Konutlar
- Gönyeli Çıkmalı Konutlar
- Açık Çıkmalı Konutlar
- Hem Açık Hem Kapalı Çıkmalı Konutlar

Ek 4. Merkezi girişli çıkmasız konutlar

		
Akmescit Mah. Başveren Sok. No:22	Honsalar Mah. Kale Kapısı Sok. No:21	Hepkebirler Mah. Engel Sok. No:1
		
Yavuz Selim Mah. Maymun eşme Sok. No:3	Akmescit Mah. No:?	Akmescit Mah. kırkodalı Sok. No:50
		
Akmescit Mah. Engineşme Sok. No:16	İsmail Bey Mah. Kümbet Sok. No:29	Akmescit Mah. Başveren Sok. No:2-2/A

Merkezi girişli tek ıkmalı konutlar

		
Akmesit Mah. Arabapazarı Sok. No:6-6/A	Akmesit Mah. Başveren Sok. No:4/A-4/B	Akmesit Mah. No:?
		
Honsalar Mah. ınar Sok. No:13	Hepkebirler Mah. Sakarya Cad. No:24	Hepkebirler Mah. Eflanili Sok. No:?
		
Atabeygazi Mah. Atlanba Sok. No:27/1-27/2	Yavuz Selim Mah. 75.Yıl Cumhuriyet Sok. No:8	Beyelebi Mah. 125.Yıl Atatürk Cad. No:143-143/A
		
Beyelebi Mah. Horozoğlu Sok. No:25-25/A-25/B	SaralarMah. Sanat Okulu Sok. No:34/1-34/2	SaralarMah. Sanat Okulu Sok. No:4-4/B

Merkezi girişli tek ıkmalı konutlar

		
Beyelebi Mah. Hacızade ıkmazı. No:54	Saralar Mah. Pilatin Sok. No:10/1-10/2-10/A-10/B	Saralar Mah. Muzafereddin Sok. No:33-33/A
		
Saralar Mah. Muzafereddin Sok. No:128	Hisarardı Mah. Şeyh Şaban-ı Veli Cad.No:9	Cebrail Mah. Şehitler Sok. No:7
		
Cebrail Mah. No:55/1-55/2	Kıreşme Mah. Kıreşme Cad. No:89	Kıreşme Mah. Karakaltı Sok. No:4-4/A
		
Aktekke Mah. Deveciler Sok. No:12-12/A-12/B	Aktekke Mah. Sarıkaya Sok. No:10	Aktekke Mah. Karagöz Sok. No:5

Merkezi girişli tek ıkmalı konutlar

		
Aktekke Mah. engel Sok. No:7	Aktekke Mah. No:9/1-9/2	Akmescit Mah. ankırı Sok. No:8
		
Akmescit Mah. İbrikli Sok. No:10/1-10/2	Akmescit Mah. Eski eşme Sok. No:24	Akmescit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:14
		
Akmescit Mah. Engin eşme Sok. No:35/1-35/2	Hisarardı Mah. Aşağı Yol Sok. No:17/1-17/2	Hisarardı Mah. Kerpilik Sok. No:2
		
İsmail Bey Mah. Tenekeci Sok. No:15	İsmail Bey Mah. Tenekeci Sok. No:11	İsmail Bey Mah. Tenekeci Sok. No:22

Merkezi girişli tek çıkmalı konutlar

		
İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:2-2/A	İsmail Bey Mah. No:15	İsmail Bey Mah. Kale Kapısı Sok. No:37
		
İsmail Bey Mah. No:28	İsmail Bey Mah. No:6	İsmail Bey Mah. No:7
		
Beyçelebi Mah. 125.Yıl Cad. No:?	Saraçlar Mah. şeyh şaban-ı Veli Cad. No:33	Hepkebirler Mah. şamlıoğlu Sok. No:3-3/A
		
Cebrail Mah. No:?	Cebrail Mah. şehitler Sok. No:6	Aktekke Mah. Safalan Cad. No:23

Merkezi girişli tek çıkmalı konutlar

		
Aktekke Mah. engeller Cad. No:19-19/B	Akmescit Mah. Açıkmaslak Sok. No:13	Akmescit Mah. Mağaraönü Sok. No:3
		
Akmescit Mah. Yeni Sok. No:32/A-32/2	İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:4	İsmail Bey Mah. No:25-25/A
		
İsmail Bey Mah. Açıkbaş Sok. Gökdere Cad. No:27	Akmescit Mah. Honsalar Cad. No:?	Hepkebirler Mah. Sinanbey ıkmazı No:3/1-3/2-3/A
		
Hisarardı Mah. Geitbaşı Sok. No:?	Aktekke Mah. Ayıcılar Sok. No:11	Aktekke Mah. Çengel Sok. No:11

Merkezi girişli tek çıkmalı konutlar

		
Akmesçit Mah. Açıkmaslak Sok. No:9-9/A-9/B	Akmesçit Mah. Okul Önü Sok. No:5	Beyçelebi Mah. 125.Yıl Atatürk Cad. No:137
		
Yavuz Selim Mah. Şeyh Şaban-ı Veli Cad. No:36	Cebrail Mah. Yıldırım Sok. No:5	Cebrail Mah. Şehitler Sok. No:3
		
Aktekke Mah. Deveciler Sok. No:a8/1-18/A	Akmesçit Mah. Duttıbi Sok. No:4	Topçuoğlu Mah. Kale kapısı Yolu No:7
		
Akmesçit Mah. Balık Sok. No:5	Honsalar Mah. Açıkbaş Sok. No:9	Hepkebirler Mah. Şamlıoğlu Sok. No:11/1-11/2-11/A

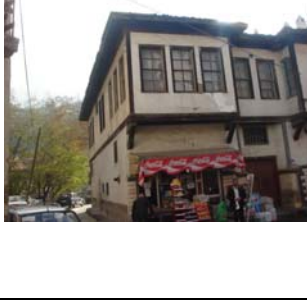

Merkezi girişli tek çıkmalı konutlar

		
Akmescit Mah. Kefeli Yokuşu Sok. No:2/1-2/2	Cebrail Mah. Kuleli Sok. No:17	Beyçelebi Mah. Şeyh Şaban-ı Veli Cad.No:5-5/A
		
Atabeygazi Mah. İbni Neccar Sok. No:4/1-4/2	Hisarardı Mah.Türbe Aralığı Sok. No:14	İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:35
		
İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:31	İsmail Bey Mah. No:21-21/A	İsmail Bey Mah. No:6
		
Akmescit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:7	İsfendiyar Mah. 10 Aralık Sok. No:4/1-4/2	Hepkebirler Mah. Sinanbey Cad. No:14-14/A

Merkezi girişli tek çıkmalı konutlar

		
Cebraill Mah. Kırkçeşme Cad. No:39	Hepkebirler Mah. İnönü Cad. No:3	

Merkezi girişli ikili çıkmalı konutlar

		
Yavuz Selim Mah. Maymun eşme Sok. No:30	Yavuz Selim Mah. Maymun eşme Sok. No:26/1-26/2-26/3	Yavuz Selim Mah. 75.Yıl Cumhuriyet Sok. No:6
		
Beyçelebi Mah. Horozoğlu Sok. No:12	Beyçelebi Mah. Horozoğlu Sok. No:7	Hepkebirler Mah. şamlıoğlu Sok. No:23/1-23/2
		
Saraçlar Mah. şeyh şabanı Veli Cad. No:?.	Aktekke Mah. Kurna Sok. No:1	Hisarardı Mah. Kerpiçlik Sok. No:7
		
İsmail Bey Mah. İzmitle Sok. No:6	İsmail Bey Mah. No:5	Akmescit Mah. Honsalar Cad. No:5

Merkezi girişli ikili çıkmalı konutlar

		
Akmesoit Mah. Kefeli Yokuşu Sok. No:4/1-4/2	Yavuz Selim Mah. Kınalı Sok. No:29	Beyçelebi Mah. 125. Yıl Atatürk Cad. No:131
		
Cebrail Mah. Barutcu Sok. No:6/1-6/2-6/A	Aktekte Mah. Sarıkaya Sok. No:4	Akmesoit Mah. Gmencileri No:?
		
İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:9	İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:34	İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:32
		
İsmail Bey Mah. Dumlupınar Cad. Tenekeci Sok. No:6-6/A	İsmail Bey Mah. Salak eşme Sok. No:18-18/A	Akmesoit Mah. Honsalar Cad. No:15

Merkezi girişli ikili çıkmalı konutlar

		
Akmesçit Mah. İbrikli Sok. No:8-8/A	Akmesçit Mah. Başveren Sok. No:9/1-9/2	Akmesçit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:9-9/A
		
Hepkebirler Mah. Kırkçeşme Sok. No:?	Honsalar Mah. Hızıroğlu. No:?	İsmail Bey Mah. Aşağı İmaret Yolu No:1

Merkezi girişli gönyeli ıkmalı konutlar

		
İsfendiyar Mah. Güğümcü Sok. No:?	Cebrail Mah. Kırkeşme Cad. No:41	Aktekke Mah. Acısu Sok. No:11/1-11/2-11/A-11/3
		
Akmescit Mah. atlak Kapı Sok. No:33	Hisarardı Mah. Türbe Sok. No:4	İsmail Bey Mah. Şekerağa Sok. No:29-29/A-29/B
		
İsmail Bey Mah. Salak eşme Sok. No:10-10/A	Topuoğlu Mah. Yenihamam Sok. No:11-11/A	Akmescit Mah. Başveren Sok. No:8/2
		
Akmescit Mah. Başveren Sok. No:?	Honsalar Mah. Püre Sok No:?	Honsalar Mah. Kale Kapısı Sok No:21-21/A

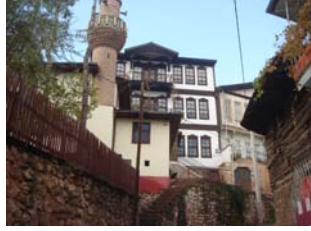

Merkezi girişli gönyeli çıkmalı konutlar

		
Akmescit Mah. Kale Hamamı Sok. No:12/1-12/A-12/2	Akmescit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:?	Akmescit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:8/1-8/2-8/A
		
Akmescit Mah. Çatlak Kapı Sok. No:17	Yavuz Selim Mah. Maymun eşme Sok. No:?	Yavuz Selim Mah. Eligüzel Sok. No:?
		
Hepkebirler Mah. Yıldız Sok. No:20/A-20/2	Aktekke Mah. Deveciler Sok. No:27-27/A	Kırkçeşme Mah. Kırkçeşme Cad. No:67

Merkezi girişli cephe boyu çıkmalı konutlar

		
Aktekke Mah. No:14	İsmail Bey Mah. İnebolu Cad. No:58	

Merkezi girişli açık çıkmalı konutlar

		
Honsalar Mah. Yakameran Sok. No:29	Akmescit Mah. Engin eşme Sok. No:3/1-3/2	Akmescit Mah. Ballık Sok. No:3
		
Honsalar Mah. Kalekapısı Sok. No:8-8/A		

Merkezi girişli hem açık hem kapalı çıkmalı konutlar

		
Akmeşit Mah. Açıkbaş Sok. No:?	Akmeşit Mah. Çatlak Kapı Sok. No:21	Cebrail Mah. Uzun Sok. No:21

Ek 5.

YANDAN GİRİŞLİ ÇIKMASIZ	YANDAN GİRİŞLİ MERKEZİ TEK ÇIKMALI	YANDAN GİRİŞLİ MERKEZİ OLMAYAN TEK ÇIKMALI	YANDAN GİRİŞLİ SİMETRİK İKİLİ ÇIKMALI	YANDAN GİRİŞLİ CEPHE BOYU ÇIKMALI	YANDAN GİRİŞLİ GÖNYELİ ÇIKMALI	YANDAN GİRİŞLİ AÇIK ÇIKMALI
1 Yavuz Selim Mah. No:9/1-9/2	1 Akmescit Mah. Acem Hanı Sok. No:11	1 Akmescit Mah. No:?	1 Hisarardı Mah. Arslan Sok. No:2	1 İsmail Bey Mah. No:21-21/A-21/B	1 Akmescit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:5	1 Akmescit Mah. Engin Çeşme Sok. No:45
2 Beycelebi Mah. Horozoğlu Sok. No:16-16/A	2 Akmescit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:1-1/B	2 Akmescit Mah. Kırkodalı Sok. No:5	2 İsmail Bey Mah. Urgançı Sok. No:25-25/A	2 İsmail Bey Mah. Kümbet Sok. No:7-7/A	2 Akmescit Mah. Okulönü Sok. No:13	
3 Beycelebi Mah. Sati Kahya Sok. No:21/A	3 Akmescit Mah. Okulönü Sok. No:15	3 Akmescit Mah. Kaymak Çeşme Sok. No:23		3 Honsalar Mah. No:11	3 Yavuz Selim Mah. Maymun Çeşme Sok. No:18	
4 Hepkebirler Mah. Şamlıoğlu Sok. No:17/1-17/2	4 Atabeygazi Mah. No:?	4 Atabeygazi Mah. Kaplanlı Sok. No:1/1-1/A			4 Yavuz Selim Mah. Kınalı Sok. No:21	
5 Atabeygazi Mah. İbni Neccar Sok. No:6	5 Beycelebi Mah. Sati Kahya Sok. No:6-6/A	5 Hisarardı Mah. Şeyh Şaban-ı Veli Cad. No:97			5 Atabeygazi Mah. İbni Neccar Sok. No:40/1-40/2	
6 Kırkçeşme Mah. Melek Sok. No:6/1-6/2-6/3	6 Saraçlar Mah. Sanat Okulu Sok. No:43-43/A	6 Cebrail Mah. Kırkçeşme Sok. No:90-90/A			6 Cebrail Mah. Saray Cami Sok. No:8/2-8/1	
7 Kırkçeşme Mah. Melek Sok. No:15	7 Kırkçeşme Mah. Acısu Sok. No:44-44/A	7 Kırkçeşme Mah. Cevizli Sok. No:15			7 Cebrail Mah. Tabakoğlu Sok. No:1-1/A	
8 Akmescit Mah. Göçmenevleri Sok. No:12	8 Cebrail Mah. Uzun Sok. No:41/A-41/1-41/2	8 Aktekte Mah. Gündül Sok. No:16			8 Akmescit Mah. Çankırı Sok. No:7	
9 Beycelebi Mah. Atatürk Cad. No:11	9 Akmescit Mah. Göçmenevleri Sok. No:10/1-10/2-10/3	9 Hisarardı Mah. Kerpiçlik Sok. No:3			9 Akmescit Mah. Kırkodalı Sok. No:21	
	10 Akmescit Mah. Çankırı Sok. No:6-6/A	10 Honsalar Mah. Kesikbaş Sok. No:10-10/A			10 Akmescit Mah. Dutedibi Sok. No:1	
	11 İsmail Bey Mah. Taşçeşme Sok. No:9	11 Beycelebi Mah. Horozoğlu Sok. No:27/1-27/2			11 Akmescit Mah. Kaymak Çeşme Sok. No:37	
	12 İsmail Bey Mah. Karanlık Cami Sok. No:52-52/A-52/B	12 Kırkçeşme Mah. Kırkçeşme Sok. No:92/1-92/2			12 İsmail Bey Mah. Hamam Sok. No:7	
	13 Honsalar Mah. No:6	13 Akmescit Mah. Mağaraözü Sok. No:?			13 İsmail Bey Mah. Tenekeci Sok. No:19-19/A	
	14 Honsalar Mah. No:21	14 Atabeygazi Mah. İbni Neccar Sok. No:2			14 Akmescit Mah. Karanlık Cami Sok. No:16	
	15 Saraçlar Mah. Sanat Okulu Sok. No:47/1-47/2				15 Honsalar Mah. No:26-26/A	
	16 Cebrail Mah. Uzun Sok. No:37-37/A				16 Honsalar Mah. No:24	
	17 Honsalar Mah. Ahlat Sok. No:20				17 Honsalar Mah. No:16	
	18 Honsalar Mah. No:14-14/A				18 Akmescit Mah. Kaymak Çeşme Sok. No:31/1	
	19 Akmescit Mah. Kırkodalı Sok. No:27				19 Honsalar Mah. Kesikbaş Sok. No:12-12/A	
	20 İsmail Bey Mah. Kale Kapısı Sok. No:?				20 Akmescit Mah. No:?	
					21 Akmescit Mah. Çatlak Kapı Sok. No:25	
					22 Atabeygazi Mah. Kale Sok. No:3	
					23 Akmescit Mah. İbrikli Sok. No:12	
					24 İsmail Bey Mah. Tenekeci Sok. No:17-17/A	

Yandan Girişli Konutlar

- Çıkmasız Konutlar
- Merkezi Tek Çıkmalı Konutlar
- Merkezi Olmayan Tek Çıkmalı Konutlar
- Simetrik İkili Çıkmalı Konutlar
- Cephe Boyu Çıkmalı Konutlar
- Gönyeli Çıkmalı Konutlar
- Açık Çıkmalı Konutlar
- Hem Açık Hem Kapalı Çıkmalı Konutlar

Ek 7. Yandan girişli çıkmasız konutlar

		
Yavuz Selim Mah. No:9/1-9/2	Beyçelebi Mah. Horozoğlu Sok. No:6-16/A	Beyçelebi Mah. Sati Kahya Sok. No:21/A
		
Hepkebirler Mah. şamlıoğlu Sok. No:17/1-17/2	Atabeygazi Mah. İbni Neccar Sok. No:6	Kıreşme Mah. Melek Sok. No:6/1-6/2-6/3
		
Kıreşme Mah. Melek Sok. No:15	Akmescit Mah. Gemenevleri Sok. No:12	Beyelebi Mah. Atatürk Cad. No:11

Yandan girişli tek ıkmalı konutlar

		
Akmescit Mah. Acem Hamı Sok. No:11	Akmescit Mah. No:?	Akmescit Mah. Kırkodalı Sok. No:5
		
Akmescit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:1-1/B	Akmescit Mah. Okulönü Sok. No:15	Akmescit Mah. Kaymak Çeşme Sok. No:23
		
Atabeygazi Mah. No:?	Atabeygazi Mah. Kaplanlı Sok. No:1/1-1/A	Beyçelebi Mah. Satı Kahya Sok. No:6-6/A
		
Saraçlar Mah. Sanat Okulu Sok. No:43-43/A	Hisarardı Mah. Şeyh Şaban-ı Veli Cad. No:97	Cebrail Mah. Kırçeşme Sok. No:90-90/A

Yandan girişli tek ıkmalı konutlar

		
Kırkçeşme Mah. Cevizli Sok. No:15	Kırkçeşme Mah. Acısu Sok. No:44-44/A	Cebrail Mah. Uzun Sok. No:41/A-41/1-41/2
		
Aktekke Mah. Gdl Sok. No:16	Akmescit Mah. Göçmenevleri Sok. No:10/3-10/2-10/1	Akmescit Mah. ankırı Sok. No:6-6/A
		
Hisarardı Mah. Kerpilik Sok. No:3	İsmail Bey Mah. Taşçeşme Sok. No:9	İsmail Bey Mah. Karanlık Cami Sok. No:52-52/A-52/B
		
Honsalar Mah. No:6	Honsalar Mah. No:21	

Yandan girişli tek ıkmalı konutlar

		
Honsalar Mah. Kesikbaş Sok. No:10-10/A	Beyelebi Mah. Horozoğlu Sok. No:27/1-27/2	Kırkeşme Mah. Kırkeşme Sok. No:92/1-92/2
		
Akmesit Mah. Mağaraönü Sok. No:?	Saralar Mah. Sanat Okulu Sok. No:47/1-47/2	Cebrail Mah. Uzun Sok. No:37-37/A
		
Honsalar Mah. Ahlat Sok. No:20	Honsalar Mah. No:14-14/A	Akmesit Mah. Kırkodalı Sok. No:27
		
Atabeygazi Mah. İbni Neccar Sok. No:2	İsmail Bey Mah. Kale Kapısı Sok. No:?	

Yandan girişli ikili ıkmalı konutlar

		
Hisarardı Mah. Arslan Sok. No:2	İsmail Bey Mah. Urgancı Sok. No:25-25/A	

Yandan girişli gönyeli ıkmalı konutlar

		
Akmesit Mah. Yukarı Pazar Sok. No:5	Akmesit Mah. Okulönü Sok. No:13	Yavuz Selim Mah. Maymun Çeşme Sok. No:18
		
Yavuz Selim Mah. Kınalı Sok. No:21	Atabeygazi Mah. İbni Neccar Sok. No:40/1-40/2	Cebrail Mah. Saray Cami Sok. No:8/2-8/1
		
Cebrail Mah. Tabakoğlu Sok. No:1-1/A	Akmesit Mah. Çankırı Sok. No:7	Akmesit Mah. Kırkodalı Sok. No:21
		
Akmesit Mah. Dutedibi Sok. No:1	Akmesit Mah. Kaymak Çeşme Sok. No:37	İsmail Bey Mah. Hamam Sok.No:7

Yandan girişli gönyeli ıkmalı konutlar

		
İsmail Bey Mah. Tenekeci Sok. No:19-19/A	Akmescit Mah. Karanlık Cami Sok. No:16	Honsalar Mah. No:26-26/A
		
Honsalar Mah. No:24	Honsalar Mah. No:16	Akmescit Mah. Kaymak eşme Sok. No:31/1
		
Honsalar Mah. Kesikbaş Sok No:12-12/A	Akmescit Mah. No:?	Akmescit Mah. Çatlak Kapı Sok. No:25
		
Atabeygazi Mah. Kale Sok. No:3	Akmescit Mah. İbrikli Sok. No:12	İsmail Bey Mah. Tenekeci Sok. No:17-17/A

Yandan girişli cephe boyu çıkmalı konutlar

		
İsmail Bey Mah. No:21-21/A-21/B	İsmail Bey Mah. Kümbet Sok. No:7-7/A	Honsalar Mah. No:11

Yandan girişli açık çıkmalı konutlar

		
Akmescit Mah. Engin eşme Sok. No:45		

Ek 8.

İki Girişli Çıkmasız		İki Girişli Merkezi Tek Çıkmalı		İki Girişli Merkezi Olmayan Tek Çıkmalı		İki Girişli Simetrik İkili Çıkmalı		İki Girişli Gönyeli Çıkmalı		İki Girişli Hem Açık Hem Kapalı Çıkmalı	
1	Akmescit Mah. Koç Sok. No:3/A-5/A	1	Hepkebirler Mah. Akdeli Sok. No:9-9/A	1	İsmail Bey Mah. Tenekeci Sok. No:13-13/A	1	Hepkebirler Mah. Yıldız Sok. No:2/1-2/2	1	Akmescit Mah. Kaymak Çeşme Sok. No:24/1-24/2	1	Saraçlar Mah. Kuruçay Sok. No:?
2	Saraçlar Mah. Sanat Okulu Sok. No:13/1-13/2-1	2	Cebrail Mah. Uzun Sok. No:?			2	Atabeygazi Mah. Atabey Sok. No:9-11	2	Hisarardı Mah. Şeyh Şaban-ı Veli Cad. No:178	2	Cebrail Mah. Tabakoğlu Sok. No:19/1-19/2-19/3
3	Cebrail Mah. Yıldırım Sok. No:10/1-10/2	3	Aktekke Mah. Ayıcılar Sok. No:13/1-13/2			3	Yavuz Selim Mah. 75.Yıl Sok. No:12/1-12/2	3	Aktekke Mah. Karagöz Sok. No:4/1-4/2		
		4	Hepkebirler Mah. Sakarya Cad. No:5			4	Cebrail Bey Mah. No:9-9/A-9/B				
		5	Aktekke Mah. Derepınar Sok. No:8/1-8/2-8/A-8/B			5	Aktekke Mah. Bakımevi Cad. No:2/1-2/2				
		6	İsmail Bey Mah. Mağara Yolu Sok. No:2			6	Akmescit Mah. Duldibi Sok. No:2				
						7	Akmescit Mah. Çatlak Kapı Sok. No:10/1-10/2-10/3				
						8	Hepkebirler Mah. 75.Yıl Cumhuriyet Sok. No:33/1-33/2				

Ek 10. İki girişli ıkmasız konutlar

		
Akmescit Mah. Ko Sok. No:3/A-5/A(ticarethane)	Saralar Mah. Sanat Okulu Sok. No:13/1-13/2-13/3-13/4-13/5	Cebrail Mah. Yıldırım Sok. No:10/1-10/2

İki girişli tek ıkmalı konutlar

		
Hepkebirler Mah. Akdeli Sok. No:9-9/A	Cebrail Mah. Uzun Sok. No:?	Aktekke Mah. Ayıcılar Sok. No:13/1-13/2
		
İsmail Bey Mah. Tenekeci Sok. No:13-13/A	Hepkebirler Mah. Sakarya Cad. No:5	Aktekke Mah. Derepınar Sok. No:8/1-8/2-8/A-8/B
		
İsmail Bey Mah. Mağara Yolu Sok. No:2		

İki girişli ikili çıkmalı konutlar

		
Hepkebirler Mah. Yıldız Sok. No:2/1-2/2	Atabeygazi Mah. Atabey Sok. No:9-11	Yavuz Selim Mah. 75.Yıl Cumhuriyet Sok. No:12/1-12/2
		
Cebrail Bey Mah. No:9-9/A- 9/B	Aktekke Mah. Bakımevi Cad. No:2/1-2/2	Akmescit Mah. Duttıdibi Sok. No:2
		
Akmescit Mah. Çatlak Kapı Sok. No:10/1-10/2-10/3	Hepkebirler Mah. 75.Yıl Cumhuriyet Sok. No:33/1-33/2	

İki girişli gönyeli çıkmalı konutlar

		
Akmescit Mah. Kaymak Çeşme Sok. No:24/1-24/2	Hisarardı Mah. Şeyh Şaban-ı Veli Cad. No:178	Aktekke Mah. Karagöz Sok. No:4/1-4/2

İki girişli hem açık hem kapalı çıkmalı konutlar

		
Saraçlar Mah. Kuruçay Sok. No:?	CebraİL Mah. Tabakoğlu Sok. No:19/1-19/2-19/3	